

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

SOCIALSTATISTIK

LÖNESTATISTISK ÅRSBOK

FÖR

SVERIGE

1934

UTGIVEN AV

K. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1935

ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

INLEDNING

TILL

Lönestatistisk årsbok för Sverige / Socialstyrelsen. – Stockholm, 1931-1953. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1929-1951.

1929-1949 med innehållsförteckning, sammanfattning och parallelltitel på franska: Annuaire statistique des salaires de la Suède. - 1950-1951 med innehållsförteckning, sammanfattning och parallelltitel på engelska: Year book of wage statistics in Sweden.

Föregångare:

Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk / Socialstyrelsen. – Stockholm, 1912-1929. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1928.

Sociala meddelanden. – Stockholm : Norstedt, 1912-1967. – 1912-1953 utgör
Statistiska meddelanden. Ser. F, Sociala meddelanden.

Här publicerade Socialstyrelsen uppgifter om löneförhållandena inom industri och hantverk m.m.

Efterföljare:

Löner. Del. 1: Tjänstemän inom privat sektor / Statistiska centralbyrån. – Stockholm, 1954-1986. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1953-1985

Löner. Del 2: Arbetare inom privat sektor / Statistiska centralbyrån. – Stockholm,

1954-1986. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1952-1985

Översiktspublikation:

Historisk statistik för Sverige. Statistiska översiktstabeller : utöver i del I och del II publicerade t.o.m. år 1950 / Statistiska centralbyrån. – Stockholm, 1960.

Lönestatistisk årsbok för Sverige 1934. – (Sveriges officiella statistik).
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2011.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

SOCIALSTATISTIK

LÖNESTATISTISK ÅRSBOK

FÖR

SVERIGE

1934

UTGIVEN AV

K. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1935

ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

Annuaire statistique des salaires de la Suède en 1934.

Pour la table des matières voir page	4
Pour le résumé français voir page	5

Den i föreliggande publikation ingående redogörelsen för arbetslönerna inom Sveriges jordbruk och skogsbruk m. m. samt för löneförhållandena inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m. år 1934 ansluter sig i fråga om uppställning och innehåll i allt väsentligt till Lönestatistik årsbok för år 1933.

Preliminära siffror rörande löneförhållandena inom jordbruket och inom industrien m. m. år 1934 ha tidigare publicerats i *Sociala Meddelanden* (årg. 1935, sid. 73 o. f. samt 372 o. f.).

Den närmaste ledningen av hithörande arbeten handhaves inom styrelsen av tf. förste aktuarierna O. A n d e l i u s och A. T v e n g s t r ö m, av vilka den förre utarbetat avdelning I och den senare avdelning II av föreliggande berättelse.

Stockholm i november 1935.

GUNNAR HUSS.

BERTIL NYSTRÖM.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
<i>Sammanfattning på franska</i>	5
I. Löneförhållandena inom jordbruk, skogsbruk och vägarbete	
A. Lantarbetare	
a. Undersökningens primärmaterial	9
b. Arbetstid	10
c. Lönenivåns förändringar åren 1913—1934	16
d. Avtalsenliga och faktiska löner å olika orter	18
1. Tjänstefolk	22
2. Statare	23
3. Daglönare	27
B. Skogsarbetare	31
C. Vägarbetare	34
II. Löneförhållandena inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.	
A. Undersökningens primärmaterial	38
B. Löneförhållandena för privatanställda (förvaltningspersonal o. d.)	42
C. Löneförhållandena för arbetare inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.	50
Bilagor:	
Bil. 1. Formulär till uppgifter för lantarbetarstatistiken	92
Bil. 2. Formulär till uppgifter för den industriella lönestatistiken	94

TABLE DES MATIÈRES

	Page
<i>Résumé en français</i>	5
I. Salaires dans l'agriculture, dans les exploitations forestières, etc.	
A. Ouvriers agricoles	
a. Matériel primaire de l'enquête	9
b. Heures de travail	10
c. Aperçu général sur les fluctuations des salaires de 1913 à 1934	16
d. Taux de salaires et salaires effectifs dans les diverses localités	18
1. Domestiques	22
2. Ouvriers agricoles à salaire mixte	23
3. Journaliers	27
B. Ouvriers forestiers	31
C. Ouvriers des travaux de voirie	34
II. Salaires dans l'industrie, les métiers manuels, le commerce, les services de transport, les services publics, etc.	
A. Matériel primaire de l'enquête	38
B. Salaires des employés dans les entreprises privées (personnel technique, employés de bureaux et employés de magasins)	42
C. Salaires des ouvriers dans l'industrie, les métiers manuels, le commerce, les services de transport, les services publics etc.	50
Annexes:	
Ann. 1. Questionnaire pour la statistique des salaires agricoles	92
Ann. 2. Questionnaire pour la statistique des salaires industriels	94

Résumé

I. Salaires dans l'agriculture, dans les exploitations forestières, etc.

En ce qui concerne les ouvriers agricoles, l'enquête s'appuie sur 431 questionnaires réunis par les sociétés d'économie rurale par intermédiaire de leurs représentants dans les circonscriptions judiciaires ou territoires équivalents. Ces questionnaires étaient, dans leurs grandes lignes, identiques à ceux qui avaient été utilisés précédemment, avec cette différence qu'on avait ajouté une question sur la durée du travail dans l'agriculture. Les données se rapportent à la main-d'œuvre la moins qualifiée et la moins payée et non aux spécialistes professionnels, qui sont rétribués suivant leurs capacités personnelles. La première de ces deux catégories de main-d'œuvre comprend cependant la grande majorité des ouvriers agricoles et se rencontre dans le pays entier.

Durée du travail. La durée moyenne du travail dans l'agriculture a subi, de 1913 à 1920, une réduction assez considérable; après 1920, les heures de travail sont restées à peu près stationnaires (v. tabl. 1, p. 11). En 1934, pour les ouvriers agricoles proprement dits (tabl. 2, p. 13), la durée nette du travail fut, en été de 9·8 heures par jour et la durée des repos de 2·0 heures par jour, en moyenne pour l'ensemble du pays. Pendant l'hiver, la durée du travail fut de 7·8 heures et celle des repos de 1·4 heure.

Lorsque, comme c'est le cas dans beaucoup de fermes, les charretiers sont, avant le commencement du travail agricole proprement dit, tenus de panser les chevaux pendant une demi-heure ou une heure, leur journée de travail est augmentée d'autant par rapport à celle des autres ouvriers agricoles.

La durée du travail pour le personnel chargé du soin des bestiaux est à peu près la même pendant l'année entière. En moyenne, pour l'ensemble du pays, on évalue la journée de travail nette à 10·3 heures en été et à 10·2 heures en hiver. La journée est donc généralement très longue; toutefois, pendant certaines heures, le travail se borne à la garde et à la surveillance des bestiaux et, d'autre part, ce personnel dispose largement du temps nécessaire au repos et à la prise des repas. Dans ces conditions, il est difficile d'indiquer exactement la durée du temps assigné au repos. On a calculé que cette durée pouvait être évaluée, en moyenne, à 3·3 heures en été et à 3·2 heures en hiver.

Il y a lieu de faire remarquer que, dans un bon nombre de fermes, pendant les mois d'été, le travail des ouvriers agricoles proprement dits et des charretiers cesse, le samedi, d'une demi-heure à trois heures plus tôt que pendant les autres jours ouvrables de la semaine. Pendant les saisons de semence et de récolte par contre, on doit recourir parfois à des heures de travail supplémentaires.

Salaires. Les renseignements réunis dans l'exposé suivant indiquent que le niveau des salaires, au cours de 1934 et par comparaison avec l'année précédente, n'a subi, en somme, que de légères modifications. Pour les ouvriers agricoles ordinaires, les salaires ont augmenté, en moyenne, de 1 %, tandis que pour les ouvriers forestiers, ils ont augmenté d'environ 3 à 4 % (v. pages 22 et 33).

En ce qui concerne les ouvriers agricoles, les principaux résultats des calculs effectués figurent aux tabl. 3 et 4, pages 17, 20 et 21. Au cours de l'année 1934 les salaires des ouvriers agricoles en Suède étaient, en moyenne, supérieurs au niveau de 1913 de 57 %, environ, (55 % pour les hommes et 73 % pour les femmes; v. diagramme page 18). Dans l'absence de données sur le coût de la vie à la campagne, on ne peut évaluer le niveau des salaires réels.

En ce qui concerne la main-d'œuvre occupée surtout par les petits propriétaires, c.-à-d. les domestiques célibataires, la rémunération du travail consiste en gages annuels en espèces, augmentés de la nourriture et du logement. L'importance de ces diverses formes de rémunération varie beaucoup suivant les régions. Pour l'ensemble du pays, les gages annuels d'un valet de ferme s'élevaient en moyenne à 521 cour. La nourriture étant évaluée à 459 cour. par an (1·26 cour. par jour), le salaire atteint au total 980 cour. par an. Pour les servantes, les gages en espèces

s'élèvent, en moyenne, à 408 cour., la valeur de la nourriture à 399 cour. (1^o9 cour. par jour) et le salaire total à 807 cour. Pour les valets de ferme, généralement mariés, qui, sous le nom de «stalaré» (ouvriers agricoles à salaire mixte), travaillent dans les grandes propriétés des régions agricoles proprement dites, et qui, en plus de leurs gages annuels, sont rétribués en nature («stat»), sous forme de lait, blé, pommes de terre, etc. et disposent d'un logement pour eux et leur famille, le salaire annuel s'élève, en moyenne, suivant les évaluations qui ont servi de base à cette enquête, à 1 229 cour., leurs gages annuels étant de 625 cour. Le logement se compose ordinairement, dans le sud de la Suède, de deux pièces et cuisine, mais ne comprend généralement, dans le reste du pays, qu'une pièce et une cuisine. Toutefois, ces données ne concernent que les valets de charrie ordinaires: les ouvriers à salaire mixte chargés du soin du bétail bénéficient en effet de gages en espèces plus élevés et parfois aussi d'allocations en nature plus importantes, en sorte qu'on évalue leur rémunération annuelle à 1 326 cour.

À côté de ces ouvriers à salaire mixte (stalaré), il existe des journaliers à demeure qui ne sont pas ou presque pas payés en nature, et dont le salaire quotidien varie beaucoup suivant les différentes régions. Leur salaire journalier s'élève en moyenne à 3.93 cour. en été et à 3.14 cour. en hiver, mais il est diminué de 1.15 cour. et de 1.02 cour., respectivement, lorsque l'ouvrier est nourri par le patron.

Outre ces journaliers, généralement engagés pour une année entière ou tout au moins pour plusieurs mois chez un même patron, il existe des ouvriers agricoles qui s'embauchent tantôt chez l'un, tantôt chez l'autre, suivant les besoins du moment. En été, le salaire par jour de ces journaliers occasionnels, qui ne sont pas logés gratuitement, est, en moyenne, de 4.36 cour.: il est de 3.49 cour. en hiver, la nourriture restant à leurs frais. Lorsque ces ouvriers sont nourris par le patron, leur salaire moyen est de 3.16 cour. en été et de 2.41 cour. en hiver. Le montant du salaire par jour, en été, pour les journaliers occasionnels hommes (non nourris par le patron), suivant les différents départements, ressort du cartogramme de la page 29.

Parmi les ouvriers payés à la journée, il existe aussi un grand nombre de femmes, employées comme aides pour la culture des betteraves et des pommes de terre, pour la rentrée des foins et des blés, etc.: elles ont, en été, un salaire moyen de 2.80 cour. par jour (ou bien 2.02 cour. et la nourriture en plus), lorsqu'elles sont considérées comme faisant partie du personnel fixe de la ferme. Lorsqu'il s'agit d'une aide occasionnelle, le salaire des femmes est, en été, un peu plus élevé: la moyenne pour l'ensemble du pays est de 3.06 cour. sans la nourriture, et de 2.25 cour. avec la nourriture. Pendant les mois d'hiver, le salaire de ces journalières diminue sensiblement, de même que pour les ouvriers hommes appartenant à la catégorie correspondante.

Dans les régions forestières les ouvriers, qui travaillent pendant l'été dans l'agriculture, s'embauchent habituellement pendant l'hiver dans les exploitations forestières. Ce travail est payé presque exclusivement à la pièce. D'après les renseignements fournis par les inspecteurs des forêts, le gain moyen par jour dans l'ensemble des inspections se serait élevé pendant l'hiver 1934/1935 à 8.95 cour. pour les ouvriers chargés du charroi (y comprise la rémunération pour la mise à disposition d'un cheval) et à 4.89 cour. pour les ouvriers chargés de l'abatage des arbres (pages 32 et 33).

Les travaux de voirie constituent ainsi que les travaux forestiers une source de revenu très importante pour la population agricole. D'après les renseignements recueillis auprès des administrations régionales des routes et auprès de certains entrepreneurs de travaux de voirie, les ouvriers occupés à l'entretien des routes auraient gagné, en moyenne pendant l'été de 1935, 0.77 cour. par heure (pages 34 et 35). Cependant, la rémunération des ouvriers fut sujette à des différences considérables selon les régions, le gain moyen par heure le plus bas étant de 0.45 cour. et le gain le plus élevé de 1.53 cour. (ordinairement 0.69—0.83 cour.).

Dans l'horticulture, les taux de salaires par heure fixés dans les contrats collectifs pour les ouvriers qualifiés occupés dans les jardins de rapport, vont de 0.70 cour. à 1.00 cour. selon les différentes régions du pays.

II. Salaires dans l'industrie, les métiers manuels, le commerce, les services de transport, les services publics, etc.

L'enquête a été basée sur un questionnaire auquel ont répondu 7 906 entreprises. Parmi ce nombre, 4 795 ont fourni à la fois des renseignements sur les employés et sur les ouvriers, 948 sur les employés seulement et 2 163 seulement sur les ouvriers. Les données primaires englobent en tout 459 052 salariés, dont 96 052 employés et 363 000 ouvriers. Parmi ces derniers, 78.9 % appartiennent à l'industrie proprement dite et le reste, soit 21.1 %, aux services des tramways et des chemins de fer (privés), à l'arrimage, au bâtiment, ainsi qu'au commerce et aux entrepôts.

De même que l'année précédente, le questionnaire ne portait, en ce qui concerne les employés, que sur la somme totale payée sous forme de salaires par chaque entreprise et sur le nombre moyen,

réparti en hommes et femmes, des employés attachés à l'entreprise pendant l'exercice envisagé. Par contre, en ce qui concerne les ouvriers, le questionnaire prévoyait la répartition de la somme globale des salaires sur les ouvriers à l'heure et sur les ouvriers à forfait, ainsi que l'indication du nombre d'heures correspondant. On demandait en outre aux intéressés de mentionner le nombre total de journées de travail et le nombre moyen par jour des ouvriers pendant la période envisagée.

Les employés visés par l'enquête ont été, comme précédemment, répartis en trois groupes: le personnel technique, les employés de bureaux proprement dits et les employés de magasins. Pour l'ensemble des salariés ci-nommés, le revenu annuel moyen s'élevait en 1934 à 3 533 cour. Si, afin de comparer le niveau des salaires en 1934 avec celui des années précédentes, on refait le calcul des moyennes antérieures sous la supposition que le personnel fût réparti sur groupes professionnels et sur sexes dans les mêmes proportions qu'en 1934, on trouve que le salaire annuel moyen de cette dernière année implique sur celui de 1913 une augmentation de 75 %, tandis que par rapport à 1933 il n'y a qu'une diminution insignifiante.

Comme précédemment, le traitement annuel moyen est le plus haut pour le personnel technique (5 165 cour.) et le plus bas pour le personnel des magasins (2 093 cour.), tandis que le traitement moyen des employés de bureaux tient à peu près le milieu entre les deux autres (3 467 cour.). Les changements survenus dans le niveau des salaires pendant la période 1913—1934 sont assez différents pour les trois groupes. Ainsi les salaires des employés de magasins ont augmenté de 94 % depuis 1913, tandis que les salaires du personnel technique et ceux des employés de bureaux ont augmenté de 69 et de 74 %, respectivement. En outre, on constate que l'augmentation a généralement été plus grande pour les femmes (99 %) que pour les hommes (70 %).

En ce qui concerne les ouvriers, les gains moyens par heure pendant l'année 1934 furent exactement les mêmes qu'en 1933, c.-à.-d. 1.22 cour. pour les hommes et 0.73 cour. pour les femmes. Cependant, à cause de l'augmentation des heures de travail, la rémunération annuelle moyenne a augmenté, par rapport à l'année précédente, de 3.9 %.

Pour le groupe ouvrier considéré dans son ensemble, on constate, que, par rapport à l'année 1913, le gain par heure a augmenté de 175 %, le gain par jour de 128 % et le gain par an de 121 %. Les différences que l'on observe dans le développement des salaires, suivant qu'on les considère par heure, par jour ou par an, tiennent en majeure partie à la réduction survenue au cours de la période envisagée dans la durée du travail journalier en raison de la loi de 8 heures.

De même que pour les employés, on constate pour le personnel ouvrier une tendance à l'égalisation des salaires pour les deux sexes. C'est ainsi que, de 1913 à 1934, le salaire à l'heure des hommes a augmenté de 171 %, le salaire journalier de 127 %, et le salaire annuel de 119 %, tandis que, pendant la même période, les salaires des femmes ont augmenté de 204, de 146 et de 147 %, respectivement. Si l'on limite l'enquête à l'industrie proprement dite et si l'on exclut, par conséquent, certains groupes pour lesquels la hausse des salaires a été relativement forte, comme les ouvriers des travaux publics, des transports et du bâtiment etc., on trouve que, pour les hommes, la hausse a été notablement inférieure, soit, par exemple, en ce qui concerne les salaires par heure 158 %, tandis que, pour les femmes, il n'y a aucune modification, l'augmentation étant, dans ce cas encore, de 204 %.

Les calculs effectués jusqu'ici ne portent cependant que sur les salaires-argent et ne concernent, par suite, que les modifications nominales survenues dans les salaires au cours de la période envisagée. En faisant la comparaison entre le niveau des salaires et celui du coût de la vie, exprimés tous deux en nombres indices avec l'année 1913 comme base, on a cherché à établir dans quelle mesure les fluctuations des salaires en espèce sont vraiment effectives et comportent une possibilité d'achat d'une quantité plus ou moins grande de marchandises. En divisant les nombres indices des salaires nominaux avec l'index du coût de la vie pour les années correspondantes, on a obtenu des nombres indices exprimant les fluctuations des salaires réels par rapport à 1913. On trouvera dans le tableau ci-dessous les nombres indices ainsi établis (v. aussi le diagramme III p. 55.)

Nombres indices (1913 = 100)	1914	1918	1920	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934
Salaire nominal:														
par heure	105	213	370	258	265	268	270	275	280	290	288	285	275	275
» jour	101	206	309	214	219	223	223	225	232	241	238	235	227	228
» an	99	199	294	211	216	220	224	220	231	233	224	212	213	221
Coût de la vie	102	225	263	174	176	172	171	171	169	164	159	156	153	154
Salaire réel:														
par heure	103	95	138	148	151	156	158	161	166	177	181	183	180	179
» jour	99	92	115	123	124	130	130	132	137	147	150	151	148	148
» an	97	88	109	121	123	128	131	129	137	142	141	136	139	144

Il ressort de ce tableau que, jusqu'à 1918 l'augmentation des salaires, aussi bien journaliers qu'horaires, fut inférieure à l'augmentation du coût de la vie en sorte que les salaires réels correspondants furent pendant ces années inférieurs à ceux de l'année 1913, mais qu'à partir de 1919 c'est l'inverse qui s'est produit. Le salaire annuel a été sujet à une évolution analogue, à cette différence près que l'équilibre entre le salaire et le coût de la vie ne s'est établi qu'un an plus tard, c.-à-d. en 1920.

Après avoir de la sorte — mais au cours d'années différentes — dépassé le niveau de l'année de base (100), les salaires réels ont continué à monter jusqu'à 1930, à l'exception de l'année 1922 seulement, qui ramena le salaire réel à peu près au niveau de 1920. En ce qui concerne les salaires par heure et par jour, cette augmentation continua encore pendant les années 1931 et 1932, mais la réduction des heures de travail fut assez importante pour amener un abaissement du salaire réel par an, malgré la réduction des coûts de la vie qui eut lieu en même temps. En 1933, par contre, il y eut une augmentation du salaire réel par an, tandis que les salaires réels par heure et par jour furent sujets à une certaine régression. Un développement analogue s'est produit en 1934. Les chiffres impliquent, par rapport à l'année précédente, que les salaires réels par heure et par jour ont été à peu près constants, tandis qu'une augmentation du salaire réel par an a encore eu lieu. — En 1934 les salaires réels par heure, par jour et par an, furent supérieurs au niveau de 1913 de 79 %, de 48 % et de 44 %, respectivement. Si, comme on l'a fait auparavant au sujet des salaires-argent, on limite les calculs sur les salaires réels à l'industrie proprement dite, on constate que l'augmentation par rapport à l'avant-guerre est bien inférieure, puisqu'elle s'élève pour les salaires horaires à 69 %, pour les salaires journaliers à 42 % et pour les salaires annuels à 38 %.

I. Löneförhållandena inom jordbruk, skogsbruk och vägarbete.

A. Lantarbetare.

a. Undersökningens primärmaterial.

Föreliggande undersökning har utförts efter i huvudsak samma plan som motsvarande för år 1933. Enligt kungl. kungörelsen den 4 september 1929 angående insamlande av uppgifter till lantarbetarstatistiken (sv. förf.-saml. 1929, nr 281) ha hushållningssällskapen att till nämnda statistik införskaffa dels årligen uppgifter angående arbetslöshet och arbetslön inom jordbruket, dels ock vart femte år uppgift om arbetstiden inom detsamma. Medan dylika uppgifter alltifrån den officiella lantarbetarstatistikens början år 1911 och t. o. m. år 1928 insamlades från kommunalstämmoordförändena i rikets landskommuner, skulle dessa uppgifter enligt nämnda kungörelse fr. o. m. år 1929 inom varje hushållningssällskap insamlas av sällskapets högre underavdelning eller, där sådan ej vore inrättad, av häradsombud, som jämlikt gällande reglemente av hushållningssällskapet utsetts för anskaffande av årliga uppgifter till jordbruksstatistiken. Uppgifterna borde insändas till hushållningssällskapet före den 15 november, varefter hushållningssällskapet hade att efter granskning och erforderlig komplettering före den 15 december insända dem till socialstyrelsen. Det skulle tillkomma socialstyrelsen att fastställa formulär för ifrågavarande uppgifter samt meddela anvisningar för deras ifyllande. Det i enlighet med nämnda kungl. kungörelse utarbetade frågeformuläret för insamlande av uppgifter för tjänsteåret 1934/1935 (se sid. 92—93) överensstämde i huvudsak med det föregående år använda, bortsett från att i formuläret hade begärts även vissa uppgifter om arbetstiden.

Detta frågeformulär utsändes av socialstyrelsen i oktober 1934 till samtliga hushållningssällskap med anhållan, att de ville ombesörja, att från var och en av sällskapens högre underavdelningar resp. häradsombud för tjänsteåret 1934/1935 avgäves möjligast noggranna och fullständiga uppgifter rörande inom resp. områden sysselsatta lantarbetares löneförhållanden m. m., varvid uppgifterna för årsanställda arbetare m. fl. borde avse arbetsvillkoren sådana dessa reglerats vid flyttningstiden i slutet av okto-

ber månad. Från hushållningssällskapen inkommo 431 dylika primäruppgifter.

På grundval av de intill början av januari 1935 inkomna uppgifterna utarbetades en preliminär redogörelse för arbetstillgång, arbetstid och arbetslön inom jordbruket år 1934, vilken publicerades i Sociala Meddelanden (ärg. 1935, sid. 73 o. f.).¹

b. Arbetstid.

Arbetstidens art och bestämning inom jordbruket. På grund av den betydelse arbetstiden har för bedömande av arbetslönen, har det ansetts lämpligt att med vissa mellantider redovisa arbetstidens gestaltning inom jordbruket. Senast lämnades en dylik redovisning för år 1929.²

Med hänsyn till det inflytande årstider och väderlek, klimatiska skiljaktigheter mellan olika landsdelar, lokala arbetssedvänjor samt brukningsdelarnas växlande storlek och därav betingade olikartade arbetsfördelning m. m. ha för jordbrukets arbetstidsförhållanden, möter det väsentligt större svårigheter att siffermässigt bestämma den faktiskt tillämpade arbetstiden vid jordbruket än inom industrien. Undersökningen har därför måst begränsas till vissa huvudpunkter. I frågeformuläret efterfrågades sålunda den normala arbetstidens början och slut samt raster- nas längd sommar och vinter för var och en av de trenne grupper, på vilka lantarbetarna ur arbetstidssynpunkt kunna uppdelas, nämligen vanliga jordbruksarbetare, körkarlar och kreatursskötare. Med sommar avses härvid jordbrukets högsäsong eller de tre månader av sommarhalvåret, då arbetet i allmänhet börjar tidigast och slutar senast, samt med vinter de tre månader av vinterhalvåret, då dagen är kortast samt arbetet börjar senast och upphör tidigast. Skillnaden i arbetstidshänseende mellan å ena sidan »vanliga» eller »egentliga» jordbruksarbetare och å den andra körkarlar beror huvudsakligen därpå, att de senare vid sidan av sitt jordbruksarbete vanligen även ha att rykta de hästar de köra samt att rengöra stallen. Kreatursskötarna däremot intaga i viss mån en särställning. Då kreaturen kräva föda och tillsyn från tidigt på morgonen till sent på kvällen, vardagar såväl som sön- och helgdagar, blir den med deras vård sysselsatta personalens arbetsdag synnerligen lång samt tämligen lika året om, varjämte djurvårdarna även under söndagarna äro bundna vid tjänsten, såvida icke ersättare anskaffas.

Den i det följande redovisade nettoarbetstiden har erhållits genom att draga den sammanlagda rastetiden från bruttoarbetstiden, varmed förstås antalet timmar mellan arbetets början och slut, då arbetaren alltså är bunden vid sitt arbete. Framhållas må, att medan

¹ Behandlingen av formulärets frågor rörande läget på jordbrukets arbetsmarknad har här liksom i närmast föregående berättelse uteslutits, då en redogörelse härför meddelats i nämnda uppsats i Sociala Meddelanden.

² Lönestatistisk årsbok 1929, sid. 10 o. f.

inom industrien arbetstiden i regel räknas från arbetarens ankomst till arbetsplatsen och intill hans avgång därifrån, ingår i jordbrukets arbetstid även den särskilt å större gårdar stundom rätt avsevärda tid, som åtgår för tillryggaläggande av vägen mellan platsen för ut- och inryckning och de mer eller mindre avlägsna arbetsställena för dagen.

Arbetstidsuppgifterna avse huvudsakligen det större jordbruket med någorlunda genomförd arbetsfördelning. Vidare hänföra sig, såsom förut nämnts, dessa uppgifter till förhållandena under högsommaren och den egentliga vintertiden och lämna sålunda ingen upplysning om arbetstiden under vår- och höstmånaderna, då arbetsdagen så småningom förlänges resp. förkortas.

Arbetstidens förändringar åren 1913—1934. Jämförbara årliga uppgifter beträffande lantarbetarnas arbetstid föreligga för åren 1913—1929 samt för år 1934. För belysning av arbetstidens förändringar sammanställas riksmedel-talen rörande nettoarbetstiden i tab. 1.

Tab. 1. Jordbrukets medelarbetstid åren 1913—1934.

Å r	Genomsnittlig nettoarbetstid i timmar per dag för						Å r	Genomsnittlig nettoarbetstid i timmar per dag för					
	eg-ntliga jordbruksarbetare		körkarlar		kreaturs-skötare			eg-ntliga jordbruksarbetare		körkarlar		kreaturs-skötare	
	som-mar	vinter	som-mar	vinter	som-mar	vinter		som-mar	vinter	som-mar	vinter	som-mar	vinter
1913 . . .	10·4	7·9	10·6	8·1	11·1	10·8	1922 . . .	9·8	7·8	10·5	8·7	10·4	10·1
1914 . . .	10·4	7·9	10·6	8·1	11·1	10·7	1923 . . .	9·9	7·8	10·6	8·6	10·4	10·2
1915 . . .	10·3	7·9	10·5	8·1	11·1	10·7	1924 . . .	9·8	7·8	10·6	8·7	10·4	10·2
1916 . . .	10·1	7·9	10·4	8·1	11·1	10·6	1925 . . .	9·8	7·8	10·6	8·8	10·4	10·2
1917 . . .	10·1	7·9	10·4	8·1	11·0	10·6	1926 . . .	9·8	7·8	10·6	8·8	10·4	10·2
1918 . . .	10·1	7·9	10·3	8·1	11·0	10·6	1927 . . .	9·8	7·8	10·6	8·8	10·4	10·2
1919 . . .	9·9	7·8	10·2	8·1	10·8	10·3	1928 . . .	9·8	7·8	10·6	8·8	10·4	10·2
1920 . . .	9·8	7·7	10·5	8·6	10·3	10·1	1929 . . .	9·8	7·8	10·6	8·8	10·4	10·2
1921 . . .	9·8	7·8	10·5	8·6	10·4	10·1	1931 . . .	9·8	7·8	10·5	8·8	10·3	10·2

Såsom framgår av tab. 1, förkortades under åren 1913—1920 den dagliga sommararbetstiden vid det egentliga jordbruksarbetet med i genomsnitt drygt en halvtimme. Sedan år 1920 synes emellertid arbetstidsförkortningen varit skäligen ringa, vilket, som tabellen utvisar, även gäller för åren 1929—1934. Den avsevärt kortare, i huvudsak av klimatiska förhållanden bestämda vinterarbetstiden har, såsom tab. 1 ävenledes utvisar, förblivit praktiskt taget oförändrad under hela redovisningsperioden.

Arbetstiden enligt gällande kollektivavtal. Sedan år 1919 ha arbets- och löneförhållandena för det större jordbruket inom vissa landsdelar varit reglerade genom kollektivavtal, vilka f. n. torde direkt beröra inemot en femtedel av hela antalet lantarbetare vid det större jordbruket. Genom dessa överenskommel-

ser har även arbetstiden blivit i viss utsträckning fastställd. I efterföljande sammanställning lämnas en översikt över den enligt avtalen för tjänsteåret 1934/1935 gällande ordinarie arbetstiden och rasttiden i timmar per dag (för alla arbetare utom kreatursskötare och mjölkerskor).¹

Nettoarbetstid (a) och rasttid (b), i timmar per dag, enligt kollektivavtalens bestämmelser för 1934/35 (ändringar för 1935/36 inom parentes).

	Uppland och Västmanland		Södermanland, Östergötland, Värmland och Örebro län		Kalmar län		Blekinge ²	Skåne	Halland		Älvsborgs län		Skaraborgs län		
	a	b	a	b	a	b			a	b	a	b	a	b	
Januari	8	1 ^{1/4}	8	1 ^{1/4}	8	1	8	8	1	8	1	8	1	8	1 ^{1/4}
Febr.: 1—15 . . .	8 ^{1/2}	1 ^{1/4}	8 ^{1/2}	1 ^{1/4}	8	1	8	8	1	8 ^{1/2} (8)	1	8	1	8 ^{1/2}	1 ^{1/4}
16—28	8 ^{1/2}	1 ^{1/4}	8 ^{1/2}	1 ^{1/4}	8 ^{1/2}	1	9	8	1	8 ^{1/2}	1	8	1	8 ^{1/2}	1 ^{1/4}
Mars: 1—15(16)	9	1 ^{1/2}	9	1 ^{1/2}	9	1	9	10(9)	1 ^{1/2} (1)	9	1	9	1	9	1 ^{1/2}
16(17)—31 . . .	9	1 ^{1/2}	9	1 ^{1/2}	9 ^{1/2} (9)	1 ^{1/2} (1)	10	10(9)	1 ^{1/2} (1)	9 ^{1/2} (9)	1 ^{1/2} (1)	9	1	9	1 ^{1/2}
April: 1—15 . . .	9	1 ^{1/2}	10	2	10	1 ^{1/2}	10	10	1 ^{1/2}	10	1 ^{1/2}	10	1 ^{1/2}	10	2
16—30	10	2	10	2	10	1 ^{1/2}	10	10	1 ^{1/2}	10	1 ^{1/2}	10	1 ^{1/2}	10	2
Maj—september	10	2	10	2	10	1 ^{1/2}	10	10	1 ^{1/2}	10	1 ^{1/2}	10	1 ^{1/2}	10	2
Okt.: 1—15(16)	9	1 ^{1/2}	9	1 ^{1/2}	10	1 ^{1/2}	10	9	1	10(9 ^{1/2})	1 ^{1/2}	9	1	9	1 ^{1/2}
16(17)—31 . . .	9	1 ^{1/2}	9	1 ^{1/2}	9 ^{1/2}	1 ^{1/2}	9	9	1	9 ^{1/2} (9)	1 ^{1/2} (1)	9	1	9	1 ^{1/2}
Nov.: 1—15 . . .	8	1 ^{1/4}	8	1 ^{1/4}	9	1	9	9	1	8 ^{1/2} (9)	1	8 ^{1/2}	1	8 ^{1/2}	1 ^{1/4}
16—30	8	1 ^{1/4}	8	1 ^{1/4}	8 ^{1/2}	1	8	9	1	8 ^{1/2} (8)	1	8 ^{1/2}	1	8 ^{1/2}	1 ^{1/4}
Dec.: 1—15 . . .	7 ^{1/2}	1 ^{1/4}	7 ^{1/2}	1 ^{1/4}	8(7 ^{1/2})	1	8	8	1	8	1	7	1	8	1 ^{1/4}
16—31	7 ^{1/2}	1 ^{1/4}	7 ^{1/2}	1 ^{1/4}	8(7 ^{1/2})	1	8	8	1	8	1	7	1	7	1 ^{1/4}

Den ordinarie arbetstidens förläggning och indelning bestäms enligt avtalen av arbetsgivaren, men bör det egentliga jordbruksarbetet i regel ej börja före kl. 7 f. m. och ej heller sluta senare än kl. 7 e. m. Den ordinarie arbetstiden å lördagar får dock icke utgöras mera än 9 timmar och icke sluta senare än kl. 6 e. m.³

Arbetare, som köra dragare, samt tjänare i husbondens kost äro avtalsenligt skyldiga att före den ordinarie arbetstidens början å morgnarna — ävensom sön- och helgdagar — verkställa rengöring av spiltor eller boxar för (under betesgång inhämtning av) och rykt av högst tre hästar eller oxar.

Rörande rasterna föreskriva avtalen beträffande Uppland, Södermanland, Östergötland, Skaraborgs län, Värmland och Örebro län samt Västmanland, att dessa skola utgöras av en middagsrast på 1^{1/2} timme under de tider av året, då arbetstiden överstiger 9 timmar per dag, och 1 timme, då arbetstiden utgör 9 timmar per dag jämte två kafferaster om vardera ¹/₄ timme, förlagda den ena på förmiddagen och den andra på eftermiddagen. Under den del av året,

¹ De nya från och med den 1 november 1935 gällande avtalen innehålla vissa smärre ändringar i fråga om arbetstiden. Enligt riksavtalet må det sålunda stå arbetsgivare fritt att för hel eller halv månad förkorta resp. förlänga den ordinarie arbetstiden i utbyte mot motsvarande förlängning resp. förkortning av arbetstiden under viss annan månad, dock att förlängning icke må ske, då arbetstiden uppgår till 10 timmar per dag. I Skåne är arbetstiden vidare minskad under mars från 10 till 9 timmar. I fråga om Halland och Kalmar län ha även skett smärre modifikationer av arbetstiden, såsom framgår av siffrorna inom parentes i tabellen ovan.

² Om rasttiden finnes endast bestämt, att middagsrast skall vara minst 1 timme.

³ Enligt de nya avtalen (jfr not 1) har arbetstiden å lördagar begränsats till 8 timmar med avslutning senast kl. 4, varvid endast en måltidsrast om 1 timme skall förekomma. I Skåne, Halland och Kalmar län skall lördagsarbetstiden, om arbetsgivaren så önskar, under april—september förlängas med en timme. För denna arbetstid utgår dock för årsavlönad arbetare en särskild ersättning med 16 kr. för nämnda period.

då arbetstiden understiger 9 timmar per dag, förekommer förutom 1 timmes middagrast en kafferast om $\frac{1}{4}$ timme på förmiddagen. I Kalmar län, Skåne, Halland och Älvsborgs län förekommer endast middagsrast, vilken utgör 1 $\frac{1}{2}$ timme under den tid av året, då arbetstiden överstiger 9 timmar per dag och 1 timme under övriga månader. I Blekingeavtalet föreskrives beträffande rastetiden endast, att middagsrast skall vara minst 1 timme.

Arbetstiden för kreaturskötare anges i avtalen såsom den tid, som erfordras för djurens rationella skötsel och vård, vilken tid i regel icke får överstiga 10 timmar, och sättes för mjölkerska lika med den tid, som erfordras för mjölkningen.

Arbetstiden enligt uppgifter från orterna m. m. En närmare inblick i arbetstidsförhållandena inom olika delar av landet lämnar tab. 2, i vilken återgivas vissa huvudresultat av de på grundval av hushållningssällskapens uppgifter utförda beräkningarna rörande nettoarbetstidens och rastetidens längd sommar och vinter.

Tab. 2. Jordbrukets medelarbetstid inom olika områden år 1934.

Län och hushållningssällskapsområden	Genomsnittlig nettoarbetstid i timmar per dag för						Genomsnittlig rastetid i timmar per dag för					
	egentliga jordbruksarbetare		körkarlar		kreaturskötare		egentliga jordbruksarbetare		körkarlar		kreaturskötare	
	Som-mar	Vin-ter	Som-mar	Vin-ter	Som-mar	Vin-ter	Som-mar	Vin-ter	Som-mar	Vin-ter	Som-mar	Vin-ter
Stockholms	10.0	7.7	10.7	8.7	10.4	10.4	2.1	1.5	2.6	2.1	3.7	3.6
Uppsala	9.9	7.9	10.7	9.1	10.4	10.4	2.1	1.3	2.6	1.8	3.9	3.9
Södermanlands	10.0	7.7	10.7	8.4	10.0	9.9	2.0	1.3	2.4	1.7	4.1	4.1
Östergötlands	9.9	7.9	10.6	8.9	10.5	10.3	2.1	1.3	2.1	1.5	3.5	3.5
Jönköpings	9.8	7.9	10.6	8.9	10.5	10.3	2.0	1.3	2.3	2.0	3.0	3.0
Kronobergs	9.8	7.8	10.5	9.1	10.3	10.3	1.7	1.3	1.9	1.8	2.8	2.7
Kalmar	9.7	7.7	10.5	8.7	10.5	10.3	2.0	1.5	2.2	1.9	2.9	2.8
norra hush.-sällsk.	9.7	7.9	10.8	9.1	10.5	10.4	2.3	1.6	2.5	2.4	3.4	3.4
södra »	9.6	7.6	10.3	8.5	10.4	10.3	1.9	1.5	2.0	1.5	2.6	2.5
Gotlands	9.6	7.7	10.6	9.1	10.6	10.4	2.2	1.5	2.3	1.7	2.9	2.7
Blekinge	9.9	8.1	10.8	9.2	10.5	10.5	1.1	1.0	1.8	1.4	2.9	2.9
Kristianstads	9.9	8.2	10.6	9.3	10.1	9.7	1.3	1.0	1.5	1.1	3.1	3.1
Malmöhus	10.1	8.3	10.9	9.0	9.7	9.6	1.5	1.1	1.5	1.2	3.9	3.8
Hallands	9.9	8.0	10.6	9.0	10.4	10.0	2.3	1.5	2.3	1.5	3.7	3.5
Göteborgs och Bohus	9.8	7.7	10.4	8.8	10.5	10.5	2.3	1.5	2.4	1.8	3.0	2.6
Älvsborgs	9.6	7.6	10.4	8.5	10.7	10.2	2.2	1.4	2.3	1.8	2.9	2.9
norra hush.-sällsk.	9.5	7.6	10.2	8.5	10.7	10.0	2.2	1.4	2.4	1.8	3.0	3.0
södra »	9.7	7.6	10.6	8.7	10.7	10.4	2.2	1.4	2.2	1.7	2.8	2.7
Skaraborgs	9.9	7.7	10.4	8.6	10.6	10.4	2.3	1.5	2.3	1.7	3.2	3.2
Värmlands	9.8	7.7	10.3	8.1	10.0	10.0	2.1	1.5	2.2	1.4	3.7	3.7
Örebro	9.7	7.7	10.5	8.4	10.4	10.4	2.1	1.5	2.1	1.7	3.4	3.3
Västmanlands	10.0	7.9	10.7	8.9	10.6	10.6	1.9	1.4	2.3	2.0	3.4	3.3
Kopparbergs	9.6	7.8	9.9	8.5	10.2	10.2	1.8	1.5	1.9	1.6	3.2	3.1
Gävleborgs	9.3	7.8	10.1	8.9	10.2	10.1	2.2	1.7	2.4	2.1	3.4	3.1
Västernorrlands	9.5	7.3	10.4	8.4	10.3	10.1	2.3	1.6	2.4	1.7	2.9	2.4
Jämtlands	9.3	7.6	9.9	8.6	9.9	9.7	2.6	2.1	2.3	2.6	3.2	3.1
Västerbottens	10.0	7.8	10.3	8.3	10.7	10.3	2.2	1.9	2.2	2.2	2.6	2.5
Norrbottnens	10.0	8.1	10.3	9.0	10.7	10.3	2.3	1.9	2.6	2.2	2.6	2.5
Hela riket	9.8	7.8	10.5	8.8	10.3	10.2	2.0	1.4	2.2	1.7	3.3	3.2

För *egentliga jordbruksarbetare* utgjorde, såsom tab. 2 utvisar, år 1934 nettoarbetstiden under sommaren 9^s timmar per dag i genomsnitt för hela riket. Vinterarbetstiden utgjorde 7^s timmar och var sålunda 2° timmar kortare än sommararbetstiden. Länsmedeltalen varierade mellan 10° och 9° timmar under sommaren samt mellan 8° och 7° timmar under vintern.

Rastetiden utgjorde under sommaren i genomsnitt för hela riket 2° timmar per dag. Den kortaste rastetiden tillämpades i de sydligare länen, där i regel endast en middagsrast om 1 1/2 timme (i Blekinge stundom blott 1 timme) inlägges i arbetstiden. I mälardprovinserna och vissa angränsande landskap uppgick den genomsnittliga rastetiden till ca 2 timmar, beroende på att arbetarna utom middagsrast oftast även ha 2 kafferaster (för- och eftermiddag) om 1/4 timme vardera. Utmärkande för de båda nu nämnda områdena är sålunda, att frukostmålet intages före arbetets början och aftonvarden efter dess slut. I övriga landsdelar är det icke ovanligt, att även dessa måltider (eller åtminstone frukosten) inskjutas i arbetstiden, varigenom den genomsnittliga rastetiden särskilt i västra Sverige och största delen av Norrland kommit att överstiga 2 timmar. Under vintern var rastetiden i genomsnitt för hela riket 0^s timme kortare än under sommaren.

De nyss berörda växlingarna i rastetiden påverka givetvis längden av den dagliga bruttoarbetstiden, vilken i genomsnitt utgjorde 11^s timmar på sommaren och 9° på vintern. Genom att inskränka rasternas antal och längd har man i mälardprovinserna och än mer i Sydsverige kunnat begränsa den tid, varunder arbetaren dagligen är bunden av sin tjänst. Detta arbetstidssystem har utbildats under inverkan av den industriella arbetstiden och synes alltmer undantränga det på många ställen alltjämt tillämpade äldre systemet med längre men av flera raster avbruten arbetsdag.

För *körkarlarna* var nettoarbetstiden under sommaren 0⁷ och under vintern 1° timme längre än för de egentliga jordbruksarbetarna; dessa siffror skulle sålunda angiva den tid, som det dagliga stallarbetet upptar. I vissa trakter synas emellertid körkarlarna ha ungefär samma arbetstid som de egentliga jordbruksarbetarna, men i dylika fall torde de båda arbetargrupperna ej heller vara vidare skarpt avgränsade mot varandra.

En uppskattning av *skötselens* arbetsdag är förenad med vissa svårigheter redan av det skälet, att dess längd åtminstone på större gårdar kan vara växlande för olika arbetare i samma ladugård. Enligt de i tab. 2 framlagda beräkningarna skulle emellertid nettoarbetstiden för denna arbetargrupp överstiga de egentliga jordbruksarbetarnas med 0⁵ timme under sommaren samt 2⁴ timmar under vintern och sålunda vara ganska lång. Detta uppväges emellertid i viss mån därigenom, att sysslorna under vissa timmar av dagen äro av ganska lindrig natur och huvudsakligen bestå i tillsyn och passning.

Det torde böra anmärkas, att vid det norrländska hemmansbruket ladu-

gårdspersonal, som uteslutande sysselsättes med kreaturens vård, knappast torde förekomma i större utsträckning, utan de såsom kreatursskötare här betecknade personerna (merendels kvinnor) utföra i regel även annat arbete och äro sålunda knappast jämförliga med övriga områdets kreatursskötare. För att markera den bristande jämlörbarheten ha i tab. 2 uppgifterna rörande kreatursskötarna i de fyra nordligaste länen satts med medievalstil.

Arbetstid å lördagar samt arbetstimmar per vecka. Det tidigare omnämnda riksavtalet medgiver kortare arbetstid å lördagar (under sommaren) än under övriga arbetsdagar. För att utröna, i vad mån detta faktiskt tillämpas, hade å frågeformulären begärts särskilda uppgifter om arbetstiden å lördagarna. En sammanställning landsdelsvis av de sålunda erhållna uppgifterna, utvisande sommar- och vinterarbetstidens genomsnittliga längd på lördagar, lämnas i förra delen av nedanstående tablå:

Landsdelar ¹	Genomsnittlig nettoarbets- tid i timmar under lördagar				Genomsnittlig nettoarbets- tid per vecka, timmar			
	Egentliga jord- bruksarbetare		Körkarlar		Egentliga jord- bruk-arbetare		Körkarlar	
	sommar	vinter	sommar	vinter	sommar	vinter	sommar	vinter
Östra Sverige	9.0	7.8	9.8	8.8	59.0	46.8	63.3	52.8
Småland o. öarna	9.3	7.5	10.1	8.8	57.8	46.5	63.1	53.3
Södra Sverige	9.7	8.2	10.3	8.8	59.7	49.2	64.3	54.3
Västra Sverige	9.3	7.4	10.0	8.3	58.3	45.9	62.0	51.3
Norra Sverige	8.6	7.4	9.4	8.2	56.1	45.9	59.9	51.2
Hela riket	9.2	7.7	10.0	8.6	58.2	46.7	62.5	52.6

För de egentliga jordbruksarbetarna var arbetstiden under sommaren 0₆ och under vintern 0₁ timme kortare på veckans sista dag än under övriga vardagar. För körkarlar hade redovisats en lördagsarbetstid, som under sommaren var 0₅ och under vintern 0₂ timme kortare än andra arbetsdagar. Kreatursskötarnas lördagsarbetstid har däremot, enligt vad det insamlade materialet utvisar, endast i undantagsfall varit förkortad.

På grundval av de erhållna uppgifterna rörande arbetstidens längd under vanliga arbetsdagar (måndagar—fredagar) samt lördagar ha vissa genomsnittsberäkningar kunnat verkställas rörande den ordinarie arbetstidens längd per vecka, vilka beträffande egentliga jordbruksarbetare och körkarlar framläggas i senare delen av ovanstående tablå. I tablå ha ej medtagits kreatursskötare, då uppgifter saknas rörande deras regelmässiga söndagsarbete.²

¹ Här sammanföras Stockholms, Uppsala, Västmanlands, Södermanlands och Östergötlands län till östra Sverige, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar och Gotlands län till Småland och öarna, Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län till södra Sverige, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands och Örebro län till västra Sverige samt Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län till norra Sverige.

² Enligt en för år 1925 särskilt verkställd undersökning torde kreatursskötarnas arbetsvecka kunna uppekattas till i genomsnitt 67.5 timmar under sommaren och 66.2 timmar under vintern (se »Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk år 1925», sid. 73).

För egentliga jordbruksarbetare utgjorde år 1934 arbetstidens genomsnittliga längd per vecka 58² timmar under sommaren och 46⁷ timmar under vintern, under det motsvarande siffror för körkarlarna voro 62⁵ resp. 52⁶ timmar.

c. Lönenivåns förändringar åren 1913—1934.

I frågeformuläret ha uppgifter begärts om de löner i kontant och in natura, som inom vederbörande redovisningsområden vanligen utgå till vissa huvudgrupper av lantarbetare, nämligen dels tjänstefolk (årsanställda ogifta tjänare i arbetsgivarens kost), dels statare (gifta arbetare med stat), dels slutligen olika slag av daglönare. Dessa uppgifter borde i fråga om årsanställda arbetare avse tjänsteåret 1934/1935, medan de för daglönare skulle gälla sommaren 1934 resp. vintern 1934/1935. Inom var och en av dessa grupper ha endast upptagits de allmännast förekommande och i regel lägst avlönade arbetarkategorierna. Däremot ha löneuppgifter ej inhämtats rörande förtroende- och yrkesmän av olika slag, såsom befallningsmän, rättare, fördrängar, kuskar, stalldrängar, smeder, slöjdare, trädgårdsmästare o. d., vilkas löneförhållanden i högre grad röna inverkan av personliga förhållanden och därför endast kunna utrönas på grundval av individualuppgifter och icke enbart med ledning av summariska genomsnittsuppgifter.

För belysande av löneutvecklingen sedan tiden före världskriget (1913) meddelas i tab. 3 genomsnittliga lönesiffror beträffande vissa viktigare arbetarkategorier för åren 1913—1934 samt på grundval härav uträknade indextal, varvid avlöningen år 1913 satts = 100. I tabellen belyses även löneutvecklingen under de senaste åren genom särskilda indextal för åren 1927—1934 med år 1926 som basår. Vid beräkningen av de i tabellen redovisade medellönerna för samtliga där upptagna manliga och kvinnliga arbetare ha de särskilda löneserierna underkastats vägning med hänsyn till de olika arbetarkategoriernas numeriska betydelse m. m.¹ De på grundval av dessa genomsnittslöner uträknade indextalen, utvisande förändringen av männens och kvinnornas löner i förhållande till 1913 års lönenivå, ha åskådliggjorts genom diagrammet å sid. 18.

Av tabellen och diagrammet framgår, att lantarbetarlönerna under perioden 1914—1920 oavbrutet stego, tills kulmen år 1920 nåddes vid omkring 215 % över 1913 års nivå. De tre följande åren medförde en löne-reduktion av 40—50 % från nämnda topplöner.

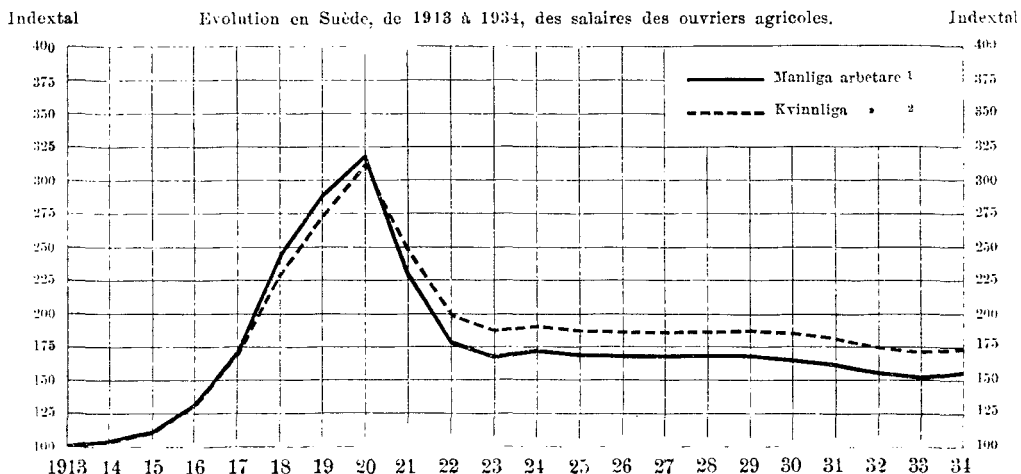
Därefter skedde en stabilisering under åren 1924—1930, under vilken tid lönenivån förblev i huvudsak orubbad. Under intryck av de år 1931 allt

¹ Härvid ha de i tabellen representerade arbetargrupperna uppskattats till ett antal av 180 000 män (50 000 tjänare, 40 000 statavlönade körkarlar samt 50 000 daglönare i egen och 40 000 i arbetsgivarens kost) och 40 000 kvinnor (20 000 tjänare samt 10 000 daglönare i egen och 10 000 i arbetsgivarens kost). Vidare har antalet arbetsdagar för daglönarna antagits utgöra 300, varav 200 med sommar- och 100 med vinterdaglön.

Tab. 3. Lönenivåns förändringar inom jordbruket åren 1913—1934.

Å r	M a n l i g a l a n t a r b e t a r e								K v i n n l i g a l a n t a r b .							
	tjänare		statavlönade körkarlar		tillfälliga daglönare		beräk- nad t tal- avlö- ning pr år samt. arb.		tjänare		tillfälliga daglönare		beräk- nad total- avlö- ning pr år samt. arb.			
	kont- tant års- lön	årslön samt kost och logi	kont- tant årslön	årslön och natu- raför- märker	i egen kost	i arbetsgi- vares kost			kont- tant års lön	årslön samt kost och logi	i egen kost	i arbetsgi- vares kost				
a) Absoluta tal, k r.																
1913	326	683	329	720	2 97	2 19	2 05	1 43	698	197	485	1 77	1 34	1 21	0 89	447
1914	332	702	334	811	3 02	2 24	2 10	1 46	731	202	501	1 81	1 38	1 24	0 92	461
1915	343	755	346	883	3 18	2 34	2 18	1 55	776	212	547	1 87	1 43	1 29	0 93	492
1916	398	906	390	987	3 77	3 02	2 63	1 96	925	241	655	2 23	1 75	1 52	1 18	588
1917	489	1 146	457	1 256	5 00	4 00	3 43	2 63	1 197	286	818	2 85	2 29	1 93	1 46	747
1918	689	1 629	646	1 764	7 14	5 62	4 75	3 63	1 689	376	1 131	4 00	3 07	2 67	2 02	1 026
1919	884	1 903	826	2 088	8 58	6 72	5 76	4 33	2 008	502	1 320	4 82	3 71	3 22	2 43	1 216
1920	1 075	2 105	1 047	2 332	1 37	7 20	6 41	4 71	2 218	661	1 495	5 62	4 30	3 72	2 79	1 392
1921	784	1 551	807	1 649	6 74	5 06	4 75	3 34	1 598	541	1 174	4 41	3 33	3 05	2 19	1 098
1922	609	1 246	651	1 325	5 04	3 89	3 48	2 51	1 239	450	975	3 46	2 66	2 39	1 77	891
1923	566	1 155	615	1 275	4 74	3 67	3 28	2 40	1 169	423	913	3 23	2 51	2 27	1 69	837
1924	570	1 164	624	1 371	4 79	3 72	3 34	2 48	1 201	430	933	3 27	2 54	2 28	1 71	850
1925	566	1 139	627	1 318	4 74	3 70	3 32	2 47	1 178	426	909	3 24	2 53	2 27	1 70	836
1926	560	1 126	626	1 328	4 72	3 68	3 32	2 49	1 175	422	898	3 24	2 53	2 28	1 72	831
1927	560	1 121	624	1 334	4 71	3 70	3 31	2 48	1 175	423	893	3 23	2 55	2 30	1 74	830
1928	560	1 119	627	1 329	4 71	3 70	3 32	2 48	1 173	421	891	3 24	2 56	2 31	1 75	831
1929	566	1 123	631	1 308	4 73	3 71	3 33	2 50	1 172	428	893	3 27	2 56	2 33	1 77	836
1930	567	1 093	633	1 260	4 69	3 69	3 36	2 53	1 152	434	880	3 21	2 56	2 31	1 79	825
1931	556	1 060	629	1 247	4 57	3 57	3 26	2 46	1 124	425	860	3 15	2 51	2 26	1 78	808
1932	525	1 003	617	1 213	4 43	3 47	3 15	2 37	1 083	405	8 7	3 08	2 44	2 20	1 74	777
1933	512	971	615	1 208	4 33	3 44	3 10	2 34	1 064	399	798	3 04	2 41	2 19	1 74	764
1934	521	980	625	1 229	4 36	3 49	3 16	2 41	1 079	408	807	3 06	2 45	2 25	1 79	775
b) Indexstal, om avlöningen år 1913 sättes = 100																
1914	102	103	102	113	102	102	102	102	105	103	103	102	103	102	103	103
1915	105	111	105	123	105	107	106	108	111	108	113	106	107	107	110	110
1916	1 2	133	119	137	127	138	128	137	133	122	135	126	131	126	133	132
1917	150	168	139	174	168	183	167	181	171	145	169	167	171	160	164	167
1918	211	239	196	245	240	257	232	254	242	191	233	226	229	221	227	230
1919	271	279	251	290	289	307	281	303	288	255	272	272	277	266	273	272
1920	330	308	318	327	315	329	313	329	318	336	308	318	321	307	313	311
1921	240	227	245	229	227	231	232	234	229	275	242	249	249	252	246	246
1922	187	182	198	184	170	178	170	176	178	228	201	195	199	198	195	199
1923	174	169	187	177	160	168	160	168	167	215	188	182	187	188	190	187
1924	175	170	190	190	161	170	163	173	172	218	192	185	190	188	192	190
1925	174	167	191	183	160	169	162	173	169	216	187	183	189	188	191	187
1926	172	165	190	184	159	168	162	174	168	214	185	183	189	188	193	186
1927	172	164	190	185	159	169	161	173	168	215	184	182	190	190	196	196
1928	172	164	191	185	159	169	162	173	168	215	184	183	191	191	197	186
1929	174	164	192	182	159	169	162	175	168	217	184	185	191	193	199	187
1930	174	160	192	175	158	168	164	177	165	220	181	181	191	191	201	185
1931	171	155	191	173	154	163	159	172	161	216	177	178	187	187	200	181
1932	161	147	188	168	149	158	154	166	155	206	168	174	182	182	196	174
1933	157	142	187	168	146	157	151	164	152	203	165	172	180	181	196	171
1934	160	143	190	171	147	159	154	169	155	207	166	173	183	186	201	173
c) Indexstal, om avlöningen år 1926 sättes = 100																
1927	100	100	100	100	100	101	100	100	100	100	99	100	101	101	101	100
1928	100	99	100	100	100	101	100	100	100	100	99	100	101	101	102	100
1929	101	100	101	98	100	101	100	100	100	101	99	101	101	102	103	100
1930	101	97	101	95	99	100	101	102	98	103	98	99	101	101	104	99
1931	99	94	100	94	97	97	98	99	96	101	96	97	99	99	103	97
1932	94	89	99	91	94	94	95	95	92	96	91	95	96	96	101	94
1933	91	86	98	91	92	93	93	94	91	95	89	94	95	96	101	92
1934	93	87	100	93	92	95	95	97	92	97	90	94	97	99	104	93

Diagram I. Löneutvecklingen för lantarbetare åren
1913 - 1934.

mera framträdande verkningarna av den ekonomiska depressionen inträdde därefter en ganska allmän lönesänkning, som emellertid år 1934 efterträts av en tendens till höjning av lönerna. För de i tab. 3 upptagna arbetargrupperna ligga f. n. genomsnittslönerna beträffande männen 55 % och beträffande kvinnorna 73 % över avlöningarna för motsvarande arbetargrupper år 1913. Uträknas ett vägt medeltal för samtliga grupper, förete arbetslönerna år 1934 i förhållande till 1913 års löneläge en höjning av 57 %.

Önskvärt skulle vara att vid sidan av dessa siffror för penninglönens utveckling även kunna lämna motsvarande för reallönen, utvisande fluktuationerna i den kvantitet varor och tjänster lantarbetarna vid olika tider kunnat erhålla för sin kontantlön. Tyvärr saknas dock den detaljerade kännedom om de nuvarande pris- och levnadskostnadsförhållandena på landsbygden, som erfordras för genomförandet av en dylik beräkning.

d. Avtalsenliga och faktiska löner å olika orter.

Närmare upplysningar om löneförhållandena inom olika delar av landet lämnar efterföljande tab. 4, i vilken huvudresultaten av de lönestatistiska beräkningarna meddelas såsom läns-, landsdels- och riksmiddeltal. Vid beräkningen av riksmiddeltalen ävensom av medellönerna för olika landsdelar ha länssiffrorna vägts med antalet socknar.

Då de mellan lantarbetsgivarnas och lantarbetarnas organisationer ingångna kollektivavtalen i stor utsträckning varit normerande för löne-

¹ Ouvriers hommes. — ² Ouvriers femmes.

sättningen, särskilt i östra och södra Sverige, ha de i dessa avtal intagna lönesatserna införts i tab. 4.¹ Avtalens timlöner ha omräknats till daglöner på grundval av riksavtalets bestämmelser om arbetstiden (under resp. maj—september och december—februari). Vid beräkning av riks- och landsdelsmedeltalen har hänsyn tagits icke blott till de i tabellen medtagna avtalen, vilka omfatta hela län eller liknande större områden, utan även till sådana avtal, vilka endast avse enstaka lant- eller bruks-egendomar.

För att erhålla närmare uppgifter om kollektivavtalens giltighetsområde upptogs på lantarbetarstatistikens frågeformulär liksom föregående år en särskild fråga, huruvida kollektivavtal gällde eller avtalsenliga lönesatser tillämpades inom respektive uppgiftsområden. Ehuru redovisningsområdenas relativa fåtalighet och därmed följande stora omfattning försvårat ett exakt besvarande av de framställda frågorna, synes det emellertid framgå av svaren, att det egentligen är inom östra och södra Sverige, där kollektivavtal uppgivits gälla inom drygt $\frac{1}{3}$ av redovisningsområdena, som de spela en dominerande roll för lönesättningen inom jordbruket. Inom landet i dess helhet gälla eller tillämpas kollektivavtalens lönesatser inom omkring halva antalet områden, men av dessa äro relativt få belägna i Småland och Norrland.

Det uppges emellertid från skilda håll, att avvikelserna från kollektivavtalslönerna, såväl uppåt som nedåt, äro talrika, och på många orter torde den faktiska lönesättningen vara skäligen oenhetlig. Sålunda ha uppgiftslämnarna i flera fall meddelat, att lönedifferenserna olika gårdar emellan för en och samma arbetarkategori kunnat vara betydande. Dessa olikformigheter kunna bero på individuella faktorer såsom arbetsgivarens betalningsförmåga samt behov och uppskattning av vederbörande arbetare, ävensom på dennes skicklighet och arbetsförmåga, ålder och anställningstid. Vidare röna de av uppgiftslämnarna redovisade medeltalen inverkan av de betydande olikheter, som i geografiskt, ekonomiskt eller socialt hänseende kunna föreligga mellan skilda delar av de vanligen rätt

¹ De lantarbetarna närstående trädgårdsarbetarna ha i viss utsträckning (ca 1200 arbetare anställda hos 319 arbetsgivare) fått sina löner avtalsenligt reglerade, i det att mellan Svenska trädgårdsarbetareföreningen och Svenska lantarbetareförbundet i februari 1932 träffades ett riksavtal, innehållande allmänna bestämmelser, konjunkt terat medelst lokala löneavtal. I riksavtalet indelas de egentliga handelsträdgårdsarbetarna i 6 grupper, varvid grupp 1 omfattar fullgodas trädgårdsarbetare, som uppnått 22 års ålder och ha minst 6 års praktik i trädgårdsyrket, samt grupperna 2—6 lärlingar med resp. 5, 4, 3, 2 och 1 års praktik. Här nedan lämnas en översikt av de i de olika lokalavtalen fastställda lönesatserna för den förstnämnda gruppen.

Timlön för yrkeslärd trädgårdsarbetare, öre	Sthlns norra förorter*	Djurs-holm	Tun-gel-sta	Rote-bro	Upp-sala, Nykö-ping o. Ste-ninge	Jön-kö-ping, Oskars-hamn	Tors-kors (Karls-krona)	Mal-mö	Göte-borg	Vä-ners-borg, SKöv-de	Alings-ås	Öre-bro	Norrköping, Linköping, Hälstingborg, Halmstad, Varberg, Västerås	Gävle
År 1933/1934	80 å 85	100	78	77	75	80	71	82	80	71	70	82	74	—
” 1934/1935	80 å 85	100	78	77	75	80	71	82	80-82	71	70	82	74	76

* Inkl. Hässelby, Haga och Lambarudd samt 1934/35 Kersö och Ekebyhov.

Tab. 4. Lantarbetarnas

1	2 3 4			5 6		7 8 9			10 11 12			13 14 15 16				
	Manliga tjänare			Kvinnliga tjänare		Körkarlar med stat			Kreatursskötare med stat			Fasta manliga				
	Län och hushållnings-sällskapsområden samt landsdelar	uppgiven löneinkomst		uppgiven löneinkomst		uppgiven löneinkomst			uppgiven löneinkomst			i egen kost				
		kontant års-lön enl. koll.-avt., kr.	uppgiven löne-lön, kr.	total-års-ning, kr.	kontant års-lön, kr.	total-års-ning, kr.	kontant års-lön enl. koll.-avt., kr.	kontant års-lön, kr.	total-års-ning, kr.	kontant års-lön enl. koll.-avt., kr.	kontant års-lön, kr.	total-års-ning, kr.	sommars		vinter	
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	dagl. enl. koll.-avt., kr.	uppg. dag-lön, kr.	dagl. enl. koll.-avt., kr.	uppg. dag-lön, kr.	
1	Stockholms	510	517	1 093	453	898	630	623	1 269	700	715	1 362	3 80	3 88	3 04	3 08
2	Uppsala	510	483	953	425	831	630	630	1 281	700	706	1 357	3 80	3 94	3 04	3 17
3	Södermanlands	500	486	973	399	823	620	620	1 231	690	710	1 321	3 80	3 63	3 04	2 96
4	Östergötlands	500	498	947	405	790	620	625	1 242	690	740	1 361	3 80	3 79	3 04	3 02
5	Jönköpings	—	530	1 004	443	846	—	616	1 165	—	734	1 287	—	3 75	—	3 00
6	Kronobergs	—	530	976	403	796	—	610	1 113	—	720	1 223	—	3 85	—	3 11
7	Kalmar	—	504	935	388	774	—	608	1 186	—	698	1 276	—	3 69	—	2 97
8	norra hush.-sällsk.	—	499	896	396	757	—	600	1 135	—	713	1 248	—	3 75	—	3 13
9	södra »	500	507	958	383	783	620	613	1 220	690	688	1 295	3 80	3 67	3 04	2 92
10	Gotlands	—	508	910	384	743	—	602	1 116	—	687	1 204	—	3 64	—	2 93
11	Blekinge	575	591	1 070	415	830	630	650	1 333	700	719	1 402	—	4 00	—	3 20
12	Kristianstads	500	534	986	439	813	620	621	1 278	690	694	1 351	3 80	3 99	3 04	3 24
13	Malmöhus	500	539	1 003	430	839	620	633	1 323	690	710	1 400	3 80	4 14	3 04	3 35
14	Hallands	500	520	964	394	788	620	615	1 220	690	673	1 278	3 80	3 76	3 04	2 84
15	Göteborgs och Bohus	—	493	919	373	759	—	671	1 232	—	755	1 318	—	3 60	—	2 90
16	Älvsborgs	—	513	971	425	824	—	623	1 218	—	713	1 308	—	3 70	—	2 95
17	norra hush.-sällsk.	500	508	969	430	818	620	620	1 217	690	726	1 323	3 80	3 61	3 04	2 91
18	södra »	—	518	972	418	829	—	629	1 222	—	696	1 289	—	4 00	—	3 13
19	Skaraborgs	500	490	935	412	811	620	593	1 140	690	689	1 238	3 80	3 68	3 04	2 76
20	Värmlands	500	528	1 036	378	777	620	713	1 330	690	902	1 519	3 80	3 97	3 04	3 14
21	Örebro	500	518	1 021	447	900	620	657	1 292	690	779	1 414	3 80	4 04	3 04	3 11
22	Västmanlands	510	499	932	434	814	630	647	1 282	700	761	1 396	3 80	3 91	3 04	2 91
23	Kopparbergs	—	646	1 084	403	792	—	—	—	—	—	—	4 50	4 63	3 60	4 01
24	Gävleborgs	—	563	1 039	350	744	—	—	—	—	—	—	4 80	4 42	3 84	3 82
25	Västernorrlands	—	575	1 035	339	743	—	—	—	—	—	—	—	5 13	—	4 00
26	Jämtlands	—	563	1 034	338	751	—	—	—	—	—	—	—	4 54	—	4 00
27	Västerbottens	—	565	1 069	319	686	—	—	—	—	—	—	—	4 93	—	3 99
28	Norrbottnens	—	562	1 041	310	667	—	—	—	—	—	—	—	5 17	—	3 88
29	Hela riket år 1934	505	521	980	408	807	623	625	1 229	693	721	1 326	3 80	3 93	3 04	3 14
Därav i:																
30	Ostra Sverige ¹	506	498	970	422	830	626	627	1 258	696	726	1 338	3 80	3 82	3 04	3 03
31	Småland och Gärna ¹	502	518	959	407	794	621	610	1 149	691	711	1 252	3 80	3 71	3 04	3 00
32	Södra Sverige ¹	507	542	1 003	432	829	621	630	1 308	691	705	1 383	3 80	4 08	3 04	3 30
33	Västra Sverige ¹	500	506	964	408	809	621	630	1 212	691	731	1 314	3 80	3 74	3 04	2 90
34	Norra Sverige ¹	—	581	1 042	347	740	—	—	—	—	—	—	4 80	4 77	3 84	3 96
35	Hela riket år 1933	505	512	971	399	798	623	615	1 208	693	706	1 300	3 80	3 90	3 04	3 11
36	» » » 1932	503	525	1 003	405	817	624	617	1 213	694	711	1 309	3 90	3 93	3 12	3 12
37	» » » 1913	—	326	683	197	485	—	329	720	—	375	773	—	2 54	—	1 92

¹ Angående dessa landsdelars omfattning se not 1 å sid. 15.

stora redovisningsområdena. Sålunda torde det råda en viss skillnad i lönehänseende mellan storbruks- och småbrukstrakter, liksom mellan jordbruks- och skogsbygder samt mera industrialiserade trakter. För att kunna närmare belysa, i vad mån dessa och andra iaktorer påverka den faktiska lönesättningen inom jordbruket, skulle emellertid erfordrats individuella uppgifter från uppgiftslämnarna inom olika socialgrupper, från gårdar av olika slag och från bygder av olika typ. På grund av det nu tillämpade sättet för insamlingen av uppgifter till lantarbetarstatistiken, varigenom i regel endast en löneuppgift erhålles från varje härad eller motsvarande område, kan givetvis endast en mycket summarisk bild erhållas av det faktiska löneläget. Särskilt när lönesplittringen är så stor, som den f. n. synes vara inom jordbruket, torde det för uppgiftslämnarna erbjuda stora svårigheter att överblicka och i tillförlitliga genomsnittstal sammanfatta de skiftande löneförhållandena inom rapportområdet.

Betraktar man de i tab. 4 meddelade länsmedeltalen, finner man, att jordbrukslönerna för samtliga arbetarkategorier ha visat en uppåtgående tendens.

R. dovis- ningsom- råden, där kollektivavtal	Genomsnittlig löneökning 1933—1934, i %, för											
	man- liga tjän- nare	kvinn- liga tjän- nare	kör- kar- lar	krea- turs- skö- tare	tillfälliga manl. daglönare				tillfälliga kvinnl. daglönare			
					i egen kost		i arbetsgivares kost		i egen kost		i arbetsgivares kost	
				som- mar	vin- ter	som- mar	vin- ter	som- mar	vin- ter	som- mar	vin- ter	
förekomma	1.6	2.4	1.6	2.2	0.9	2.4	2.6	3.9	1.0	3.0	5.4	3.9
ej förekomma	1.7	1.5	1.8	2.0	0.7	0.9	2.3	2.1	0.6	0.0	1.9	1.8

Såsom framgår av ovanstående sammanställning, synes löneökningen i allmänhet varit något starkare utpräglad inom sådana redovisningsområden, där kollektivavtal gälla i större utsträckning, än inom övriga områden.

1. Tjänstefolk.

Manliga tjänare. Frågeformulärens uppgifter om kontant årslön för manliga tjänare inom olika län och landsdelar samt för riket i dess helhet återgivas i form av medeltal i tab. 4, kol. 3. Riksmedeltalet utgör 521 kr. Kontantlönerna för manliga tjänare äro mycket växlande i olika bygder. Låga genomsnittslöner förekomma särskilt i vissa trakter av östra och västra Sverige, medan höga löner äro utmärkande för de norra och södra landsändarna.

Den andra huvuddelen av tjänarnas avlöning utgöres av fri kost och logi. Värdet av denna löneförmån, vilket å formulären beräknats med ledning av inackorderingspris e. d. för personer i jämförlig ställning, utgjorde i medeltal för hela riket 1.26 kr. per dag och växlade i de särskilda länen mellan lägst 1.09 och högst 1.41 kr. per dag.

Genom multiplicering av de nyssnämnda å formulären uppgivna värdena för kost och logi med dagarnas antal under ett år erhållas motsvarande värden per år. Dessa ingå i den i tab. 4, kol. 4 redovisade total-

avlöningen per år, vilken i medeltal för riket i dess helhet beräknats till 980 kr.

Utöver årsavlöningen i form av kontant lön och fritt vivre utgå ännu i vissa landsdelar, särskilt i Norrland, till tjänstefolket naturapersedlar, vanligen kläder eller material till sådana.

Kvinnliga tjänare. Den kontanta årslönen för kvinnlig tjänare framgår av tab. 4, kol. 5. Riksmedeltalet utgör 408 kr.

Den kontanta genomsnittslönen för kvinnlig tjänare utgjorde år 1934 78 % av motsvarande medelsiffra för manlig tjänare mot 61 % år 1920. Differensen har sålunda under mellantiden minskats icke oväsentligt, och på vissa orter lära kvinnliga jordbrukstjänare numera t. o. m. nått upp till samma årslöner som manliga. Skillnaden mellan de manliga och de kvinnliga lönerna växlade emellertid betydligt i olika landsdelar. Störst var skillnaden (i medeltal 252—213 kr.) i de sex nordligaste länen, där kvinnornas löner endast utgjorde 55—62 % av männens, medan den minsta differensen (resp. 64, 58, 71 och 65 kr.) förekom i Stockholms, Uppsala, Örebro och Västmanlands län, där motsvarande procenttal utgjorde resp. 88, 88, 86 och 87.

Värdet av fri kost och bostad för kvinnlig tjänare uppskattas något lägre än samma förmåner för manlig. Riksmedeltalet för de kvinnliga tjänarna var 1⁰⁰ kr. per dag eller 17 öre lägre än för de manliga. Genomsnittliga årsvärdet av dessa förmåner ingår i den i tab. 4, kol. 6 redovisade totala avlöningen, vilken utgjorde 807 kr. per år i medeltal för hela riket.

Liksom beträffande manlig tjänare utgår även till kvinnlig lönen i vissa trakter av Norrland till någon del i form av kläder och andra naturapersedlar.

2. Statare.

Medan det mindre och medelstora jordbrukets viktigaste arbetskraft utgöres av ogifta tjänare i arbetsgivarens kost, äro däremot för storbruket typiska de merendels gifta arbetare, vilka i stället för kost erhålla s. k. stat av för det egna hushållet erforderliga livsförnödenheter.

I undersökningen ha medtagits dels k örkarlar (och med dem jämställda jordbruksarbetare), vilka utgöra den statavlönade personalens talrikaste men lägst kvalificerade och lägst avlönade grupp, dels kreatursskötare, vilka på grund av sin längre arbetstid och sitt mera ansvarsfulla arbete pläga erhålla något högre lön. Å frågeformuläret begärdes uppgifter om den gängse kontanta årslönen för var och en av dessa bägge arbetarkategorier, vidare om statens sammansättning och penningvärde samt slutligen om statarfamiljens bostad.

Statare: kontant årslön. Den i rikets olika län gängse kontanta årslönen redovisas i medeltal i tab. 4, kol. 8 och 11. För k örkarlar upp-

går lönen i genomsnitt för hela riket till 625 kr. Kreatursskötarnas kontantlön ligger i allmänhet något högre och utgör i genomsnitt för samtliga härad m. m., varifrån löneuppgifter inkommit, 721 kr. Skillnaden mellan körkarlarnas och kreatursskötarnas kontanta årslöner synes vara lägst i södra Sverige, där kreatursskötarnas genomsnittliga kontantlön med 12 % överstiger körkarlarnas, medan differensen inom övriga landsdelar är 16 à 17 %. — Utöver den fasta lönen tillkomma för kreatursskötarna stundom premier eller provisioner å ladugårdens produkter till icke oväsentliga belopp.

Statare: naturaförmåner. Statens sammansättning har under senare år till en viss grad påverkats av de i kollektivavtalen uppställda normalstaterna.

En översikt över de enligt de för tjänsteåret 1934/35 gällande lokala avtalen i hel stat ingående varukvantiteterna lämnas nedan:

	Uppland o. Öster- götland	Söderman- land o. Väst- manland	Kalmar län	Ble- kinge	Skåne	Halland	Älvsborgs län	Skaraborgs o. Örebro län	Värml- land
Mjölk, oskum. l	1 280	1 280	1 280	1 280	1 460	1 280	1 280	1 280	1 280
Båg kg	600	600	900	900	700	720	600	600	600
Vete »	300	300	200	200	100	180	300	300	300
Korn »	200	100	—	—	600	—	200*	—	—
Vårsäd »	—	—	—	—	—	—	—	450	450
Blandsäd »	200	300	250 ¹	250 ²	—	450 ³	200 ³	—	—
Ärter »	50	50	—	—	—	—	50 ⁴	—	—

Den oskummade mjölken, som i Skåne skall utlämnas med 4 l per dag och i övriga landsdelar med 3 l per dag under 6 vintermånader och 4 l per dag under 6 sommarmånader, kan efter överenskommelse vid det personliga avtalets ingående delvis utbytas mot skummad, varvid 1 l oskummad mjölk i Skåne utbytes mot 2 och i övriga landsdelar mot 3 l skummjolk. I Kalmar och Blekinge län kan arbetsgivare i stället för 1 280 l oskummad mjölk per år efter eget val utlämna 1 095 l oskummad och 730 l skummad mjölk.

I naturaförmånerna ingå dessutom potatisland, bränsle och fri bostad. Potatislandet skall i Uppland och Östergötland utgöra 15 ar (inom Östergötland arbetsgivaren dock obetaget att träffa överenskommelse med sina arbetare om mindre areal med eller utan tillägg av viss kvantitet potatis), i Skåne, Halland och Älvsborgs län 1 200 sträckfamnar (där ej annan överenskommelse träffas), i Kalmar län 1 200 sträckmeter och 6 hl potatis, i Blekinge län 400 sträckmeter och 15 hl potatis, medan i Södermanland, Värmland och Västmanland samt i Skaraborgs och Örebro län potatisland och trädgårdsland tillsammans skola utgöra 15 ar. Bränsle skall utgå till husbehov. Enligt Skaraborgsavtalet kan särskild överenskommelse träffas angående bränslets mängd, om någöndera parten så önskar; där ortsförhållandena sådant påkalla, kan veden utbytas mot brännrotv eller stenkol. I vissa lokalavtal finnes bränslekvantiteten särskilt angiven, nämligen i Kalmar län till 15 kbm osorterad kastved eller däremot svarande kvantiteter annat bränsle, dock minst 5 kbm osorterad kastved, i Skåne till 24 hl stenkol (eller 80 hl torv), 4 kbm björk- eller bokved och 1 lass risbränsle (eller 2 kbm barrved) samt i Halland till 60 hl torv, 5 kbm kastved och 2 lass risbränsle eller annat bränsle av därmed jämförlig myckenhet, i Södermanland, Västmanland och Örebro län till 18

¹ Ev. korn eller havre. — ² Fodersäd. — ³ Ev. havre. — ⁴ Ev. vete.

kbm osorterad kastved eller i bränslevärde motsvarande kvantitet annat förekommande bränsle, dock minst 5 kbm osorterad kastved. Slutligen finnes i lokalavtalen för Uppland, Östergötland, Skåne, Halland och Älvsborgs län angivet, att det till bostaden hörande trädgårdslandet skall utgöra c:a 3 ar; i Kalmar län skall stataren erhålla trädgårdsland, där sådant finnes eller utan arbetsgivarens oskäligen betungande kan åstadkommas.

Enligt de erhållna uppgifterna synes statens sammansättning i verkligheten vara rätt skiftande i olika delar av landet. I allmänhet synes dock på en egendom samma stat gälla för såväl körkarlar som kreatursskötare; endast omkring 3 % av de insända frågeformulären innehöll anteckning om, att sistnämnda starkerkategori erhållit annan — vanligen något högre — stat än körkarlarna.

I vilken utsträckning olika varuslag ingå i statistorna (för körkarlar) belyses av tab. 5 (sid. 26).

Osquammad mjölk ingår i alla statistor, men utbytes ej sällan till någon del mot skummad. Av brödsäd ingår råg i så gott som alla och vete i flertalet stater. Även fodersäd (havre och korn) förekommer ofta. Potatis lämnas vanligen ej »i måttet» utan i form av rätt att skörda viss areal av arbetsgivarens potatisland. I föreliggande berättelse ha i tab. 5 införts de å formulären redovisade medelkvantiteterna av potatis, som kommit stataren till godo antingen i form av nettoskörd å stataren anvisad del av gårdens potatisskifte eller i form av viss mängd av gårdens potatisskörd. I regel erhåller stataren även bränsle »till husbehov». — Ännu för ett årtionde sedan förekommo sill och salt ganska ofta i statistorna men nu endast i undantagsfall. I vissa landsdelar, särskilt i Småland och Västergötland, förekomma på en del håll kvarlevor av äldre tiders mera vidsträckt naturaavlönning, såsom smör, kött, fläsk, klädespersedlar (skodon) m. m. Emellertid har så småningom en tendens gjort sig gällande att förenkla staten genom att begränsa de däri ingående varuslagen till mjölk och spannmål.

Vad slutligen statarbostaden beträffar, ha uppgifter endast begärts om det å orten vanliga rumsantalet. De inkomna svaren synas giva vid handen, att inom större delen av landet statarfamiljen innehar 1 rum och kök. Inom ungefär $\frac{1}{4}$ av de redovisningsområden, där statare förekomma, företrädesvis belägna i Sydsverige, utgöres dock den normala statarlägenheten av 2 rum och kök.

På grundval av de värdeuppskattningar av de i statistorna ingående posterna, som uppgiftslämnarna med få undantag avgivit och vilka skulle avse å orten rådande salupris i parti (icke gårdens bokpris), ha utförts vissa i tab. 5 framlagda beräkningar rörande dels medelpriset per enhet å de viktigaste statvarorna (inkl. potatis), dels medelvärdet per familj av bränsle och bostad. I de fall, då omräkning av de lämnade kvantitetsuppgifterna måst företagas från rymdmått till vikt eller omvänt, ha i regel använts de uppgifter om sädesslagens vikt per hl i de olika länen, som meddelas i statistiska centralbyråns årligen utgivna årsväxtberättelser. Där prisuppgifter eller värderingar saknas, ha approximationer företagits med ledning av motsvarande uppgifter från samma trakt eller annat tillgängligt prisstatistiskt material.

Hysesuppskattningens tillförlitlighet torde mången gång kunna sättas i fråga. I vissa jordbrukstrakter torde bostäder av liknande slag knappast finnas till uthyrning, varför hyresvärdena ofta bli fingerade, och ganska allmänt torde vid värderingen de för taxeringsändamål uppgjorda uppskattningarna kommit till användning.

Tab. 5 utvisar, att från hösten 1933 till hösten 1934 inga mera nämnvärda prisförändringar ägt rum i fråga om de redovisade förnödenheterna.

Naturaförmånernas sammanlagda värde per år, vilket ingår i den i tab. 4 redovisade totalavlönningen, utgjorde i genomsnitt för undersök-

Tab. 5. Medelkvantiteter och medelpris för vissa statvaror samt medelvärden av andra naturaförmåner.

Län och hushållnings-sällskaps-områden	Medelkvantiteter av					Medelpris för					Medelvärde per familj och år av	
	oskummad mjölk, ¹	vete, kg	råg, kg	foder-säd, kg	potatis, kg ²	oskummad mjölk, öre per l	vete, öre per kg	råg, öre per kg	foder-säd, öre per kg	potatis, kr. per 100 kg	bränsle, kr.	bostad (inkl. trädgård), kr.
Stockholms	1 318	300	600	400	1 603	12	16	14	11	4·76	71	151
Uppsala	1 280	300	600	400	1 767	12	16	15	11	4·34	69	146
Södermanlands	1 297	300	600	400	1 495	11	17	15	11	4·29	59	141
Östergötlands	1 302	300	600	400	1 502	11	17	15	12	4·85	71	130
Jönköpings	1 273	225	575	339	1 164	10	17	15	12	4·69	64	129
Kronobergs	1 280	160	620	380	1 008	10	16	14	12	3·11	67	115
Kalmar	1 178	220	730	315	1 158	13	17	15	11	4·33	61	127
norra hush.-sällsk.	1 230	250	625	338	1 182	12	17	15	11	4·67	50	109
södra „ „	1 144	200	800	300	1 176	13	17	16	12	4·11	69	139
Gotlands	1 233	385	481	335	1 119	10	15	14	12	3·78	74	108
Blekinge	1 274	200	800	350	1 703	13	16	16	12	3·25	82	185
Kristianstads	1 330	100	700	600	2 050	12	17	15	13	3·66	85	138
Malmöhus	1 373	108	662	631	1 915	11	17	15	13	4·12	89	165
Hallands	1 273	178	750	363	1 510	10	16	15	12	4·03	83	148
Göteborgs o. Bohus	1 210	300	445	244	1 052	12	16	15	11	5·67	69	140
Älvsborgs	1 274	243	575	400	1 219	10	16	14	11	4·57	70	156
norra hush.-sällsk.	1 304	245	585	400	1 308	10	16	14	11	5·11	68	154
södra „ „	1 236	239	563	400	1 108	11	17	15	11	3·76	73	159
Skaraborgs	1 292	248	590	420	1 275	10	16	14	11	4·28	63	122
Värmlands	1 341	300	540	420	1 112	13	16	14	11	5·12	68	129
Örebro	1 346	300	565	338	1 681	12	16	15	11	4·74	63	149
Västmanlands	1 398	300	586	414	1 580	11	16	15	11	4·74	64	146
Hela riket år 1934	1 296	236	610	421	1 447	11	16	15	12	4·34	71	140
„ „ „ 1933	1 290	232	613	416	1 375	11	16	15	10	4·39	72	137
„ „ „ 1932	1 285	224	612	408	1 370	11	17	15	10	4·57	76	139
„ „ „ 1913		86	639			10	15	13			43	64

ningsområdet i dess helhet för körkarlar 604 kr. och för kreatursskötare 605 kr. Framhållas må, att i naturaförmånerna ej inräknats vissa mera sällan förekommande eller till sitt värde svarberäkneliga förmåner, såsom fri läkarbehandling och sjukhusvård, fria försäkringsavgifter, fria skjutsar vid vissa tillfällen (kvarnskjutsar o. d.) eller den någon gång förekommande förmånen, att arbetsgivaren helt eller delvis betalar arbetarens skatter.

Statare: samtliga löneförmåner. Körkarlarnas totalavlönning per år (tab. 4, kol. 9) utgjorde i medeltal för samtliga de landsdelar, där statare förekomma, 1 229 kr. Detta innebär en ökning från föregående år med 21 kr., i det att den kontanta årslönen ökats med 10 kr. och naturaförmånernas penningvärde med 11 kr.

¹ I den redovisade medelkvantiteten av oskummad mjölk ha även inräknats de å vissa statlister upptagna kvantiteterna skummjölk efter omräkning till oskummad mjölk, varvid såsom reduktionstal använts relationen mellan de redovisade å-priserna på oskummad och skummad mjölk.

² Skörd å stataren anvisad del av gårdens potatisskifte jämte i mått eller vikt lämnad potatis, där sådant förekommer.

Kreatursskötarnas totalavlönning (tab. 4, kol. 12) uppgick för riket i dess helhet till i genomsnitt 1 326 kr.

3. Daglönare.

Under beteckningen daglönare eller dagsverkare plägar man sammanföra de lantarbetare, som helt eller delvis erhålla sin avlöning i form av daglön, timlön eller ackordsbetalning. Medan daglönare utan naturaförmåner i anställningssätt och avlöningsform nära överensstämma med industriarbetarna, representera daglönare med naturaförmåner i viss mån en övergångsform mellan å ena sidan de nyssnämnda, helt kontantavlönade arbetarna, å den andra tjänar-, statar- och torparklasserna.¹ Det finnes sålunda daglönare, vilka i likhet med tjänarna ha fri kost och bostad, ävensom sådana vilka åtnjuta endera av dessa förmåner.

Daglönen bestämmes i hög grad av dagsverkarens arbetsförmåga och är därlör i regel olika för män och kvinnor samt för äldre och yngre arbetare. Vidare växlar dagspenningen allt efter arbetstidens längd och arbetsbehovets skiftningar under olika årstider. I frågeformuläret har uppgift begärts beträffande sommar- och vinterdaglöner för fullt arbetslöra manliga och kvinnliga dagsverkare såväl »i egen kost» som »i arbetsgivares kost». Å formuläret ha arbetarna vidare efter anställningens varaktighet uppdelats i fasta och tillfälliga arbetare. Beträffande de senare har dessutom skillnad gjorts mellan tillfälliga arbetare med fri bostad och sådana utan fri bostad.

Fasta daglönare. Uppfattningen om vilka daglönare, som skola anses för fasta, synes vara ganska växlande i olika landsdelar.

I allmänhet torde såsom fasta betraktas de arbetare, vilka tagit anställning för ett år eller åtminstone för ett sommarhalvår, men särskilt i Skåne, Bergslagen och Norrland lära hit räknas även daglönare, vilkas arbetsavtal endast omfattar en tid av 1—4 månader. Medan de fasta daglönarna synas utgöra huvuddelen av bruksgårdarnas lantarbetarpersonal, spela de en något mindre betydande roll i de egentliga jordbruksbygderna, där avtal om längre tids stadigvarande arbete ofta träffas med husmän eller egnehemsinnehavare eller med hemmavarande vuxna söner och döttrar till statare, torpare, småbrukare m. fl.

Löneuppgifter rörande de fasta daglönarna meddelas i tab. 4, kol. 13—22.

För *manliga* arbetare i egen kost uppgick sommardaglönen till 3⁹³ kr. och vinterdaglönen till 3¹⁴ kr. i genomsnitt för riket i dess helhet; skillnaden utgör alltså 0⁷⁹ kr. För daglönare i arbetsgivarens kost utgjorde dagspenningen i medeltal för riket 2⁷⁸ kr. på sommaren och 2¹² kr. på vintern, alltså en differens på 0⁶⁶ kr. Skillnaden mellan riksmedeltalen för lönen i egen och i arbetsgivarens kost utgjorde på

¹ Jfr den i de lantarbetarstatistiska årsböckerna för 1922 och 1923 publicerade specialundersökningen rörande löne- och arbetsförhållandena för olika lantarbetargrupper inom det större jordbruket.

sommaren 1¹⁵ kr. och på vintern 1⁰² kr., vilka belopp alltså skulle motsvara kostens ungefärliga penningvärde.

De fasta *kvinnliga* daglönarna synas i regel utgöras av hustrur, döttrar och andra kvinnliga anhöriga till gårdens manliga arbetspersonal, med vilka muntligen avtalats om mera stadigvarande arbetshjälp. Utvärknas genomsnittet av samtliga löneuppgifter för kvinnliga daglönare i egen kost, blir riksmedeltalet för sommardaglönen 2⁸⁰ kr. och för vinterdaglönen 2²⁰ kr. eller resp. 71 och 70 % av motsvarande dagsverkspris för manliga arbetare.

Betraktas därefter löneförhållandena för kvinnliga daglönare, som åtnjuta fri kost, befinnes i medeltal för hela riket sommardaglönen utgöra 2⁰² och vinterdaglönen 1⁵⁹ kr. Jämföras dessa tal med motsvarande siffror för daglön i egen kost, befinnes kostens uppskattade värde i medeltal utgöra 0⁷⁸ kr. sommartid samt 0⁶¹ kr. vintertid.

Tillfälliga daglönare. Det torde vara ett för det nutida rationaliserade jordbruket karakteristiskt förhållande, att antalet fasta arbetare alltmer inskränkes till det för driftens upprätthållande oundgängligen nödvändiga, vilket genom användning av arbetsbesparande maskiner och transportanordningar kan sättas lågt, medan det starkt ökade arbetsbehovet under skördetiden m. m. tillgodoses genom lejd arbetskraft.

Mellan dessa tillfälliga daglönare och de fasta daglönarna råder egentligen endast en gradskillnad, i det att, som ovan påpekats, såsom fast även kan betecknas daglönare, som allenast förbinder sig till en eller några få sommarmånaders arbete. Framhållas må också, att i allmänhet beträffande kvinnliga arbetare, vilka ofta på grund av husliga sysslor o. dyl. icke torde kunna prestera ett fullt regelmässigt utearbete, samt i vissa trakter, såsom i norra Sverige, jämväl i fråga om manliga arbetare, de olika daglönargrupperna synas vara skäligen svagt avgränsade mot varandra.

I det hösten 1934 utsända frågeformuläret hade beträffande de tillfälliga daglönarna uppgifter begärts om kontantlönen dels med och dels utan fri bostad.

Tillfälliga daglönare med fri bostad. Rörande denna till synes relativt sällan förekommande arbetargrupp har endast ett fåtal löneuppgifter erhållits från varje län. De ha därför ej medtagits i tab. 4, utan redovisas landsdelsvis i tablån nedan.

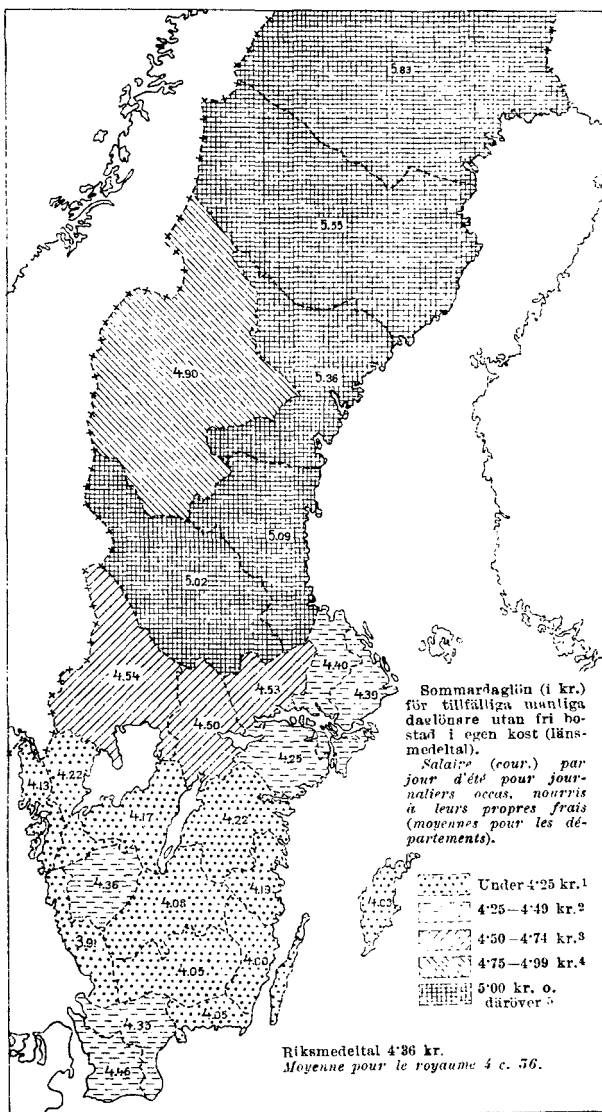
Landsdelar	Tillfälliga daglönare med fri bostad							
	manliga				kvinnliga			
	i egen kost		i arbetsgivares kost		i egen kost		i arbetsgivares kost	
	sommar- daglön, kr.	vinter- daglön, kr.	sommar- daglön, kr.	vinter- daglön, kr.	sommar- daglön, kr.	vinter- daglön, kr.	sommar- daglön, kr.	vinter- daglön, kr.
Östra Sverige	4 ⁰⁰	3 ¹⁷	3 ⁰¹	2 ²⁷	2 ⁸⁷	2 ²⁴	2 ¹⁸	1 ⁶⁶
Småland och öarna . .	3 ⁷⁷	3 ⁰⁹	2 ⁷⁶	2 ²⁰	2 ⁶⁷	2 ⁰⁸	1 ⁸⁴	1 ⁵⁰
Södra Sverige	4 ¹⁹	3 ⁴⁰	3 ⁰⁶	2 ³⁵	2 ⁹¹	2 ³⁶	2 ²³	1 ⁷²
Västra Sverige	3 ⁹⁴	3 ⁰³	2 ⁷⁹	2 ¹⁹	3 ⁰⁴	2 ⁴³	2 ¹⁸	1 ⁶⁸
Norra Sverige	4 ⁹⁸	4 ¹⁶	3 ⁵²	2 ⁷⁵	3 ¹⁴	2 ⁶²	2 ²⁴	1 ⁸⁰
Hela riket	4 ¹¹	3 ²⁷	2 ⁹⁷	2 ³¹	2 ⁹⁴	2 ³⁵	2 ¹⁵	1 ⁶⁸

Vid en jämförelse mellan tablåns riksmedeltal och motsvarande siffror i tab. 4 finner man, att lönerna för tillfälliga daglönare med fri bostad i allmänhet ligga emellan lönebeloppen för fasta daglönare och för tillfälliga utan fri bostad.

Tillfälliga daglönare utan fri bostad. Huvudparten av de tillfälliga daglönarna torde sakna förmånen av fri bostad. Dessa arbetare, för vilka länsvis redogöres i kol. 23—34 av tab. 4, erbjuda ett speciellt intresse därigenom, att deras avlöningar mera direkt röna inverkan av industriens konkurrens om arbetskraften och därför tendera att närma sig de löner, med vilka i norr skogsindustrien, i söder tegel- och sockerindustrierna betala sin tillfälliga arbets-hjälps. Den ur nämnda synpunkt mest betydelsefulla gruppen utgöres av de manliga arbetarna i egen kost. I genomsnitt för hela riket utgjorde daglönen för sådana 4³⁶ kr. om sommaren och 3⁴⁹ kr. om vintern. Medellönerna för tillfälliga arbetare lågo sommartiden 0⁴³ och vintertiden 0³⁵ kr. högre än lönesatserna för de

Arbetslön för tillfälliga manliga daglönare.

Salaires pour les journaliers occasionnels en 1934.

¹ Au-dessous de 4 c. 25. — ² 4 c. 25—4 c. 49. — ³ 4 c. 50—4 c. 74. — ⁴ 4 c. 75—4 c. 99. — ⁵ 5 c. 00 et plus.

Genomsnittlig avlönning för tillfälliga manliga daglönare i egen kost (utan fri bostad)

Län och hushållningssällskapsområden	sommar		vinter		Län och hushållningssällskapsområden	sommar		vinter	
	pr dag, kr.	pr timme, kr.	pr dag, kr.	pr timme, kr.		pr dag, kr.	pr timme, kr.	pr dag, kr.	pr timme, kr.
Norrbottnens . . .	5.83	0.58	4.52	0.57	Södermanlands . . .	4.25	0.43	3.41	0.43
Västerbottnens . . .	5.55	0.56	4.47	0.56	Östergötlands . . .	4.22	0.42	3.41	0.43
Västernorrlands . . .	5.36	0.54	4.13	0.52	Skaraborgs . . .	4.17	0.42	3.12	0.39
Gävleborgs . . .	5.09	0.51	4.36	0.55	Göteborgs och Bohus . . .	4.13	0.41	3.32	0.42
Kopparborgs . . .	5.02	0.50	4.70	0.59	Jönköpings . . .	4.08	0.41	3.33	0.42
Jämtlands . . .	4.90	0.49	4.28	0.54	Kalmar	4.08	0.41	3.33	0.42
Värmlands . . .	4.54	0.45	3.70	0.46	norra hush.-sällsk. . .	4.19	0.42	3.56	0.45
Västmanlands . . .	4.53	0.45	3.48	0.44	södra hush.-sällsk. . .	4.00	0.40	3.15	0.39
Örebro	4.50	0.45	3.47	0.43	Kronobergs . . .	4.05	0.41	3.24	0.41
Malmöhus	4.46	0.45	3.62	0.45	Blekinge	4.05	0.41	3.45	0.43
Uppsala	4.40	0.44	3.54	0.44	Gotlands	4.03	0.40	3.13	0.39
Stockholms	4.39	0.44	3.50	0.44	Hallands	3.91	0.39	3.16	0.40
Kristianstads . . .	4.35	0.44	3.44	0.43	Hela riket	4.36	0.44	3.49	0.44
Älvsborgs	4.29	0.43	3.34	0.42					
norra hush.-sällsk. . . .	4.22	0.42	3.35	0.42					
södra hush.-sällsk. . . .	4.36	0.44	3.53	0.42					

arbetare, som kunna påräkna mera jämn sysselsättning under en större del av året.

Sommardaglönen för tillfällig arbetshjälp var högst i Norrbottens och Västerbottens län och lägst i Halland, såsom framgår dels av kartogrammet å föregående sida, dels av tablan ovan, i vilken länen ordnats i följd efter sommardaglönens genomsnittliga höjd.

I tablan belyses även skillnaden mellan sommar- och vinterdaglönen inom olika län. Denna skillnad är givetvis i främsta rummet beroende på arbetsdagens olika längd sommar och vinter, men även andra faktorer spela in. Dividerar man daglönen med arbetstiden, finner man, som tablan ävenledes utvisar, att sommartimplönen i vissa trakter är något högre, i andra lägre än vintertimplönen. Orsaken härtill är framför allt att söka i den olika efterfrågan på arbetskraft sommar och vinter.

För de tillfälliga manliga daglönarna i arbetsgivarens kost utgjorde i medeltal för hela riket sommardaglönen 3.76 kr. och vinterdaglönen 2.41 kr. Jämföras dessa siffror med motsvarande riksmideltal för arbetare i egen kost, befinnes skillnaden utgöra resp. 1.20 och 1.06 kr., vilka belopp sålunda skulle motsvara kostens uppskattade värde sommar och vinter.

Vad kvinnliga daglönare beträffar torde sådana, vilka mera tillfälligt biträda med rotfruktsskötsel o. d., i stor utsträckning arbeta på ackord. Dock förekommer även daglönsarbete i viss utsträckning. Genomsnittliga daglönen i egen kost för riket i dess helhet utgör 3.06 kr. sommartid och 2.45 kr. vintertid, vilket motsvarar 70 % av motsvarande lönesatser för manliga arbetare mot resp. 60 % år 1920.

För arbeterskor, som åtnjuta fri kost, utgör för hela riket sommar-daglönen 2.25 kr. och vinterdaglönen 1.79 kr. Sammanställda med lönerna för helt kontantavlönad arbeterska giva 1934 års uppgifter som genom-snittliga värden på förmånen av fri kost resp. 0.81 och 0.66 kr. per dag.

B. Skogsarbetare.

I mellersta och norra Sverige, å sydsvenska höglandet m. fl. landsdelar, där skogsbruket är en huvudnäring, sker för vissa arbetarkategorier en regel-mässig växling i sysselsättning under olika årstider mellan jordbruk och skogshantering, så att arbetare på landsbygden, vilka sommartid arbe-tat vid jordbruket, på vintern pläga finna arbete i skogen o. s. v. Det är därför av intresse att såsom komplement till löneuppgifterna för den mera tillfälliga arbeidskraften inom jordbruket även ge en översikt över skogsarbetarnas lönelörhållanden. Framhållas må, att skogsarbetena i vårt land så gott som uteslutande utföras på ackord.

Alltsedan vintern 1917/1918 har socialstyrelsen årligen från jägmästarna i reviren (f. n. 101) inhämtat uppgifter rörande normala dagsförtjänster vid skogsarbete för huggare och körare (häst och karl). På grundval av dessa uppgifter, vilka pläga avse förhållandena under februari månad, ha översikter över lönelörhållandena vid skogsbruket under resp. vinter-säsonger utarbetats och publicerats i Sociala Meddelanden. Dessutom ha vissa år i juni månad från jägmästarna införskaffats kompletterande lö-neuppgifter på grundval av erfarenheterna från drivningarnas slutlikvi-dering. Uppgifterna avse närmast medelförtjänsterna under normala drivningsförhållanden vid arbete å kronoparker o. d. men belysa även ar-betsvillkoren å enskilda skogar. En sammanfattning av de sålunda pub-licerade löneuppgifterna, vilka så gott som uteslutande avse arbete på ackord, lämnas i efterföljande tab. 6, i vilken lönelörandringarna för riket i dess helhet åskådliggöras från och med vintern 1918/1919, då ar-betslönerna inom skogsbruket nådde sin toppunkt.

Såsom härav framgår, intogo arbetsförtjänsterna inom skogsbruket ett höjdläge under åren 1918—1920, varefter löneinkomsterna i stort sett hållit sig på en nivå, utgörande en tredjedel till hälften av toppårens. För vintersäsongerna 1933/1934 och 1934/1935 är emellertid att anteckna en tämligen markerad ökning av arbetsförtjänsterna.

Lönelörandringarna ha dock ställt sig ganska växlande inom olika landsdelar. Detta belyses närmare genom tab. 7, vari lämnas en över-sikt av skogsarbetarnas genomsnittliga arbetsförtjänster inom olika län under åren 1920/1921—1934/1935. Beträffande de i tabellen beräknade läns-siffrorna må emellertid framhållas, att dessa i åtskilliga fall grunda sig på mycket fåtaliga primäruppgifter.

Sin största betydelse har ju skogsbruket för rikets norra delar (Värm-land, Dalarna och Norrland), där under normala förhållanden närmare

Tab. 6. Skogsarbetarnas löneförhållanden vintersäsongerna 1918/19—1934/35.

Vintern	Medelförtjänst för						Vintern	Medelförtjänst för					
	huggare			körare				huggare			körare		
	Kr. per dag	Indextal		Kr. per dag	Indextal			Kr. per dag	Indextal		Kr. per dag	Indextal	
		1918/19 = 100	1926/27 = 100		1918/19 = 100	1926/27 = 100			1918/19 = 100	1926/27 = 100		1918/19 = 100	1926/27 = 100
1918/19	11.68	100	221	29.00	100	288	1927/28	5.28	45	100	10.12	35	100
1919/20	9.99	86	189	23.73	82	235	1928/29	5.16	44	98	9.96	34	99
1920/21	10.67	91	202	23.44	81	233	1929/30	5.51	47	104	10.28	35	102
1921/22	5.00	43	95	10.17	35	101	1930/31	5.19	44	98	9.78	34	97
1922/23	5.22	45	99	10.41	36	103	1931/32	4.66	40	88	8.72	30	87
1923/24	5.47	47	104	10.80	37	107	1932/33	4.40	38	83	8.21	28	81
1924/25	5.27	45	100	10.13	35	100	1933/34	4.68	40	89	8.73	30	87
1925/26	5.37	46	102	10.39	36	103	1934/35	4.89	42	93	8.95	31	89
1926/27	5.28	45	100	10.08	35	100							

200 000 personer vintertid torde sysselsättas med skogsarbete. Den härstades under tiden närmast före krigets början (vintern 1913/1914) rådande lönenivån är känd genom en av socialstyrelsen år 1916 utgiven specialundersökning, »Skogsarbetarnas levnads- och arbetsförhållanden i Värmland, Dalarna och Norrland». På grundval av de i nämnda undersökning meddelade lönesiffrorna ha i slutraderna av tab. 7 även uträknats vissa indextal belysande löneförhållandenas utveckling inom detta område under åren 1913/1914—1934/1935. Av dessa framgår bl. a., att inom de nordliga skogsdistrikten de nuvarande skogsarbetarförtjänsterna innebära en ökning med omkring hälften för huggare och närmare två femtedelar för körare i förhållande till lönenivån före kriget. För reviren tillsammans syns arbetsprinsnivån vintern 1934/1935 ha legat c:a 3 à 4 % högre än föregående säsong. Som även synes av tab. 7, varierade dock löneförändringarna betydligt inom särskilda landsdelar, bl. a. beroende på växlande väderleksbetingelser för skogsdrivningarna. — Jämföras länsmedeltalen för vintersäsongen 1934/1935 med motsvarande vintredaglöner vid jordbruksarbete i egen kost (tab. 4, kol. 26, sid. 21), finnes skogsarbetarlönen överstiga lantarbetarlönen med kr. 1.40 för riket i dess helhet, varemot för vissa län de båda lönesiffrorna ligga ganska nära varandra. I båda fallen torde daglönen avse en arbetsdag vintertid av ungefär 8 timmar, vilket bör beaktas även vid jämförelse med de i det

¹ De ursprungliga data kompletterade medelst i juni månad införskaffade uppgifter om likvidavräkningarnas faktiska resultat.

² Enligt uppgifter avgivna efter slutlikvideringen i juni. — Enligt de i februari inkomna uppgifterna utgjorde medelförtjänsten för körare 9.00 och för huggare 4.89 kr. per dag, vilka allmänna genomsnitt sålunda mycket litet avvika från motsvarande junisiffror. Förhållandena ha emellertid gestaltat sig något olika i olika revir. I fråga om körarnas dag-förtjänster ha i 74 % av reviren ingen förändring ansetts böra vidtagas i de tidigare uppgifterna på grundval av erfarenheterna från slutlikvideringen, medan de ansetts böra sänkas i 13 % och höjas i likaledes 13 % av reviren. Vad huggarna beträffar voro motsvarande procenttal resp. 68, 15 och 17.

Tab. 7. Skogsarbetarnas arbetsförtjänster inom olika län 1920/21—1934/35.

L ä n	Medelförtjänst (i kr.) per dag vintern											
	1920 /21	1930 /31	1931 /32	1932 /33 ¹	1933 /34	1934 /35 ²	1920 /21	1930 /31	1931 /32	1932 /33 ¹	1933 /34	1934 /35 ²
	<i>Huggare</i>						<i>Körare</i>					
Stockholms	10.00	4.50	4.25	3.75	4.00	4.50	20.00	8.00	7.50	6.88	6.75	7.50
Uppsala	11.00	4.50	4.75	4.13	4.50	4.50	20.00	7.50	7.75	6.88	7.00	7.00
Södermanlands	9.50	4.75	4.25	3.75	3.65	3.90	20.00	7.50	7.00	6.00	6.25	6.70
Östergötlands	9.10	4.25	3.90	3.75	3.85	3.86	18.90	7.25	6.40	6.08	5.88	6.09
Jönköpings	8.50	4.31	3.63	3.56	3.81	4.03	18.88	7.50	6.63	6.05	6.56	6.50
Kronobergs	7.67	4.00	3.57	3.51	3.67	3.89	20.00	6.67	6.33	5.83	6.33	6.08
Kalmar	8.69	4.05	3.75	3.45	3.65	3.74	18.13	7.25	6.30	5.85	5.95	6.08
Gotlands	7.00	4.00	4.00	3.75	3.75	3.75	16.00	7.50	8.00	5.75	5.75	7.00
Blekinge	6.00	5.00	4.25	4.00	3.75	3.50	15.00	8.00	6.50	6.50	6.00	5.50
Kristianstads	6.50	4.13	3.94	3.50	3.88	3.88	20.00	7.50	7.88	6.25	6.00	5.75
Malmöhus	6.00	4.50	3.25	3.25	3.50	4.00	14.00	9.00	6.75	6.75	6.50	7.00
Hallands	9.00	4.50	4.00	3.75	3.75	4.25	17.50	7.50	6.50	6.50	6.50	7.50
Göteborgs o. Bohus	9.88	4.50	4.69	4.38	4.15	3.50	22.50	7.63	7.38	7.13	7.00	6.50
Älvsborgs	9.25	4.13	4.06	3.63	4.00	4.00	19.00	8.13	7.88	6.25	6.50	6.50
Skaraborgs	7.50	3.95	3.58	3.46	3.71	3.76	16.35	6.96	6.16	5.88	5.80	6.25
Värmlands	10.80	4.86	4.57	4.50	4.25	4.50	23.10	9.10	8.06	7.70	6.75	7.00
Örebro	8.88	4.50	4.33	4.02	4.40	4.32	17.75	7.00	6.90	6.45	6.81	7.23
Västmanlands	9.83	4.92	4.67	4.27	4.18	4.46	19.33	8.75	7.58	7.00	7.17	7.63
Kopparbergs	14.40	5.89	5.75	5.35	5.75	5.96	31.25	11.44	10.96	9.66	11.25	11.16
Gävleborgs	12.00	5.65	5.35	4.55	4.92	5.42	29.17	11.20	10.10	9.85	9.08	10.20
Västernorrlands	11.33	5.43	4.69	4.69	5.25	5.14	26.25	11.43	9.79	9.74	10.60	10.22
Jämtlands	12.88	5.89	4.47	4.20	4.71	4.96	29.06	11.33	8.94	8.05	9.71	9.75
Västerbottens	10.58	5.76	4.99	4.88	5.35	6.00	24.80	11.19	9.90	9.54	10.68	11.39
Norrbottnens	11.63	5.71	5.14	4.78	4.98	5.10	24.63	10.87	9.81	9.48	9.73	10.02
Hela riket	10.67	5.19	4.66	4.40	4.68	4.89	23.44	9.78	8.72	8.21	8.73	8.95
Indextal:												
basår 1920/21	100	49	44	41	44	46	100	42	37	35	37	38
Därav <i>Norra Sverige</i> ³	11.78	5.69	5.02	4.77	5.10	5.45	26.14	11.03	9.75	9.30	9.94	10.45
Indextal:												
basår 1913/14 ³	329	159	140	133	142	152	344	145	128	123	131	138

följande meddelade arbetslönerna för vägarbete och för industriarbete m. m.

Nämnas må i detta samband, att i vissa delar av landet äro skogsarbetarnas arbets- och löneförhållanden reglerade genom kollektivavtal, av vilka lära förefinnas ett nittiotal, berörande omkring 100 arbetsgivare med c:a 27 000 skogsarbetare. Omkring 13 000 av dessa sysselsattes inom Värmlands län och västra Bergslagen, 6 800 inom Gävleborgs och 3 000 inom Kopparbergs län, medan de övriga voro fördelade på Örebro, Uppsala, Västmanlands, Östergötlands, Blekinge, Södermanlands, Kalmar, Jönköpings och Kronobergs län.

I avtalen finnas i regel upptagna såväl ackordspris som dag- eller timlöner. I efterföljande tablå lämnas en sammanställning med avseende på vissa län, där kollektivavtalen äro av mera normerande betydelse, av

¹ Se not 1 å sid. 32. — ² Se not 2 å sid. 32. — ³ Värmland, Dalarna och Norrland. Medelförtjänsten för dessa län tillsammans utgjorde vintern 1913/14 för huggare 3.58 kr. och för körare 7.59 kr.

gällande lägsta, resp. högsta mansdagsverkspris samt av ackordspris för huggning av brännved.

Lönesats enl. kollektivavtal för	Uppsala län	Södermanl. län	Värmlands län ¹	Örebro län	Västmanl. län	Kopparb. län	Gävleborgs län
mansdagsverke, kr. pr dag ²	4·00	3·52—4·80	3·60—5·78	3·60—4·85	3·68—4·00	3·72—5·00	4·00—5·50
huggn. av brännved, kr. pr kbm	1·10—1·25	1·20—1·40	1·36—1·78	1·20—1·60	1·32—1·50	1·20—1·60	1·00—1·75

C. Vägarbetare.

Liksom skogsarbetet utgör flerstädes även vägarbetet en inkomstkälla för den jordbrukande befolkningen. Angående vägarbetarnas löneförhållanden har socialstyrelsen sedan år 1927 från vägstyrelser och väg-entreprenörer inhämtat årliga uppgifter, i regel avseende förhållandena under sommarsäsongen. Dyliga uppgifter för år 1935 ha meddelats av vägstyrelserna (i vissa fall vägentreprenörer) i samtliga 369 vägdistrikt.³ Liksom vid föregående undersökningstillfälle efterfrågades å det använda formuläret sedvanlig arbetsförtjänst för dels grovarbetare, dels körare (häst och karl) per timme (ev. dag) vid tidlöns- och ackordsarbete, även som hur stor del av arbetet som utförts såsom ackordsarbete. En sammanfattning av dessa löneuppgifter lämnas i följande tablå:

Tidförtjänst för med vägarb. sysselsatta grovarbetare ⁴	Samtliga vägdistrikt										Därav distrikt		
	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	med koll.avtal	utan koll.avtal		
Antal distr. m. uppg.	153	342	344	348	371	372	371	365	369	114	124	251	245
Genomsnittlig timförtjänst (kr.):													
vid tidlönsarbete	0·68	0·70	0·70	0·72	0·73	0·72	0·72	0·72	0·72	0·77	0·77	0·69	0·69
vid ackordsarbete	0·83	0·85	.	0·89	0·87	0·85	0·83	0·84	0·87	0·91	0·93	0·80	0·82
oavsett löneform ⁵	.	.	.	0·79	0·79	0·78	0·77	0·77	0·77	0·82	0·83	0·73	0·74

Vägarbetarlönerna föredde sålunda en i stort sett stigande tendens t. o. m. år 1930, varefter de höllo sig i huvudsak oförändrade under år 1931 för att därefter visa någon tillbakagång. Under år 1934 hade emellertid nedgången i stort sett avstannat och 1935 visade någon ten-

¹ Inkl. västra Bergslagen.

² Där timlön fastställts, har daglönen satts = 8 gånger denna.

³ En preliminär redogörelse för huvudresultaten av denna undersökning har lämnats i Soc. Medd. årg. 1935, sid. 690.

⁴ Siffrorna för 1927 och 1928 avse delvis även vägbyggnadsarbetare, medan uppgifterna för de följande åren endast gälla vägunderhållsarbetare. Medeltalen för 1927—1929 äro enkla medeltal av de från resp. vägdistrikt inkomna uppgifterna om normal timförtjänst, medan medeltalen för 1930—1935 vägs efter väglängden inom resp. distrikt. Dessa avvikelser torde dock endast i ringa mån minska siffrornas jämförbarhet.

⁵ Dessa siffror ha med användande av vissa uppgifter om hur stor del av arbetet, som utföres mot tidlön resp. på ackord, beräknats på grundval av uppgifterna om tid- och ackordlöner.

Tab. 8. Genomsnittliga timförtjänster inom olika län åren 1934—1935 för med vägunderhållsarbete sysselsatta grovarbetare.

L ä n	Timförtjänst (i öre)						L ä n	Timförtjänst (i öre)					
	vid tidlönsarbete		vid ackordsarbete		oavsett löneform			vid tidlönsarbete		vid ackordsarbete		oavsett löneform	
	1934	1935	1934	1935	1934	1935		1934	1935	1934	1935	1934	1935
Stockholms . . .	82	85	114	119	91	92	Älvsborgs . . .	72	73	83	87	78	80
Uppsala . . .	72	72	80	79	74	74	Skaraborgs . . .	69	65	81	81	73	70
Södermanlands . . .	71	67	96	96	73	75	Värmlands . . .	73	73	84	90	77	76
Östergötlands . . .	75	72	87	91	77	77	Örebro . . .	70	71	87	87	75	76
Jönköpings . . .	75	75	84	87	77	77	Västmanlands . . .	73	73	77	78	74	74
Kronobergs . . .	74	71	89	92	83	82	Kopparbergs . . .	69	70	85	87	77	78
Kalmar . . .	65	64	76	84	68	73	Gävleborgs . . .	75	78	88	90	80	80
Gotlands . . .	70	70	85	85	83	81	Västernorrlands . . .	73	73	88	91	81	82
Blekinge . . .	67	65	85	81	74	71	Jämtlands . . .	64	66	71	76	67	72
Kristianstads . . .	72	71	84	85	77	77	Västerbottens . . .	67	70	77	79	72	74
Malmöhus . . .	72	72	83	88	74	74	Norrbottnens . . .	76	78	88	89	84	84
Hallands . . .	72	72	81	94	73	75	Samtl. vägdistrikt	72	72	84	87	77	77
Göteb. o. Bohus . . .	72	73	81	84	75	77							

dens till höjning av lönenivån. Den genomsnittliga timförtjänsten för med vägunderhållsarbete sysselsatta grovarbetare utgjorde sålunda under 1935 liksom föregående år 0·77 kr. Löneutvecklingen var emellertid tämligen olikformig inom de olika orterna. Sålunda företedde 28 % av vägdistriktet oförändrade genomsnittsförtjänster sedan 1934, medan 31 % uppvisade fallande och 41 % stigande timinkomster. Flertalet av dessa förändringar synas bero på växlingar i ackordsförtjänsterna eller i ackordsarbetets relativa betydelse. Tidlönsatserna ha nämligen uppgivits vara oförändrade inom ej mindre än 76 % av vägdistriktet, men fallande inom 8 % och stigande inom 16 %, medan motsvarande procenttal för ackordsförtjänsterna voro resp. 42, 22 och 36. — Arbetsförtjänsterna för vägarbetare voro i medeltal c:a 75 % högre än inom jordbruket, där tillfälliga daglönare i egen kost under sommaren 1934 i genomsnitt erhöilo 0·44 kr. per timme (sid. 30), men icke obetydligt lägre (16 %) än inom industri, hantverk m. m., även om man inskränker denna jämförelse till genomsnittliga timförtjänsten för manliga industriarbetare o. d. på landsbygden (0·92 kr. i dyrortsgrupp A; jfr tab. 19 sid. 81).

Man finner, att under senare år ackordsförtjänsterna vid vägunderhållsarbete minskats från i medeltal 0·89 kr. år 1930 till 0·84 kr. år 1934 och till 0·87 kr. år 1935. Tidlönerna däremot ligga alltjämt på samma nivå som under 1930 eller vid i medeltal 0·72 kr. per timme. Medräknar man endast sådana vägdistrikt, där såväl tidlöns- som ackordsarbete förekommit, befinnes medelförtjänsten under åren 1934 och 1935 ha varit 17 resp. 21 % högre vid ackordsarbete än vid tidlönsarbete. Nämnas må i detta sammanhang, att enligt erhållna upplysningar i medeltal $\frac{2}{3}$ av vägunderhållsarbetet skulle utföras på ackord. Både beträffande ackords-

arbetets relativa betydelse och den procentuella merförtjänsten vid ackordsarbete förefinnas emellertid mycket betydande olikheter mellan olika vägdistrikt.

Av tab. 8 framgår, att medellönerna inom olika län förete betydande olikheter. De högsta genomsnittliga timförtjänsterna (oavsett löneform) uppvisade under år 1935 Stockholms län (0·92 kr.), medan Blekinge och Skaraborgs län (0·71 resp. 0·70 kr.) kommo lägst på skalan. Förändringarna i lönenivån inom de olika länen gentemot år 1934 äro i allmänhet relativt obetydliga och utvisa sinsemellan föga enhetlig tendens.

Ett uttryck för olikformigheten i vägarbetarnas löner ger följande tablå:

	Procentuellt antal vägdistrikt, där timförtjänsten utgjorde (i kr.):											1·00 och däröver
	under 0·50	0·50- 0·54	0·55- 0·59	0·60- 0·64	0·65- 0·69	0·70- 0·74	0·75- 0·79	0·80- 0·84	0·85- 0·89	0·90- 0·94	0·95- 0·99	
Vid tidlönsarbete												
1934	0·8	6·3	2·2	20·7	10·5	20·9	19·5	6·9	4·7	3·6	0·3	3·6
1935	1·1	5·4	1·9	19·1	9·0	23·4	20·4	7·1	4·1	4·4	0·3	3·8
Vid ackordsarbete												
1934	—	1·1	1·4	5·8	3·6	8·0	12·7	22·1	9·0	11·9	5·1	19·3
1935	0·3	0·7	0·3	4·9	2·8	7·4	15·8	17·2	11·6	13·0	2·1	23·9
Oavsett löneform												
1934	0·9	4·0	2·8	9·4	11·0	21·2	20·4	11·3	6·5	4·8	3·1	4·6
1935	0·2	4·0	1·7	8·5	10·7	22·9	16·1	14·7	6·2	5·9	3·4	5·1

De högsta och de lägsta genomsnittliga timförtjänsterna (oavsett löneform) utgjorde år 1934 resp. 0·41 och 1·68 kr. samt år 1935 0·45 och 1·53 kr. Om man frånräknar de båda fjärdedelar av vägdistrikt, där de högsta och de lägsta timförtjänsterna förekommo, befinnes timförtjänsten inom den återstående mellersta hälften av distrikten ha varierat mellan 0·68 och 0·81 kr. under år 1934 samt mellan 0·69 och 0·88 kr. år 1935.

De betydande skiljaktigheterna i vägarbetarnas löner sammanhånga med, att vägarbetet ofta har en väsentligt olika karaktär inom olika distrikt. På sina håll utgör det fortfarande liksom under naturavvåg-hållningens dagar en bisyssla för jordbruksbefolkningen. Särskilt å starkare trafikerade vägar brukar däremot vägunderhållet numera ombesörjas av mera yrkesmässiga vägarbetare, vilka i stor utsträckning äro fackligt organiserade och i ökad grad fått sina arbetsförhållanden reglerade genom kollektivavtal. År 1935 uppgavos kollektivavtal gälla inom 124 distrikt eller 34 % av samtliga mot inom resp. 31, 29 och 26 % under åren 1934, 1933 och 1932. Att den olikformiga utbredningen av de kollektiva avtalsformerna medverkat till de här påvisade lönevariationerna framgår av tablån å sid. 34, enligt vilken den genomsnittliga timförtjänsten (oavsett löneform) under åren 1934 och 1935 utgjorde resp. 0·82 och 0·88 kr. inom de distrikt, där lönerna voro reglerade genom kollektivavtal, eller c:a 12 % mer än inom övriga distrikt (0·73 resp. 0·74 kr.).

För år 1935 ha även införskaffats uppgifter angående betalningen för körslor i samband med vägarbete. Att döma av de inkomna uppgif-

terna föreligga även i fråga om körlönerna betydande lokala olikheter med avseende på såväl lörens höjd som löneformen. Endast tidlönsarbete uppgives förekomma inom 121 distrikt, både tidlöns- och ackordsarbete inom 179 distrikt samt endast ackordsarbete inom 5 distrikt. De uppgivna timförtjänsterna variera i fråga om tidlönsarbete mellan 0·70 och 1·75 kr. samt i fråga om ackordsarbete mellan 0·75 och 2·00 kr. I genomsnitt för hela riket skulle timförtjänsten vid tidlönsarbete ha uppgått till 1·09 kr. och vid ackordsarbete till 1·26 kr. Då några uppgifter angående ackordsarbetets omfattning ej föreligga, kan den genomsnittliga timförtjänsten oavsett löneform ej beräknas. Timförtjänsten för häst och karl är i allmänhet högst i norra Sverige (i genomsnitt 1·20 kr. vid tidlönsarbete och 1·34 kr. vid ackordsarbete). I östra Sverige motsvara genomsnittsförtjänsterna (1·10 resp. 1·26 kr.) ungefärligen riksmedeltalen, medan förhållandervis låga körförtjänster redovisas från flertalet distrikt inom södra Sverige (i genomsnitt 1·04 resp. 1·14 kr.), västra Sverige (1·00 resp. 1·17 kr.) samt Småland och öarna (0·92 resp. 1·06 kr.).

II. Löneförhållandena inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.

A. Undersökningens primärmaterial.

Undersökningens innehåll. Efterföljande redogörelse innebär ett fullföljande av socialstyrelsens sedan år 1918 pågående årliga undersökningar angående löneförhållandena för förvaltnings- och arbetarpersonal inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m. och innehåller en översikt av löneläget i Sverige år 1934. En preliminär redogörelse härför har publicerats i medlet av år 1935.¹

Insamlandet av undersökningens huvudsakliga primärmaterial, som avser faktiskt utbetalda löner inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m., har liksom tidigare skett genom utsändande av frågeformulär till vederbörande arbetsgivare, varvid förutsatts, att erforderligt material skulle kunna åstadkommas på frivillighetens väg. De kompletterande uppgifterna om lönesatser för hantverkare, sjöfolk och hembiträden m. fl. härröra från de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna. Lönematerialet rörande statens anläggningsarbetare har ställts till förfogande av statens järnvägars statistiska kontor samt av vattenfallsstyrelsens byggnadsavdelning. De genomsnittliga veckolönerna ha beräknats med utnyttjande av löneformulärets uppgifter rörande arbetstidens längd och förläggning, kompletterade med tillhjälp av bl. a. den undersökning rörande arbetstidens förkortning inom industrien m. m., som verkställdes inom socialstyrelsen i november 1934.²

Det frågeformulär, som använts vid införskaffande av undersökningens huvudsakliga primärmaterial, har i förminskad skala avtryckts å sid. 94 och överensstämmer nära med det, som användes vid föregående års undersökning. För förvaltningspersonalen upptog formuläret tre särskilda grupper, nämligen teknisk personal, kontorspersonal och butikspersonal, med fördelning på män och kvinnor. Å den för arbetarna avsedda delen av formuläret begärdes uppgifter angående antalet vid resp. företag anställda arbetare i medeltal under verksamhetstiden (kalenderåret 1934 eller del därav), med fördelning på män, kvinnor och minder-

¹ Soc. Medd. årg. 1935, sid. 372 o. f.

² Soc. Medd. årg. 1935, sid. 169 o. f.

åriga, ävensom angående antalet utgjorda dagsverken och arbetstimmar samt totalsumman till arbetarna utbetalad avlöning under motsvarande tidsperiod, specificerad på ordinarie tid och övertid samt efter tidlön och ackordslön. Vid beräkningen av sammanlagda löneinkomsten skulle medtagas värdet av naturaförmåner samt kontant utbetalade, i den egentliga arbetslönen ej ingående förmåner. Vidare skulle arbetsgivaren å formuläret uppgiva det antal veckor (arbetsdagar) företaget varit i gång under året och i samband därmed omfattningen och innebörden ur arbetstids-synpunkt av eventuellt förekommande driftsinskränkningar. Slutligen innehöll formuläret vissa frågor, avsedda att möjliggöra företagets fördelning på dyrortsgrupper samt deras inordnande under någon av grupperna export- eller hemmamarknadsindustri.

Primärmaterialets omfattning. Blanketterna utsändes av socialstyrelsen i början av februari månad 1935 till sammanlagt 9 279 arbetsgivare i olika delar av riket. Det övervägande flertalet av de tillskrivna återsände de utsända frågeformulären vederbörligen ifyllda. Sammanlagt ha till styrelsen inkommit lönestatistiska uppgifter från 8 235 arbetsgivare eller 88,7 % av de tillskrivna, däribland så gott som samtliga större företag.

Allteftersom löneuppgifterna inkommo till socialstyrelsen, underkastades de omedelbart en ingående granskning, varvid bl. a. jämförelse skett med lönesatser i gällande kollektivavtal. Vid bearbetningen har det, för erhållande av ett så fullgott material som möjligt, befunnits lämpligt att av olika anledningar utgallra 326 formulär. Det till grund för undersökningen liggande primärmaterialet utgöres av uppgifter från 7 906 företag, av vilka 4 795 redovisat både förvaltningspersonal och arbetare, 948 enbart förvaltningspersonal och 2 163 enbart arbetare. Från dessa företag ha redovisats tillsammans 459 052 personer, av vilka 96 052 hänförts till förvaltningspersonal och 363 000 till arbetare. Av de redovisade arbetarna representera 78,9 % den egentliga industrien och återstoden eller 21,1 % grupperna samfärdsel (enskild), spårvägsdrift, byggnadsverksamhet (inkl. statliga och kommunala byggnads- och anläggningsarbeten) samt handel och varulager.

Primärmaterialets beskaffenhet. Såsom källa för kunskap om löneförhållandena inom industri och hantverk m. m. måste det erhållna primärmaterialet anses lida av vissa bristfälligheter, härflytande ur flera felkällor. I samband med den inom styrelsen verkställda granskningen har visserligen kompletterande material införskaffats, varjämte uppenbart felaktiga uppgifter korrigerats. Men speciellt för vissa näringsgrenar kvarstå likväl en del ofullständigheter, vilka framför allt göra sig gällande vid beräkningen av årslönerna inom de s. k. säsongyrkena. I det följande skall göras ett försök att närmare utreda betydelsen av de viktigaste bland angivna felkällor.

Vad först beträffar kvantitativa ofullständigheter i fråga om redovisningen av förefintlig personal inom olika näringsgrenar föreligga vissa möjligheter att siffermässigt påvisa deras omfattning genom en jämförelse mellan antalsuppgifterna i förevarande löneundersökning å ena sidan samt 1931 års företagsräkning och den årliga industristatistiken å den andra.

I fråga om de privatanställda (förvaltningspersonal inkl. butikspersonal) uppgingo dessa — såsom ovan nämnts — vid de 5 743 företag, som vid besvarande av undersökningens frågeformulär redovisat dylik personal, till 96 052 personer, varav 67 078 voro män och 28 974 kvinnor. Satt i relation till förvaltningspersonal i enskild tjänst inom av lönestatistiken berörda företagsområden, vars antal på grundval av 1931 års företagsräkning kan beräknas uppgå till omkring 192 000 personer, skulle det insamlade materialet ungefär motsvara hälften av den samhällsgrupp, vars löneförhållanden här äro föremål för undersökning.¹ Inom de olika i löneundersökningen medtagna grupperna har emellertid redovisningen skett med rätt olika grad av fullständighet. Beträffande teknisk personal och kontorspersonal ha uppgifter lämnats för nära $\frac{2}{3}$, medan rörande butikspersonal uppgifter endast föreligga för omkring $\frac{1}{4}$ av de anställda.

Beträffande arbetarpersonalen är att märka, att 1931 års företagsräkning anger antalet arbetare (exkl. butiks-, serverings- och kökspersonal), som sysselsättas vid industriellt och hantverksmässigt arbete, till 639 810. Till jämförelse må nämnas, att i industristatistiken för år 1931 redovisas 430 070 arbetare. Visserligen äro de anförda uppgifterna av något olika innebörd bl. a. i så måtto, att företagsräkningen avser personantalet vid en viss tidpunkt (25 september 1931), medan industristatistiken gäller medelantalet arbetare under verksamhetsåret, men i stort sett kan dock skillnaden (209 740) anses hänföra sig till sådan hantverks- och småindustriell rörelse samt anläggningsverksamhet o. d., som icke redovisas i industristatistiken. Trots att en liknande uppdelning av lönestatistikens material endast kan genomföras för vissa grupper av företag, är det uppenbart, att lönestatistiken i alldeles övervägande grad avser den större industrien och endast i ringa utsträckning berör småindustri och hantverk. Vill man siffermässigt fixera detta förhållande, ger en approximativ kalkyl vid handen, att i förevarande undersökning redovisade industriarbetare m. fl. motsvara omkring $\frac{3}{5}$ av den större industriens personal, medan exempelvis byggnadsverksamheten, som i 1931 års företagsräkning beräknas sysselsätta inemot 130 000 arbetare, i lönestatistiken företrädes av fjärdedelen av detta antal.

I fråga om representativiteten framträda emellertid betydande variationer inom de olika industrigrupperna. Starkast representerade äro ke-

¹ Härvid ha hänsyn ej tagits till i 1931 års företagsräkning redovisade ca 38 000 anställda företagsledare samt ej heller till den i företagsräkningen till ca 36 000 personer upptagna personal, som tillhör av lönestatistiken ej berörda verksamhetsområden (huvudsakligen post-, telegraf-, telefon- och radioväsen, sjöfart, bogsering, hotell-, restaurang-, kafé- och pensionärrörelse samt nöjes-, idrotts- o. d. företag).

misk-teknisk industri, kraft-, belysnings- och vattenverk samt textil- och beklädnadsindustri, svagast företrädde träindustri samt jord- och stenindustri.

I detta samband bör uppmärksamheten även riktas på det förhållandet, att ehuru lönestatistikens material för de särskilda åren i stort sett kan betraktas såsom härrörande från samma eller i varje fall likartade företag, föreligger alltid den möjligheten, att statistikens resultat kan röna inverkan av under en följd av år pågående förskjutningar i primärmaterialets sammansättning.¹ För utrönande av betydelsen av dylika förskjutningar, av vilka de viktigaste sammanhånga med förändringar i personalens sammansättning med hänsyn till kön och ålder samt fördelning på olika dyrorts- och yrkesgrupper, ha i det följande vissa särskilda bearbetningar av primärmaterialet verkställts.

De efter granskningen inom socialstyrelsen kvarstående kvalitativa bristerna hos primärmaterialet sammanhånga väsentligen med det använda frågeformulärets uppställning. Mot de på grundval av formulärens uppgifter beräknade genomsnittslönerna per timme och per dag torde dock ej några vägande erinringar kunna göras. Detsamma gäller i stort sett och för flertalet näringsgrenar även i fråga om beräkningarna angående veckolönerna. Delvis annorlunda är förhållandet med den genomsnittliga årslönen, som framkommer genom division av den totala lönesumman med medelantalet arbetare under verksamhetstiden. Alldenstund detta medeltal i regel understiger totalantalet under året faktiskt sysselsatta personer, tenderar den i lönestatistiken beräknade löneinkomsten att överstiga de under året sysselsatta arbetarnas faktiska medellön. Denna felkälla blir av mindre betydelse i fråga om de företag, som året om sysselsätta en någorlunda konstant arbetsstyrka, men i fråga om utpräglade säsongföretag ger den framräknade medelförtjänsten mera ett mått på löneinkomsten för de inom dessa fack relativt fåtaliga årsarbetarna än på den arbetsinkomst, som faktiskt intjänas under yrkets normalsäsong. Med hänsyn härtill ha också i det följande inga årslöner beräknats inom mera utpräglade säsongyrken, såsom byggnadsarbete, målning, flottning, stembrott och stenhuggerier samt torvindusti.²

Även i ett annat hänseende kan det lönestatistiska materialet göras till föremål för vissa erinringar. De erhållna uppgifterna medge nämligen allenast ett fastställande av avlöningsbelopp för manliga, kvinnliga och minderåriga arbetare inom vissa näringsgrupper och näringsgrenar men icke för arbetare med skiljaktig sysselsättning, utbildning och kompetens, varför det icke är möjligt att exempelvis särskilja löner för yrkes- och

¹ Jfr Årg. 1933, sid. 37.

² Önskvärt vore givetvis att även för dessa näringsgrenar erhålla tillförlitliga uppgifter om års- eller säsongförtjänsten, men härför krävas ingående specialundersökningar med individuella uppgifter för varje arbetare rörande faktisk arbetstid och arbetslön. I avsaknad av dylika ha å sid. 57 anförts några siffror rörande säsongens normala längd inom vissa hithörande yrken. Genom att multiplicera den sålunda angivna arbetstiden med lönestatistikens genomsnittliga tim- eller dagsförtjänster kan en ungefärlig föreställning om de faktiska genomsnittsinkomsterna per år i dessa yrken erhållas.

grovarbetare. Då olika industrier sysselsätta yrkes- och grovarbetare i växlande proportioner, måste därför med frågeformulärets nuvarande innehåll även jämförbarheten mellan genomsnittslönerna för olika näringsgrenar bli till en viss grad lidande. Härtill kommer slutligen, att någon fördelning av arbetarna efter deras individuella löneinkomster ej är möjlig.¹

Såsom slutresultat av omprövningen av primäruppgifternas beskaffenhet kvarstår dels att arbetare inom fabriksindustrien blivit väsentligt fullständigare redovisade än inom småindustrien och hantverket, dels att det summariska tillvägagångssättet vid löneredovisningen visserligen ej nämnvärt påverkar tillförlitligheten av de beräknade tim-, dags- och veckoförtjänsterna men däremot nödvändiggör viss försiktighet vid årslönestatistikens användning. Varsamhet påkallas även vid jämförelse mellan lönenivån inom olika näringsgrupper och näringsgrenar, på grund av att primärmaterialet ej möjliggör en sammanställning av jämförbara yrkesspecialiteter.

B. Löneförhållandena för privatanställda.

(Förvaltningspersonal o. d.)

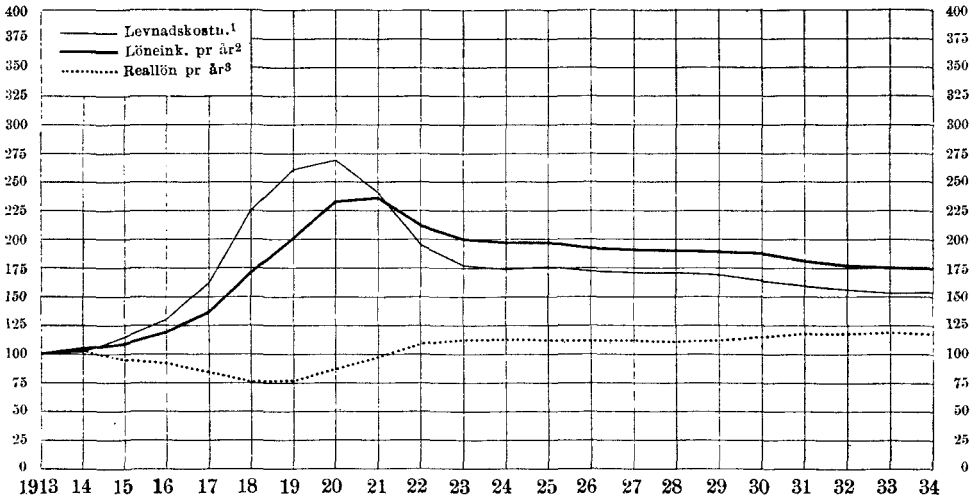
Antal redovisade privatanställda. Såsom förut nämnts, utgjorde år 1934 förvaltningspersonalen m. fl. vid de i undersökningen ingående 5 743 företag, som redovisat dylik personal, tillsammans 96 052 personer. Härav voro 69% män och 30% kvinnor. Motsvarande fördelningstal för män och kvinnor utgjorde närmast föregående år resp. 70% och 30% samt utgångsåret 1913 resp. 77% och 23%, vilket innebär, att kvinnornas betydelse under perioden i fråga ökats rätt väsentligt på männens bekostnad.

Löneutvecklingen i allmänhet. En första översikt av resultatet av 1934 års lönestatistiska beräkningar lämnas med avseende på i enskild tjänst anställd förvaltningspersonal o. d. i tab. 9 (avd. a), som redovisar den i genomsnitt per anställd utbetalade årsavlönens storlek för vart och ett av åren 1913—1934. Härvid ha de anställda uppdelats på män och kvinnor inom trenne huvudgrupper, nämligen teknisk personal (ingenjörer, kemister, verkmästare, förmän o. d.), kontorspersonal o. d. (exkl. direktörer, disponenter m. fl. företagsledare) samt butiks- och lagerpersonal. För var och en av dessa personalgrupper meddelas i tabellen för hela den undersökta perioden indextal för årslönen, varvid avlöningen år 1913 satts = 100 (avd. b). Därjämte har — för att underlätta ett detaljstudium av löneutvecklingen under de senaste åren — särskilda indextal beräknats, varvid år 1926 valts till basår (avd. c). De i tabellen meddelade me-

¹ Jfr Utredning och förslag rörande viss omläggning av socialstyrelsens lönestatistik. Statens offentliga utredningar 1931: 32.

Diagram II. Löneutvecklingen för privatanställda (förvaltningspersonal o. d.) åren 1913—1934.

Indextal Evolution en Suède, de 1913 à 1934, des salaires des employés dans les entreprises privées. Indextal

dellönerna för män och kvinnor tillsamman tagna ha beräknats under antagande av att personalens fördelning på yrkesgrupper och sammansättning efter kön varit densamma under hela perioden som under redogörelseåret 1934 (s. k. standardberäkning).

Tabellen visar, att de anställdas löner i genomsnitt undergått en oavbruten ökning till och med år 1921, då lönenivån i genomsnitt för samtliga personalgrupper låg 136 % högre än år 1913. Sedermera ha penninglönerna gått väsentligt tillbaka, så att stegringen 1913—1934 uppgick till omkring 75 % av utgångsårets siffra. Ett närmare studium av tabellen ger emellertid vid handen, att löneförskjutningarna företett betydande olikheter inom skilda områden. Medan exempelvis lönen för den lägst avlönade gruppen, butiks- och lagerpersonal, stigit mest eller med 94 %, ha tekniker och kontorister fått sina löner ökade med resp. 69 och 74 %. Ökningen har i allmänhet varit högre för kvinnorna (99 %) än för männen (70 %).

Reallöne- och standardberäkningar. Nu utförda beräkningar hänföra sig emellertid uteslutande till penninglönerna och avse således endast de nominella förändringar i årslönerna, som inträffat under redogörelseperioden. Ett försök till beräkning av i vad mån dessa fluktuationer i penninglönerna äro reella och således innebära förfogande över en större eller mindre kvantitet varor och tjänster, har därför även verk-

¹ Nombres indices du coût de la vie (villes et agglomérations quasi-urbaines). — ² Salaire nominal par an. — ³ Salaire réel par an.

Tab. 9. Lönenivåns förändringar för privatanställda (förvaltningspersonal o. d.) åren 1913—1934.¹

År	M ä n				K v i n n o r				S a m t l i g a a n s t ä l l d a			
	Löneinkomst per år för											
	tek- nisk perso- nal	kon- tors- perso- nal	bu- tiks- perso- nal	samt- liga	tek- nisk perso- nal	kon- tors- perso- nal	bu- tiks- perso- nal	samt- liga	tek- nisk perso- nal	kon- tors- perso- nal	bu- tiks- perso- nal	samt- liga
a) Absoluta tal, kr.												
1913	3 131	2 309	1 314	2 406	1 204	1 257	881	3 054	1 994	1 078	2 024	
1914	.	.	.	² 2 400	.	.	.	² 1 160	3 089	2 100	1 198	2 118
1915	.	.	.	² 2 500	.	.	.	² 1 210	3 184	2 196	1 265	2 208
1916	.	.	.	² 2 730	.	.	.	² 1 320	3 496	2 379	1 398	2 407
1917	4 253	3 116	1 919	3 274	1 498	1 669	1 196	1 486	4 143	2 683	1 526	2 745
1918	5 195	3 950	2 421	4 094	1 865	2 192	1 548	1 940	5 062	3 424	1 946	3 457
1919	5 857	4 780	2 782	4 803	2 347	2 612	1 867	2 324	5 717	4 118	2 234	4 070
1920	6 541	5 406	3 565	5 478	2 802	3 160	2 440	2 879	6 391	4 734	2 953	4 709
1921	6 716	5 417	3 495	5 524	2 981	3 300	2 455	2 973	6 567	4 734	2 929	4 769
1922	6 105	4 802	3 134	4 944	2 847	3 032	2 274	2 741	5 975	4 273	2 666	4 292
1923	5 653	4 552	3 028	4 656	2 849	2 820	2 167	2 375	5 541	4 034	2 560	4 041
1924	5 616	4 476	3 057	4 605	2 780	2 773	2 090	2 516	5 503	3 967	2 531	3 988
1925	5 618	4 491	3 060	4 615	2 783	2 725	2 101	2 492	5 505	3 963	2 538	3 987
1926	5 595	4 249	3 082	4 469	2 852	2 700	2 070	2 467	5 485	3 786	2 531	3 877
1927	5 570	4 242	3 101	4 461	2 568	2 661	2 093	2 444	5 450	3 769	2 553	3 864
1928	5 643	4 224	3 059	4 465	2 665	2 601	2 046	2 334	5 524	3 739	2 508	3 853
1929	5 619	4 206	2 914	4 428	2 624	2 589	2 014	2 373	5 499	3 723	2 424	3 821
1930	5 590	4 135	3 065	4 399	2 551	2 535	2 083	2 365	5 468	3 637	2 531	3 797
1931	5 613	3 939	2 646	4 234	2 654	2 551	1 976	2 337	5 495	3 524	2 252	3 673
1932	5 416	3 866	2 575	4 127	2 580	2 533	1 923	2 304	5 303	3 467	2 220	3 588
1933	5 307	3 866	2 500	4 086	2 515	2 495	1 842	2 249	5 195	3 456	2 142	3 543
1934	5 276	3 891	2 435	4 087	2 511	2 474	1 807	2 216	5 165	3 467	2 093	3 533
b) Indextal för penninglönen, om avlöningen år 1913 sättes = 100												
1914	.	.	.	100	.	.	.	104	101	105	111	105
1915	.	.	.	104	.	.	.	109	104	110	117	109
1916	.	.	.	113	.	.	.	118	114	119	130	119
1917	136	135	146	136	124	133	136	133	136	135	142	136
1918	166	171	184	170	155	174	176	174	166	172	181	171
1919	187	206	212	200	195	208	212	209	187	207	212	201
1920	209	234	271	228	233	251	277	258	209	237	274	233
1921	215	235	266	230	243	263	279	267	215	240	272	236
1922	195	208	239	205	236	241	258	246	196	214	247	212
1923	181	197	230	194	237	224	246	231	181	202	237	200
1924	179	194	233	191	231	221	237	226	180	199	235	197
1925	179	194	233	192	231	217	238	224	180	199	235	197
1926	179	184	235	185	237	215	245	221	180	190	235	192
1927	178	184	236	185	213	212	238	219	178	189	237	191
1928	180	183	233	186	221	207	232	215	181	187	233	190
1929	179	182	222	184	218	206	229	213	180	187	225	189
1930	179	179	233	183	212	202	236	212	179	183	235	188
1931	179	¹ 171	201	176	220	203	224	210	180	177	212	181
1932	173	¹ 167	196	172	214	202	218	207	174	174	206	177
1933	169	¹ 167	190	170	209	198	209	202	170	173	199	175
1934	169	¹ 169	185	170	209	197	205	199	169	174	194	175

¹ Siffrorna för manlig kontorspersonal o. d. (och i mindre mån även för samtliga) för åren 1931—1934 ha rönt inverkan i sänkande riktning genom vissa år 1931 nytillkomna grupper (linjpersonal vid de enskilda järnvägarna m. fl.). Frånräknas dessa, ökas medellönerna i tabellen för år 1931 till 4 244 kr., för år 1932 till 4 196 kr., för år 1933 till 4 185 kr. samt för år 1934 till 4 176 kr. Motsvarande indextal bli i avd. b resp. 184, 182, 181 och 181, i avd. c resp. 100, 99, 98 och 98, i avd. d resp. 116, 117, 118 och 118 samt i avd. e resp. 109, 109, 110 och 109.

² Approximativt beräknade siffror.

Tab. 9 (forts.). Lönenivåns förändringar för privatanställda (förvaltningspersonal o. d.) åren 1913—1934.¹

År	M ä n				K v i n n o r				Samtliga anställda			
	Löneinkomst per år för											
	tek- nisk perso- nal	kon- tors- perso- nal	bu- tiks- perso- nal	samt- liga	tek- nisk perso- nal	kon- tors- perso- nal	bu- tiks- perso- nal	samt- liga	tek- nisk perso- nal	kon- tors- perso- nal	bu- tiks- perso- nal	samt- liga
c) Indextal för penninglönen, om avlöningen år 1926 sättes = 100												
1927	100	100	101	100	90	99	101	99	99	100	101	100
1928	101	99	99	100	93	96	99	97	101	99	99	99
1929	100	99	95	99	92	96	97	96	100	98	96	99
1930	100	97	99	98	89	94	101	96	100	97	100	98
1931	100	¹ 93	86	95	93	94	95	95	100	93	90	95
1932	97	¹ 91	84	92	90	91	93	93	97	92	88	93
1933	95	¹ 91	81	91	88	92	89	91	95	91	85	91
1934	94	¹ 92	79	91	88	92	87	90	94	92	83	91
d) Indextal för reallönen, om avlöningen år 1913 sättes = 100												
1914	.	.	.	98	.	.	.	102	99	103	109	103
1915	.	.	.	90	.	.	.	95	90	96	102	95
1916	.	.	.	87	.	.	.	91	98	92	100	92
1917	84	83	90	84	77	82	84	82	84	83	88	84
1918	74	76	82	76	69	77	78	77	74	76	80	76
1919	72	79	81	77	75	80	81	80	72	79	81	77
1920	78	87	101	85	87	93	103	96	78	88	102	87
1921	89	98	110	95	103	109	116	111	89	100	113	98
1922	100	107	123	105	121	124	132	126	101	110	127	109
1923	102	111	130	110	134	127	139	131	102	114	134	113
1924	103	111	134	110	133	127	136	130	103	114	135	113
1925	102	110	132	109	131	123	135	127	102	113	134	112
1926	104	107	137	108	138	125	137	128	105	110	137	112
1927	104	108	138	108	125	124	139	128	104	111	139	112
1928	105	107	136	109	129	121	136	126	106	109	136	111
1929	106	108	131	109	129	122	136	126	107	111	133	112
1930	109	109	142	112	129	123	144	129	109	112	143	115
1931	113	¹ 108	126	111	138	128	141	132	113	111	133	114
1932	111	¹ 107	126	110	137	129	140	133	112	112	132	113
1933	110	¹ 109	124	111	137	129	137	132	111	113	130	114
1934	110	¹ 110	120	110	136	128	133	129	110	113	126	114
e) Indextal för reallönen, om avlöningen år 1926 sättes = 100												
1927	101	101	102	101	91	100	102	100	100	101	102	101
1928	102	100	100	101	94	97	100	98	102	100	100	100
1929	102	101	97	101	94	98	99	98	102	100	98	101
1930	105	102	104	103	94	99	106	101	105	102	105	103
1931	109	¹ 101	93	103	101	102	103	103	109	101	98	103
1932	107	¹ 100	92	101	99	103	102	102	107	101	97	102
1933	107	¹ 102	91	102	99	103	100	102	107	102	96	102
1934	104	¹ 102	98	101	98	102	97	100	104	102	92	101

¹ Se not 1 & föreg. sida.

ställt i tab. 9 (avd. d och e) genom en sammanställning av nyssnämnda löneindextal med socialstyrelsens indexsiffror för levnadskostnadernas stegring, omräknade med år 1913 som bas (i stället för 1 juli 1914).¹ Kalkylen, som grafiskt åskådliggöres i diagram II (sid. 43), ger vid handen, att den genomsnittliga reallönen för samtliga redovisade anställda skulle under redogörelseåret ligga omkring 14 % över 1913 års nivå. Huru real-lönens utveckling tett sig för de olika personalgrupper, i vilka undersökningmaterialet i förevarande statistik uppdelats, belyses närmare i tabellen.

Beträffande de i tab. 9 redovisade lönefluktuationerna bör emellertid beaktas, dels att siffrorna på grund av beräkningssättet närmast återspegla förhållandena vid resp. års mitt och dels att den genomsnittliga lönenivån även påverkas bl. a. av växlingar i materialets fördelning på olika dyrorts- och åldersgrupper. Det måste därför anses vara av intresse att, i den mån materialet det medger, söka eliminera även inverkan av dylika faktorer. Till den under redovisningsperioden eventuellt förändrade ålderssammansättningen kan dock f. n. ingen som helst hänsyn tagas. Uppmärksammas måste därför att — särskilt inom sådana grupper av anställda, där avståndet mellan begynnelse- och slutlön är stort och tjänsteåldern merendels medför successiva löneuppflyttningar — årsmedeltalens förändringar kunna återspegla icke blott faktiska löneförhöjningar eller lönenedsättningar utan även växlingar i personalens åldersfördelning.

För undersökning av i vad mån växlingarna i primärmaterialets fördelning på olika dyrortsgrupper påverka de privatanställdas genomsnittslöner ha — med utgångspunkt från socialstyrelsens dyrortsgruppingar och med år 1920 som basår — i efterföljande tab. 10 uträknats nya indextal såväl för penninglöner som för reallöner under förutsättning av oförändrad sammansättning icke blott i avseende å yrke och kön utan även med hänsyn till dyrortsgrupp (a-siffror). Till jämförelse ha motsvarande indextal i tab. 9 omräknats med samma år till basår (b-tal).

Tab. 10. Lönenivåns och levnadskostnadernas förändringar åren 1920—1934 för privatanställda (förvaltningspersonal o. d.).

Indextalen äro beräknade på grundval av personalens sammansättning år 1934 a) med hänsyn tagen till fördelningen på dyrortsgrupper b) utan hänsyn tagen till fördelningen på dyrortsgrupper.
Se även sid. 44, not 1.

Indextal (1920 = 100)	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934
Löneinkomst per fa	100	89	84	83	83	81	81	81	80	78	75	74	73	73
år } b)	101	91	86	85	85	82	82	82	81	81	78	76	75	75
Levnadskostnader .	90	72	66	65	65	64	64	64	63	61	59	58	57	57
Reallön per år .	111	124	127	128	128	127	127	127	127	128	127	128	128	128
} b)	112	126	130	131	131	128	128	128	129	133	132	131	132	132

¹ Härvid bör dock beaktas, att sistnämnda indextal närmast avser tjänstemän och arbetare med en medelinkomst av 2 000 kr. år 1914 och ej tar hänsyn till de särdrag konsumtionen kan förete inom högre avlönade yrkes- och inkomstgrupper.

En jämförelse mellan a- och b-talen visar, att de förra genomgående äro något lägre än de senare, vilket tyder på, att en del av den tidigare konstaterade stegringen i lönenivån är en återspeglning av det förhållandet, att de högsta dyrortsgrupperna numera innesluta en något större andel av lönestatistikens material än tidigare varit fallet. För redogörelseåret 1934 utgjorde differensen mellan a- och b-talen — om man begränsar sig till reallönen — 4 enheter, varigenom den korrigerade stegringsciffran för reallönen under perioden 1920—1934 sjunker från 32 till 28 %.

Löneinkomster per år inom olika personalgrupper. I det föregående ha statistiskt åskådliggjorts de allmänna förskjutningarna i lönenivån för privatanställda. De medeltal, med vilka man därvid rört sig, dölja emellertid stora olikheter i de faktiskt utgående lönebeloppen, beroende på betydande olikheter i utbildning, arbetsuppgifter, ställning till yrket, tjänsteår, levnadsålder och kön o. s. v. Primärmaterialet för den årliga lönestatistiken medger emellertid icke någon mera ingående undersökning av sambandet mellan ovannämnda faktorer och lönevillkoren, utan möjliggör endast en summarisk jämförelse i lönehänseende mellan vissa mera eller mindre homogena grupper. Material till en i vissa hänseenden mera ingående belysning av löneförhållandena för hithörande personal ger däremot en i en tidigare årgång av lönestatistisk årsbok publicerad sammanställning av från personalhåll meddelade individuella uppgifter.¹

Resultatet av en sammanställning på grundval av den årliga lönestatistikens primärmaterial meddelas i tab. 11, där de anställda fördelas i tre personalgrupper, nämligen teknisk personal, kontorspersonal o. d. samt butikspersonal, och inom var och en av dessa på män och kvinnor. För att därjämte möjliggöra en inblick i löneförhållandena för kontorspersonalen inom olika näringsgrenar har i tabellen åtskillnad gjorts mellan industri, handel och samfärdsel samt bank- och försäkringsrörelse. Kontorspersonal o. d. har dessutom uppdelats i egentlig kontorspersonal (b), vaktmästare, springpojkar o. d. (c) samt övrig personal (d). På motsvarande sätt har butikspersonalen fördelats i försäljningspersonal (b) samt vaktmästare, springpojkar o. d. (c). Även för teknisk personal har verkställts en liknande uppdelning, nämligen i dels ingenjörer, kemister, ritare e. d., dels verkmästare och förmän.

Av de i tabellen redovisade näringsgrupperna företer samfärdseln den lägsta genomsnittliga lönenivån för den manliga egentliga kontorspersonalen (b-gruppen) och industrien för den kvinnliga, medan försäkringsanstalterna haft den i medeltal högst avlönade manliga och kvinnliga personalen. Även för den till kontorspersonalen hänfödda vakt- och budpersonalen (c-gruppen) råder i lönehänseende en avsevärd skillnad mellan olika näringsgrupper, såsom närmare framgår av tabellen, låt vara att skiljaktigheterna till väsentlig del torde återgå på olikheter i fråga om ålder m. m. — En mellanställning i lönehänseende mellan den egentliga

¹ Jfr Lönestatistisk årsbok för Sverige 1931, sid. 49 o. f.

Tab. 11. Genomsnittslöner för olika grupper av privatanställda (förvaltningspersonal o. d.) år 1934.

(a=samtliga anställda, b=egentlig kontors- resp. butikspersonal, c=vaktmästare, springpojkar o. d., d=övrig personal.¹⁾)

Yrkesgrupper (siffrorna inom klammer [] an- giva antalet företag)	Medelantal anställda un- der år 1934		Genomsnittlig löne- inkomst under år 1934 kr.			Löneökning (+) eller löneminskning (-) i procent								
	Män	Kv.	Män	Kv.	S:a	1913—1934			1920—1934			1933—1934		
						Män	Kv.	S:a	Män	Kv.	S:a	Män	Kv.	S:a
Teknisk perso- nal [3 232]	18 427	767	5 276	2 511	5 165	+ 69	+ 109	+ 69	- 19	- 10	- 19	- 0·6	- 0·2	- 0·6
darav:														
ingenjörer, ritare o. d., verkmästare, förmän	8 105	358	6 203	2 123	6 030	- 0·7	+ 0·7	- 0·8
Kontorsper- sonal o. d. b [4 855]	38 805	16 535	3 891	2 474	3 467	+ 69	+ 97	+ 74	- 28	- 22	- 27	+ 0·6	+ 0·8	+ 0·3
a	25 142	16 172	4 628	2 508	3 798	± 0	- 1·1	- 0·4
c	4 699	363	1 761	961	1 701	- 2·2	+ 1·1	- 1·4
d	8 964	.	2 943	.	2 943	+ 1·8	.	+ 1·8
Därav inom:														
Industri a [3 453]	16 051	8 836	3 826	2 208	3 251	+ 72	+ 96	+ 64	- 22	- 21	- 25	- 0·7	- 2·2	- 1·2
b	13 576	8 538	4 268	2 251	3 489	- 0·6	- 2·8	- 1·2
c	2 475	298	1 399	957	1 351	- 3·3	+ 1·3	- 3·1
Handel a [998]	3 817	3 597	3 815	2 374	3 116	+ 70	+ 107	+ 63	- 29	- 23	- 32	+ 0·7	+ 1·4	+ 0·9
b	3 264	3 539	4 232	2 396	3 277	+ 1·6	+ 0·3	+ 0·5
c	553	58	1 000	1 322	- 4·9	+ 11·7	- 1·1
Samfärd- sel [184]	11 664	112	3 161	2 725	3 157	+ 46	+ 89	+ 47	- 45	- 26	- 44	+ 1·5	+ 2·7	+ 1·5
a	2 482	108	4 112	2 798	4 058	+ 0·6	+ 2·3	+ 0·8
b	218	4	1 326	760	1 316	- 2·4	.	- 2·4
c	8 964	.	2 943	.	2 943	+ 1·8	.	+ 1·8
Banker a [153]	5 665	2 066	5 177	3 139	4 632	+ 106	+ 117	+ 104	- 19	- 18	- 17	+ 0·8	- 0·0	+ 0·3
b	4 714	2 063	5 646	3 142	4 884	+ 0·2	- 0·3	+ 0·2
c	951	3	2 856	.	2 850	+ 0·1	.	+ 0·6
Försäk- ringsf. a [67]	1 608	1 924	5 495	3 157	4 221	+ 78	+ 99	+ 76	- 12	- 16	- 15	+ 1·3	+ 0·6	+ 0·7
b	1 106	1 924	7 031	3 157	4 571	+ 1·6	+ 0·6	+ 0·7
c	502	.	2 107	.	2 107	+ 2·3	.	+ 2·3
Butikspersonal [17*]	9 846	11 672	2 435	1 807	2 093	+ 85	+ 105	+ 94	- 32	- 26	- 29	- 2·6	- 1·9	- 2·0
a	6 645	11 013	3 202	1 874	2 374	- 1·6	- 1·9	- 1·0
b	3 201	659	843	699	818	- 12·6	- 0·7	- 10·9
c														
Samtliga [5 743]	67 078	28 974	4 087	2 216	3 533	+ 70	+ 99	+ 75	- 25	- 23	- 25	± 0	- 1·5	- 0·2

kontorspersonalen och vaktgruppen intager linjepersonalen vid enskilda järnvägar, som redovisats som särskild grupp (d-gruppen).

I fråga om löneutvecklingen inom olika näringsgrenar föreligga för åren före 1926 siffror endast för samtliga kontorsanställda o. d. (a-gruppen). Beträffande den genomsnittliga inkomstökningen för de särskilda personalgrupperna under perioden 1913—1934 hänvisas till tabellen. Vid en jämförelse åter med 1920—21 års toplöner kan en sänkning av inkomstnivån konstateras inom samtliga grupper. Denna minskning synes beträffande såväl manlig som kvinnlig kontorspersonal o. d. varit störst inom samfärdsel, minst däremot vid försäkringsanstalter. Inkomstreduktionerna ägde väsentligen rum under åren 1922 och 1923, medan lönenivån under de följande elva åren företer tämligen små förändringar. Den tendens till löne-

¹ I huvudsak linjepersonal vid enskilda järnvägar.

Tab. 12. Genomsnittliga löneinkomster år 1934 för privatanställda (förvaltningspersonal o. d.) inom olika dyrortsgrupper.

Grupper av förvaltningspersonal	Antal redovisade anställda	Genomsnittlig löneinkomst i kronor per år vid företag inom dyrortsgrupp							Genomsnittlig ink. (kr. per år) vid		
		A	B	C	D	E	F	G inkl. Stock-holm)	Stock-holm)	ej dyr-orts-grup-perade företag	Samtliga företag
<i>Män.</i>											
Teknisk personal	18 427	4 335	4 879	5 165	5 001	4 902	5 213	5 799	5 993	6 116	5 276
därav ingenjörer, ritare o. d.	8 105	5 787	6 696	6 476	6 257	5 371	5 825	6 325	6 635	7 556	6 203
verkmästare, förmän	10 322	3 648	3 909	4 198	4 201	4 517	4 599	5 310	5 399	4 902	4 549
Kontorspersonal o. d.	38 805	3 338	3 708	3 623	3 495	3 399	3 419	4 636	4 820	3 701	3 891
därav egentlig kontorspersonal	25 142	3 527	3 975	3 926	3 887	3 868	3 923	5 281	5 571	4 925	4 628
inom industri	13 576	3 537	3 998	3 986	3 906	3 884	3 956	4 941	5 080	4 736	4 268
» handel	3 264	3 170	3 096	3 244	3 807	3 764	3 822	4 458	4 531	5 243	4 232
» samfärdsel	2 482	.	2 400	3 600	3 313	3 954	3 762	4 050	4 611	4 143	4 112
» banker	4 714	6 832	6 882	5 259	5 646
» försäkringsföretag	1 106	7 149	7 149	6 681	7 031
vaktmästare, springpojkar o. d.	4 699	1 414	1 269	1 465	1 288	1 118	1 171	1 942	2 041	2 367	1 761
övrig hithörande personal ¹	8 964	2 943	2 943
Butikspersonal	9 846	2 024	2 053	2 094	1 970	2 093	2 131	2 760	2 837	2 269	2 435
därav försäljare o. d.	6 645	2 327	2 462	2 696	2 771	2 795	2 983	3 558	3 604	3 112	3 202
springpojkar o. d.	3 201	643	592	669	669	682	731	1 006	1 067	632	843
Samtliga	67 078	3 754	4 202	4 168	3 873	3 669	3 824	4 613	4 738	3 804	4 087
<i>Kvinnor.</i>											
Teknisk personal	767	2 110	2 082	2 198	2 252	2 651	2 039	2 757	2 939	2 888	2 511
därav ingenjörer, ritare o. d.	358	1 735	1 844	2 183	1 847	2 139	1 518	2 369	2 540	2 317	2 123
verkmästare, förmän	409	2 220	2 176	2 213	2 430	2 903	2 478	3 271	3 411	3 444	2 849
Kontorspersonal o. d.	16 535	1 800	1 855	1 931	1 976	1 986	2 089	2 701	2 828	2 878	2 474
därav egentlig kontorspersonal	16 172	1 819	1 885	1 947	2 027	1 999	2 177	2 724	2 850	2 886	2 508
inom industri	8 538	1 814	1 897	1 955	1 972	2 009	2 163	2 474	2 604	2 965	2 251
» handel	3 539	1 939	1 675	1 914	2 256	1 959	2 226	2 534	2 597	2 311	2 396
» samfärdsel	108	.	1 421	1 500	2 400	2 700	2 180	3 023	3 163	2 597	2 798
» banker	2 063	3 697	3 697	2 911	3 142
» försäkringsföretag	1 924	3 177	3 177	3 031	3 157
vaktpersonal, spring flickor o. d.	363	553	782	1 518	1 062	1 140	777	1 051	997	876	961
Butikspersonal	11 672	1 237	1 344	1 479	1 496	1 600	1 741	1 945	2 010	1 602	1 807
därav försäljare o. d.	11 013	1 261	1 376	1 514	1 552	1 646	1 784	2 032	2 086	1 635	1 874
spring flickor o. d.	659	262	504	489	458	711	630	721	798	866	699
Samtliga	28 974	1 709	1 764	1 778	1 796	1 827	1 936	2 406	2 542	2 604	2 216

sänkning, som siffrorna för de senaste åren antyda, torde delvis bero på förändrad sammansättning av personalbeståndet, men återspeglar även faktiska lönerörelser inom olika dyrortsgrupper nedåt.

Löneinkomster inom olika dyrortsgrupper. En på grundval av 1935 års officiella dyrortsgruppering utförd redovisning av de privatanställdas löner inom olika dyrortsgrupper lämnas i efterföljande tablå.

¹ Linjepersonal vid enskilda järnvägar (lokförare, konduktörer, eldare, stationskarlar, banvakter o. d.).

Ortsgrupp	Levnadskostnader (riksmedeltal = 1 000)		Genomsnittlig löneinkomst per år (kr.)		Indextal (medeltal i D-grupp = 1 000)		
	gruppträns	medeltal	män	kvinnor	löneinkomst per år		levnads- kostnader
	män	kvinnor			män	kvinnor	
A t. o. m. 930	880		3 754	1 709	969	952	815
› B 931— 990	960		4 202	1 764	1 085	982	889
› C 991—1 050	1 020		4 168	1 778	1 076	990	944
› D 1 051—1 110	1 080		3 873	1 796	1 000	1 000	1 000
› E 1 111—1 170	1 140		3 669	1 827	947	1 017	1 056
› F 1 171—1 230	1 200		3 824	1 936	987	1 078	1 111
› G 1 231 o. däröver	1 310		4 613	2 406	1 191	1 340	1 213

Tablån ger vid handen, att personalens löner visserligen påverkas av dyrortsförhållandena, men att andra faktorer synas utöva ett bestämmande inflytande på lönesättningen. En del ojämnheter i tablåns sifferserier torde dock sammanhånga med att speciella uppgifter icke alltid kunnat avgivas i sådana fall, då vissa tjänstemän äro placerade på annan ort än den, som utgör stationsort för personalens huvudmassa.

På samma sätt differentierade lönesiffror för olika huvudgrupper av anställda meddelas i tab. 12 (sid. 49). Lönenivåerna för dessa kategorier synas i något olika grad påverkas av en förskjutning i levnadskostnaderna. För mera homogena personalgrupper, exempelvis manliga verkmästare och förmän, kvinnlig kontorspersonal samt manlig och kvinnlig försäljningspersonal, framträda dock ganska tydliga lönevariationer i enlighet med resp. företags lokalisering.

C. Löneförhållandena för arbetare inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.

Antal redovisade arbetare. Antalet redovisade arbetare vid 1934 års löneundersökning utgör, såsom tidigare omnämnts och även framgår av tab. 16, tillhoppa 363 000 fördelade på 6 958 företag emot 330 720 arbetare år 1933. Det ökade antalet redovisade arbetare under redogörelseåret torde vara att tillskriva dels utvidgning av näringslivet, dels strävandena från socialstyrelsens sida att öka materialets representativitet.

Av de för år 1934 redovisade arbetarna voro 77% vuxna män, 15% vuxna kvinnor och 6% minderåriga av båda könen (i regel under 18 år), medan återstående 1% ej fördelats efter ålder och kön. Motsvarande procenttal uppgingo föregående år till resp. 77, 16, 5 och 0 samt år 1913 till resp. 65, 10, 8 och 15. Förutsätter man, att sistnämnda antal ej specificerade fördelade sig proportionellt på de övriga redovisade grupperna, finner man, att männens andel av totalantalet arbetare ej under-

gått någon nämnvärd förändring under perioden 1913—1934, men att kvinnorna relativt taget ej oväsentligt ökats på de minderårigas be-
kostnad.

Löneutvecklingen för män, kvinnor och minderåriga. I efterföljande tab. 13 meddelas genomsnittssiffror för löneinkomster per arbetstimme, dag och år dels för redogörelseåret 1934 och dels för vart och ett av åren 1913—1933, varvid särskilda lönesiffror beräknats för män, kvinnor och minderåriga. För arbetarpersonalen i dess helhet har därvid, liksom förut beträffande förvaltningspersonalen (se sid. 43), medellönerna standardberäknats under antagande av oförändrad sammansättning under hela perioden med avseende på kön (= 1934). I avsaknad av mera fullständiga uppgifter om medellönen för tidigare år inom olika yrortsgrupper ha däremot några korrigeringar med hänsyn till förskjutningar i arbetarpersonalens fördelning på olika yrortsgrupper icke kunnat ifrågakomma.

För belysande av löneutvecklingen sedan tiden före världskriget förefinnes direkt jämförelsematerial endast i fråga om dags- och årsinkomster. I syfte att kunna jämföra även timförtjänster vid olika tidpunkter har en approximativ beräkning av den genomsnittliga arbetslönen per utgjord arbetstimme verkställt på grundval av föreliggande uppgifter angående löneinkomsten per dag och med ledning av från arbetstidsundersökningar, kollektivavtal m. m. erhållna siffror rörande arbetsdagens längd. Å andra sidan har för åren 1921—1925, för vilka uppgifter om antalet utgjorda dagsverken ej inhämtats, daglönerna beräknats genom att multiplicera den genomsnittliga timförtjänsten med normalantalet arbetstimmar per dag, d. v. s. 8. På detta sätt ha indextal för tim-, dags- och årsförtjänster kunnat beräknas för varje år under perioden 1913—1934.

I anslutning härtill ha vissa beräkningar utförts för att belysa prisutvecklingens betydelse för arbetslönenes faktiska höjd. Ett bedömande av löneutvecklingen förutsätter nämligen en jämförelse i första hand mellan penninglönerna och rådande prisläge. Genom omräkning av penninglönerna med socialstyrelsens levnadskostnadsindex (jfr ovan) erhållas reallöner, utvisande förändringarna i arbetslönernas köpkraft. I syfte att giva en föreställning om löneförändringarna ur arbetskostnadssynpunkt har jämförelse skett med kostnaden för övriga produktiva hjälpmedel och med produktprisen i allmänhet.

Av tab. 13 framgår, att stegringen i den genomsnittliga timförtjänsten för samtliga redovisade arbetare från 1913 till 1934 beräknats till 175 %. Liksom för förvaltningspersonalen kan även för arbetarna konstateras en tendens till utjämning i lönenivån för män och för kvinnor. Från 1913 till 1934 ha sålunda timlönerna för kvinnliga arbetare stigit med i genomsnitt 204 %, medan männens löneinkomst per timme räknat under motsvarande tid ökats med 171 %. Begränsar man undersökningen till den egentliga industrien, sådan denna redovisas i kommerskollegii årliga industristatistik och alltså utesluter arbetare inom allmän tjänst, sam-

Tab. 13. Lönenivåns förändringar för arbetare inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m. åren 1913—1934.

År	M ä n			K v i n n o r			M i n d e r å r i g a			S a m t l i g a a r b e t a r e		
	L ö n e i n k o m s t p e r											
	timme	dag	år	timme	dag	år	timme	dag	år	timme	dag	år
a) Absoluta tal, kr.												
1913	0.45	4.32	1 241	0.24	2.34	651	0.18	1.76	485	0.40	3.85	1 100
1914	0.47	.	.	0.25	.	.	0.19	.	.	0.42	3.88	1 090
1915	0.49	.	.	0.26	.	.	0.21	.	.	0.44	4.12	1 171
1916	0.53	5.14	1 479	0.28	2.73	755	0.23	2.18	600	0.47	4.57	1 309
1917	0.66	6.28	1 773	0.35	3.27	854	0.29	2.71	727	0.59	5.58	1 561
1918	0.96	8.94	2 502	0.50	4.60	1 113	0.41	3.77	971	0.85	7.93	2 185
1919	1.28	11.48	3 186	0.68	6.11	1 634	0.50	4.48	1 186	1.14	10.19	2 814
1920	1.65	13.23	3 607	0.98	7.86	2 136	0.69	5.55	1 456	1.48	11.90	3 239
1921	1.63	13.12	3 363	0.96	7.70	1 820	0.66	5.30	1 193	1.46	11.77	2 982
1922	1.18	9.52	2 570	0.73	5.90	1 498	0.48	3.82	912	1.06	8.59	2 296
1923	1.12	9.11	2 482	0.69	5.53	1 490	0.46	3.66	933	1.01	8.20	2 228
1924	1.14	9.12	2 592	0.70	5.60	1 519	0.47	3.76	983	1.03	8.23	2 321
1925	1.18	9.36	2 651	0.71	5.68	1 539	0.48	3.92	1 047	1.06	8.44	2 374
1926	1.19	9.57	2 707	0.72	5.61	1 567	0.49	3.76	1 049	1.07	8.58	2 422
1927	1.20	9.57	2 753	0.72	5.64	1 601	0.49	3.79	1 073	1.08	8.58	2 465
1928	1.22	9.67	2 697	0.73	5.71	1 614	0.49	3.73	1 035	1.10	8.67	2 421
1929	1.25	9.99	2 846	0.74	5.80	1 637	0.51	3.92	1 099	1.12	8.95	2 545
1930	1.29	10.40	2 865	0.75	5.95	1 671	0.51	3.95	1 096	1.16	9.29	2 565
1931	1.29	10.26	2 767	0.75	5.88	1 582	0.49	3.87	1 016	1.15	9.17	2 469
1932	1.27	10.12	2 597	0.74	5.86	1 583	0.47	3.71	967	1.14	9.04	2 334
1933	1.22	9.75	2 612	0.73	5.75	1 555	0.47	3.67	970	1.10	8.74	2 342
1934	1.22	9.79	2 715	0.73	5.75	1 609	0.47	3.64	1 010	1.10	8.76	2 433
b) Index tal för penninglönen, om avlöningen år 1913 sättes = 100												
1914	104	.	.	104	.	.	106	.	.	105	101	99
1915	109	.	.	108	.	.	117	.	.	110	107	106
1916	118	119	119	117	117	116	128	124	124	118	119	119
1917	147	145	143	146	140	131	161	154	150	148	145	142
1918	213	207	202	208	197	171	228	214	200	213	206	199
1919	284	266	257	283	261	251	278	255	245	285	265	256
1920	367	306	291	408	336	328	383	315	300	370	309	294
1921	362	304	271	400	329	280	367	301	246	365	306	271
1922	262	220	207	304	252	230	267	217	188	265	223	209
1923	249	211	200	288	236	229	256	208	192	253	213	203
1924	253	211	209	292	239	233	261	214	203	258	214	211
1925	262	217	214	296	243	236	267	223	216	265	219	216
1926	264	222	218	300	240	241	272	214	216	268	223	220
1927	267	222	222	300	241	246	272	215	221	270	223	224
1928	271	224	217	304	244	248	272	212	213	275	225	220
1929	278	231	229	308	248	251	283	223	227	280	232	231
1930	287	241	231	313	254	257	283	224	226	290	241	233
1931	287	238	223	313	251	243	272	220	209	288	238	224
1932	282	234	209	308	250	243	261	211	199	285	235	212
1933	271	226	210	304	246	239	261	209	200	275	227	213
1934	271	227	219	304	246	247	261	207	208	275	228	221
c) Index tal för penninglönen, om avlöningen år 1926 sättes = 100												
1927	101	100	102	100	101	102	100	101	102	101	100	102
1928	103	101	100	101	102	103	100	99	99	103	101	100
1929	105	104	105	103	103	104	104	104	105	105	104	105
1930	108	109	106	104	106	107	104	105	104	108	108	106
1931	108	107	102	104	105	101	100	103	97	107	107	102
1932	107	106	96	103	104	101	96	99	92	107	105	96
1933	103	102	96	101	102	99	96	98	92	103	102	97
1934	103	102	100	101	102	103	96	97	96	103	102	100

Tab. 13 (forts.). Lönenivåns förändringar för arbetare inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m. åren 1913—1934.

År	M ä n			K v i n n o r			M i n d e r å r i g a			S a m t l i g a a r b e t a r e		
	L ö n e i n k o m s t p e r											
	timme	dag	år	timme	dag	år	timme	dag	år	timme	dag	år
	d) Index tal för reallönen, om avlöningen år 1913 sättes = 100											
1914	102	.	.	102	.	.	104	.	.	103	99	97
1915	95	.	.	94	.	.	102	.	.	96	93	92
1916	91	92	92	90	90	89	98	95	95	91	92	92
1917	91	90	88	90	86	81	99	95	93	91	90	88
1918	95	92	90	92	88	76	101	95	89	95	92	88
1919	109	102	98	108	100	96	107	98	94	109	102	98
1920	136	114	108	152	125	122	142	117	112	138	115	109
1921	150	126	112	166	137	116	152	125	102	151	127	112
1922	134	113	106	156	129	118	137	111	96	136	114	107
1923	141	119	113	163	133	129	145	118	108	143	120	115
1924	145	121	120	168	137	134	150	123	117	148	123	121
1925	149	123	122	168	138	134	152	127	123	151	124	123
1926	153	129	127	174	140	140	158	124	126	156	130	128
1927	156	130	130	175	141	144	159	126	129	158	130	131
1928	158	131	127	178	143	145	159	124	125	161	132	129
1929	164	137	136	182	147	149	167	132	134	166	137	137
1930	175	147	141	191	155	157	173	137	138	177	147	142
1931	181	150	140	197	158	153	171	138	131	181	150	141
1932	181	150	134	197	160	156	167	135	128	183	151	136
1933	177	148	137	199	161	156	171	137	131	180	148	139
1934	176	147	142	197	160	160	169	134	135	179	148	144
	c) Index tal för reallönen, om avlöningen år 1926 sättes = 100											
1927	102	101	103	101	102	103	101	102	103	102	101	103
1928	104	102	101	102	103	104	101	100	100	104	102	101
1929	107	106	107	105	105	106	106	106	107	107	106	107
1930	114	115	112	109	112	113	109	111	109	114	114	112
1931	117	116	111	113	114	110	109	112	105	116	116	111
1932	118	116	105	113	114	111	105	109	101	118	115	105
1933	116	115	108	113	115	111	108	110	103	116	115	109
1934	114	113	111	112	113	114	107	108	107	114	113	111

färdsel, byggnadsverksamhet etc., framträder denna tendens än starkare, i det att stegringsciffran för timförtjänsten för män sjunker till 158 %, medan motsvarande siffra för kvinnor blir oförändrad (204 %).

Sedan år 1920, då den nominella timförtjänsten låg som högst, har den minskats med i genomsnitt 26 %. Största delen av denna sänkning i lönenivån ägde rum år 1922, medan tillbakagången påföljande år inskränkte sig till några få procent. Sedan år 1924 hade nedgången icke endast avstannat utan t. o. m. förbytts i en mindre stegring, som fortsatte ända fram till år 1930. Under de därpå följande tre åren undergick den genomsnittliga timförtjänsten en mindre sänkning, men under redogörelseåret har löneläget förblivit oförändrat.

Dagsförtjänsten har, såsom tab. 13 även utvisar, företett en likartad utveckling som timlönen, men fluktuationerna ha i regel varit avsevärt mindre. Medan timförtjänsten från 1913 till 1934 beräknats ha stigit

Tab. 14. Arbetslönernas och levnadskostnadernas förändringar åren 1913—1934.

Samtliga arbetare.

Indextal (1913=100)	1914	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934
Löneinkomst:																		
per timme . . .	105	213	285	370	365	265	253	258	265	268	270	275	280	290	288	285	275	275
» dag . . .	101	206	265	309	306	223	213	214	219	223	223	225	232	241	238	235	227	228
» år . . .	99	199	256	294	271	209	203	211	216	220	224	220	231	233	224	212	213	221
Levnadskost-																		
nader . . .	102	225	261	269	241	195	177	174	176	172	171	171	169	164	159	156	153	151
Reallön:																		
per timme . . .	103	95	109	138	151	136	143	148	151	156	158	161	166	177	181	183	180	179
» dag . . .	99	92	102	115	127	114	120	123	124	130	130	132	137	147	150	151	148	148
» år . . .	97	88	98	109	112	107	115	121	123	128	131	129	137	142	141	136	139	144

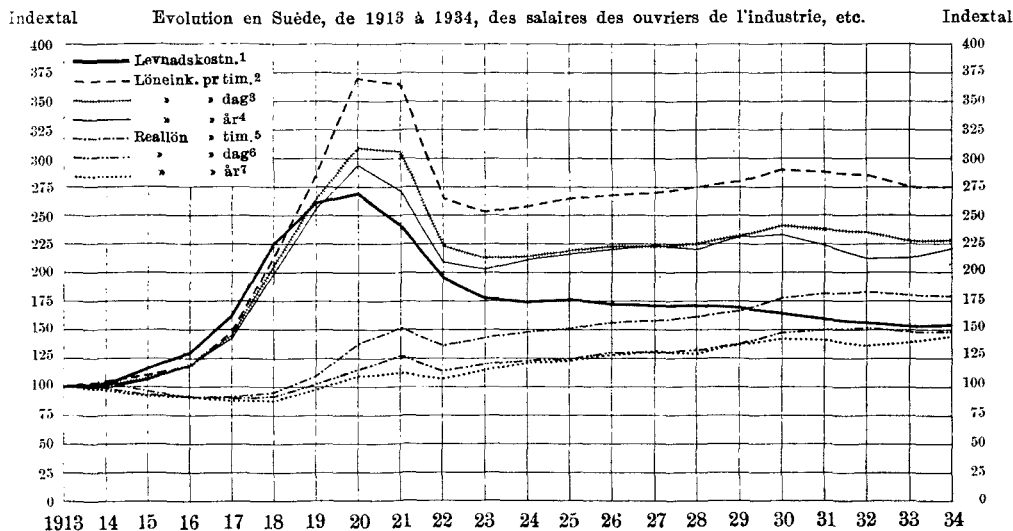
med 175 %, stannade dagsinkomsten vid ett belopp, som med 128 % översteg 1913 års siffra. Orsaken till ifrågavarande skiljaktighet är i huvudsak att söka i minskad genomsnittlig arbetstid per dag. Vid jämförelse med år 1913 inverkar väsentligen, att med år 1920 infördes åttatimmarsdag med bibehållande av i huvudsak oförändrad dagsförtjänst, varigenom denna kom att utslås på ett mindre antal arbetstimmar än tidigare. För de senare åren under redogörelseperioden tillkommo av den ekonomiska krisen föranledda inskränkningar i arbetstiden, som även vid oförändrade timlöner verkat sänkande på den faktiska dagsförtjänsten.

Ännu större betydelse i lönehänseende ha dylika inskränkningar i antalet arbetstimmar fått i fråga om den genomsnittliga årsförtjänsten, för vilken tabellen redovisar en stegring mellan åren 1913 och 1933 med 113 %, medan löneinkomsten per dag under samma tid ökades åtskilligt mer eller med 127 %. Under 1934 har emellertid en betydande utjämning ägt rum mellan dessa stegringstal på grund av den ökade sysselsättningen, varigenom årsförtjänstens stegring t. o. m. 1934 uppgår till 121 % (mot 128 % för dagsförtjänsten).

I tab. 14 ha efter uppgifterna i tab. 13 sammanförts de indextal, som — under förutsättning av oförändrad proportion av manliga, kvinnliga och minderåriga arbetare — ange den genomsnittliga stegringen av reallönen per timme, per dag och per år.

Det framgår av tabellen, vars huvudsiffror grafiskt åskådliggjorts i diagram III å nästa sida, att ända till och med år 1918 stegringen för såväl tim- som daglönen var mindre än levnadskostnadsökningen, vilket innebär, att motsvarande reallöner under denna period voro lägre än utgångsåret 1913, men att från och med år 1919 förhållandet blivit det motsatta. Även årslönen har varit underkastad en liknande utveckling, fastän jämvikt mellan lön och levnadskostnader i detta fall inträdde först ett år senare eller 1920. Sedan sålunda de tre reallöneserierna — ehuru delvis under olika år — ånyo passerat basårets löneläge (100), fortsatte de att stiga t. o. m. år 1930 med undantag endast för år 1922, då priset återförde reallönerna till ungefär 1920 års nivå. I fråga om reallönen per timme och

Diagram III. Löneutvecklingen för industriarbetare m. fl. åren
1913—1934.

per dag fortsatte stegringen även under år 1931, medan minskningen av antalet arbetstimmar per år var tillräckligt stor att trots vikande levnads-kostnader åstadkomma en om också obetydlig tillbakagång i den reala årslönen. Denna nedgång fortsatte i ökat tempo under år 1932, trots att reallönen per timme och per dag även detta år visade en mindre stegring. Under år 1933 sjönk reallönen per timme och per dag, men nu började den reala årslönen åter att stiga. Sistnämnda utveckling fortsatte vid i stort sett oförändrade tim- och daglöner under 1934, då reallönen beräk-nades ligga i fråga om årslönen 44, timlönen 79 och daglönen 48 % över 1913 års nivå. — Begränsar man, som förut skett i fråga om penninglö- nerna, undersökningen till att avse endast den egentliga industrien, fin- ner man, att reallönens stegringssiffror bli lägre eller för årslönen 38, för timlönen 69 och daglönen 42 % sedan förkrigstiden.

Enär stegringen är betydligt större för arbetsinkomsten per timme än beträffande förtjänsten per år, kan löneutvecklingen antagas ha medfört en större fördyring av produktionens arbetskostnader än som motsvarar uppgången i arbetarnas köpkraft. För att mera direkt visa, huru föränd- ringarna i prisrelationerna påverkat utvecklingen av lönerna ur arbetar-, resp. företagenssynpunkt, ha i följande tab. 15 indextalen för den genom- snittliga årsförtjänsten för manliga arbetare inom den egentliga indu-

¹ Nombres indices du coût de la vie (villes et agglomérations quasi-urbaines). — ² Salaire nominal par heure. — ³ Salaire nominal par jour. — ⁴ Salaire nominal par an. — ⁵ Salaire réel par heure. — ⁶ Salaire réel par jour. — ⁷ Salaire réel par an.

Tab. 15. Arbetslönernas och arbetskostnadernas förändringar åren 1913—1934.
(Manliga arbetare inom den egentliga industrien.)

Indextal (1913 = 100)	1913	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934
Löneinkomst:																
per timme . . .	100	362	347	247	236	240	247	251	253	256	262	269	269	262	258	258
» år	100	282	251	189	182	194	199	204	209	202	217	219	210	195	197	208
Reallön per år . .	100	105	104	97	103	111	113	119	122	118	128	134	132	125	129	135
Löneinkomst per timme omräkn. med:																
industripro- duktindex	100	108	143	131	134	141	146	155	159	162	171	188	212	213	213	208
råvaruindex . . .	100	98	179	168	161	160	160	177	183	178	194	228	251	240	242	235

strien omräknats med hjälp av levnadskostnadsindex, medan samtidigt arbetarnas genomsnittliga timförtjänster dividerats med kommerskollegii indexserier för industriproduktpris resp. råvarupris.²

En jämförelse mellan sifferserierna visar, att den reala årsförtjänsten för manliga industriarbetare stigit med 35 % till år 1934, medan timförtjänsten omräknad med industriprodukt- resp. råvaruprisen under motsvarande tid visat en stegring med resp. 108 och 135 %.

Det torde emellertid böra framhållas, att i det föregående anförda genomsnittstal icke kunna göra anspråk på annat än att giva en ungefärlig bild av förändringarna i löner och prisutveckling. Härtill kommer, att beträffande särskilda orter och industrigrenar speciella förhållanden kunna åstadkomma betydande avvikelser från de allmänna genomsnittstalen. För närmare upplysning härom hänvisas till följande kapitel.³

Utgjorda arbetstimmar. I syfte att närmare belysa, i vad mån årslönernas växlingar inom olika näringsgrenar sammanhånga med olikheter i arbetstidens längd, har i tab. 16 verkställts en bearbetning av primärmaterialalets uppgifter om arbetstimmarnas antal under redogörelseåret. Beräkningarna, som omfatta 97% av samtliga redovisade arbetare, visa, att den genomsnittliga arbetstiden per redovisad arbetare under redogörelseåret uppgått till 2 224 timmar (mot 2 103 timmar föregående år).⁴ I samband härmed utförda kalkyler ge vid handen, att arbetstiden inom

¹ Approximativa siffror. — ² Jfr Statens offentliga utredningar 1931: 20, sid. 166.

³ Anmärkas bör i detta samband, att under nuvarande förhållanden på arbetsmarknaden ger en undersökning av löneutvecklingen för arbetare med anställning en i viss mån vilseledande bild av försörjningsmöjligheterna för industriarbetargruppen som helhet betraktad. Under de senare åren har ju tillgången på arbete inom industrien varit underkastad betydande växlingar och ej kunnat hålla jämna steg med utbudet av arbetskraft, varigenom arbetslönen i genomsnitt per arbetare — med eller utan sysselsättning — i betydande grad reducerats. Ur arbetgivarsynpunkt innebär detta, att industriens lönebudget under depressionstider reducerats vida mer än arbetsförtjänsten per vecka eller timme för de arbetare, som haft sysselsättning.

⁴ Dessa siffror torde giva ett något för högt uttryck för den genomsnittliga arbetstiden under året. På grund av redovisningssättet komma de närmast att avse sådana arbetare, som varit i arbete oavbrutet under året eller den del därav företagen varit i gång (jfr sid. 41).

den egentliga industrien under år 1934 i genomsnitt uppgått till omkring 46 timmar per vecka.¹

Under nära hälften (467 %) av arbetstiden har arbetet utförts på a-cord, medan återstoden utnyttjats till tidlönsarbete. Under ackordsarbete inbegripes även arbete mot premielön, tonlön o. d. lönesystem, genom vilka lönen i väsentlig mån göres beroende av arbetsprestationen eller arbetsprodukten. För ett närmare klarläggande, hur motsvarande siffror variera för de olika i undersökningen ingående industrigrenarna, hänvisas till tabellen.

I fråga om de s. k. säsongyrkena, för vilka av förut angivna skäl årsförtjänstuppgifter ej publicerats, skola här ur tillgängliga källor anföras några siffror rörande arbetssäsongens normala längd inom vissa hithörande yrken bl. a. för att möjliggöra en beräkning av den normala medelförtjänsten per år eller säsong. En nu ett årtionde gammal undersökning av arbetssäsongens längd inom byggnadsfacket utvisar, att byggnadsarbetarnas arbetstid skulle i genomsnitt utgöra c:a 1 800 timmar eller ungefär $\frac{3}{4}$ av den möjliga arbetstiden.² För det byggnadsfacket närliggande målaryrket torde den faktiska arbetstiden vara något kortare eller normalt c:a 1 600 timmar per år. För arbetare inom sten- och torvindusti lär den faktiska arbetstiden per år vara än mera inskränkt, och torde den normala säsongen ej böra sättas högre än till resp. 180 och 100 arbetsdagar. I fråga om sockerfabrikernas arbetspersonal bör skiljas mellan de säsongarbetare, som någon tid på hösten anställas för råsockertillverkningen, och den personal, som under hela eller större delen av året sysselsättes vid råsockrets raffinering samt med olika lager- och transportarbeten etc. För de förra eller de s. k. kampanjarbetarna beräknades den normala arbetssäsongen under åren 1927—1929 innefatta 40—47 dagsverken (skift) per år.³

Löneinkomster per timme. Givetvis inrymma de i det föregående meddelade genomsnittstalen rätt betydande olikheter i de faktiskt utgående lönebeloppen. Förutom efter ålder och kön samt dyrortsförhållanden (jfr sid. 78) växla lönevillkoren allt efter de anställdas olika yrken, och även inom samma yrke variera lönerna bl. a. med hänsyn till arbetarens kompetens och ställning till yrket. I viss utsträckning ha kollektivavtalen verkat normerande och utjämnande. Men de ännu kvarvarande olikheterna i de faktiska lönebeloppen äro betydande, att döma bl. a. av en inom socialstyrelsen utförd undersökning över lönernas »spridning» i fråga om arbetare i allmän tjänst.⁴ På grund av det summariska primärmaterialiet för förevarande undersökning måste man emellertid här begränsa sig till den jämförelse mellan medellönerna för män, kvinnor och minderåriga inom olika näringsgrenar och näringsgrupper, som meddelas i tab. 16. I fråga om manliga arbetare ger diagram IV (sid. 67) en åskådlig överblick över timlönens storlek inom de näringsgrenar, för vilka jäm-

¹ Övertidsarbetets andel av den totala arbetstiden utgjorde under 1934 1,9 %. Motsvarande procenttal under vart och ett av åren 1929—1933 uppgick till resp. 2,0, 1,8, 1,5, 1,3 och 1,5.

² Statens offentliga utredningar 1922: 2, sid. 180.

³ » » » » » 1930: 85, » 196.

⁴ Se härom: Sveriges officiella statistik: socialstatistik. Anställnings- och avlösningsförhållandena för lägre personal i allmän tjänst (Stockholm 1931).

Tab. 16. Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1934.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbete- tare under verk- sam- hets- tiden	Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare	Genomsnittlig löneinkomst											
			per timme							per år				
			ordinarie tid				inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d.			per dag (inkl. över- tid, natu- raför- män o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, natu- raför- män o. d.), kr.	ordi- narie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmän o. d.	
			antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.	kr.	in- dex- tal 1913 =100	kr.	kr.	kr.	in- dex- tal 1913 =100	
<i>Malmbrytning o. metallin- dustri</i> (954)	91 727	2 278 60·5	9·15	51·95	2 440	2 576	210	
män	78 763	2 282 61·6	0·99	1·26	1·16	1·20	.	9·70	55·16	2 579	2 730	208		
kvinnor	3 729	2 221 57·6	0·65	0·86	0·77	0·79	.	6·25	35·67	1 688	1 750	270		
minderåriga	6 361	2 232 50·6	0·38	0·57	0·48	0·48	.	3·80	21·74	1 058	1 077	189		
Gruvor o. anrikningsverk (43)	6 571	1 788 69·6	10·89	52·23	2 392	2 474	171		
män	6 379	1 775 70·7	1·00	1·53	1·38	1·42	225	11·14	53·03	2 428	2 511	164		
minderåriga	152	2 222 37·2	0·43	0·67	0·52	0·53	196	4·18	24·78	1 147	1 179	185		
Därav i														
mellersta Sverige . . . (35)	3 945	1 947 65·4	8·22	42·28	1 982	2 038	179		
män	3 790	1 936 66·6	0·80	1·18	1·05	1·07	218	8·41	43·05	2 019	2 075	174		
minderåriga	129	2 211 34·3	0·40	0·61	0·47	0·49	204	3·87	22·50	1 042	1 077	197		
norra Sverige (8)	2 626	1 549 77·5	15·96	67·86	3 008	3 129	168		
män	2 539	1 539 78·5	1·59	2·08	1·98	2·05	253	16·19	68·30	3 027	3 150	161		
minderåriga	23	2 283 52·3	0·64	0·86	0·76	0·76	253	5·74	37·82	1 727	1 740	227		
Järn-, stål- o. kopparverk (35)	15 956	2 347 70·6	8·79	51·13	2 399	2 538	221		
män	15 117	2 351 71·5	0·81	1·17	1·07	1·11	271	9·03	52·54	2 463	2 608	222		
minderåriga	723	2 268 49·8	0·41	0·68	0·55	0·56	280	4·47	25·61	1 232	1 273	226		
Järn- o. stålmanufaktur (203)	13 029	2 285 53·1	8·15	46·58	2 222	2 312	214		
män	10 966	2 292 54·1	0·94	1·18	1·07	1·10	250	8·85	50·65	2 414	2 514	208		
kvinnor	777	2 312 49·1	0·56	0·70	0·63	0·64	337	5·16	29·71	1 437	1 478	277		
minderåriga	1 270	2 207 46·0	0·38	0·59	0·48	0·48	282	3·85	21·56	1 057	1 067	240		
Mekaniska verkstäder (482)	42 910	2 326 59·9	9·50	54·41	2 542	2 712	220		
män	36 768	2 332 61·1	1·02	1·27	1·18	1·22	260	9·98	57·18	2 657	2 846	214		
kvinnor	722	2 317 46·7	0·61	0·79	0·70	0·73	304	5·89	33·70	1 565	1 685	251		
minderåriga	2 586	2 220 50·5	0·36	0·56	0·46	0·47	224	3·65	20·86	1 019	1 041	179		
Skeppsvarv (28)	6 375	2 372 75·9	10·12	57·93	2 690	2 892	.		
män	5 968	2 380 76·2	1·08	1·28	1·24	1·26	.	10·53	60·24	2 791	3 007	.		
minderåriga	390	2 245 73·3	0·44	0·56	0·53	0·53	.	4·17	23·88	1 189	1 194	.		
Övriga verkstäder . . . (454)	36 535	2 318 56·9	9·39	53·73	2 515	2 680	.		
män	30 800	2 322 57·9	1·02	1·26	1·16	1·22	.	9·87	56·58	2 629	2 814	.		
kvinnor	705	2 317 47·9	0·61	0·79	0·70	0·73	.	5·91	33·80	1 568	1 690	.		
minderåriga	2 196	2 215 46·2	0·35	0·56	0·45	0·46	.	3·55	20·32	987	1 014	.		
Elektriska verkstäder . . (54)	7 998	2 295 57·7	9·16	53·60	2 524	2 635	244		
män	5 802	2 341 53·6	1·16	1·56	1·27	1·29	300	10·35	61·05	2 884	3 022	267		
kvinnor	1 344	2 116 72·9	0·74	0·97	0·91	0·92	258	7·18	40·58	1 889	1 943	217		
minderåriga	852	2 267 64·7	0·39	0·53	0·48	0·48	218	3·83	22·27	1 075	1 086	190		
Metallmanufaktur (92)	4 233	2 230 50·7	7·91	45·68	2 190	2 260	203		
män	3 169	2 287 50·0	0·99	1·21	1·11	1·12	233	8·95	51·85	2 481	2 564	201		
kvinnor	503	2 251 56·2	0·65	0·94	0·81	0·83	361	6·61	37·62	1 801	1 859	305		
Guld- och silvervarufabri- ker (45)	980	2 168 35·2	8·48	48·29	2 355	2 395	196		
män	562	2 184 40·8	1·23	1·66	1·41	1·42	229	10·88	62·28	3 044	3 078	187		
kvinnor	227	2 157 22·1	0·76	0·99	0·81	0·82	.	6·26	35·66	1 722	1 778	.		

Tab. 16 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1934.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sam- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst											
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		per timme						per år			
		antal	där- av på ac- kord %	tid- löna, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.	inkl. över- tid, natu- raför- mäner o. d. kr.	inkl. över- tid, natu- raför- mäner o. d. kr.	per dag (inkl. över- tid, natu- raför- mäner o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, natu- raför- mäner o. d.), kr.	ordi- nario tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmäner o. d. kr.	in- dex- tal 1913 =100
<i>Jord- o. stenindustri</i> (414)	20 755	50.9	7.11	40.66	.	.	.	
män	18 078	51.3	0.84	1.02	0.93	0.97	.	7.56	43.17	.	.	.	
kvinnor	1 338	66.6	0.51	0.69	0.63	0.65	.	5.00	28.82	.	.	.	
minderåriga	1 263	27.0	0.98	0.53	0.42	0.42	.	3.23	18.47	.	.	.	
<i>Kolgruvor</i> (3)	1 009	2 248	50.8	8.24	40.32	2 089	2 316	236	
män	996	2 246	51.3	0.74	1.14	0.95	1.04	217	8.31	46.67	2 103	2 333	221
<i>Torvindustri</i> (64)	1 007	79.6	4.76	27.51	.	.	.	
män	903	80.0	0.51	0.64	0.62	0.62	159	4.93	28.47	.	.	.	
<i>Stenbrott o. stenhuggerier</i> (89)	3 871	54.8	7.26	40.04	.	.	.	
män	3 803	54.7	0.90	0.97	0.94	0.95	328	7.34	40.47	.	.	.	
<i>Byggnadsämnesindustri</i> (202)	7 867	2 065	50.1	7.40	42.93	1 885	1 940	183	
män	7 369	2 067	51.0	0.84	1.04	0.94	0.97	255	7.60	44.12	1 933	2 000	184
<i>Cementfabriker</i> (18)	1 425	2 154	34.6	8.10	46.65	2 077	2 185	.	
män	1 355	2 158	34.6	0.91	1.17	1.00	1.04	.	8.28	47.87	2 126	2 238	.
<i>Tegelbruk</i> (123)	4 398	2 035	55.2	7.30	42.18	1 813	1 864	.	
män	3 996	2 037	56.7	0.79	1.04	0.93	0.96	.	7.60	43.84	1 879	1 950	.
<i>Kalkbruk o. cementvaru- fabriker</i> (61)	2 044	2 068	50.8	7.11	41.84	1 902	1 931	.	
män	2 018	2 066	51.3	0.88	0.98	0.93	0.94	.	7.15	42.11	1 913	1 941	.
<i>Porslins-, kakel- o. lergods- fabriker</i> (17)	3 171	2 157	55.3	6.67	39.30	1 827	1 893	174	
män	1 753	2 199	49.1	0.91	1.17	1.04	1.07	198	8.14	48.30	2 264	2 355	163
kvinnor	1 048	2 127	75.4	0.57	0.70	0.67	0.69	223	5.28	30.69	1 419	1 462	176
<i>Porslinsfabriker</i> (8)	2 091	2 173	61.5	6.84	39.91	1 801	1 892	.	
män	960	2 242	57.2	0.96	1.16	1.08	1.18	.	9.05	52.97	2 389	2 537	.
kvinnor	865	2 152	76.7	0.57	0.71	0.68	0.69	.	5.43	31.50	1 439	1 491	.
<i>Kakel-, sten- o. lergods- fabriker</i> (9)	1 080	2 125	43.0	6.36	38.18	1 878	1 895	.	
män	792	2 148	38.9	0.86	1.18	0.99	0.99	.	7.10	42.86	2 113	2 135	.
kvinnor	183	2 011	69.0	0.57	0.69	0.66	0.66	.	4.60	26.97	1 320	1 321	.
<i>Glasbruk</i> (39)	3 830	1 990	39.6	6.95	38.73	1 627	1 759	184	
män	3 254	2 001	44.0	0.80	1.04	0.90	0.97	216	7.66	42.72	1 795	1 947	164
minderåriga	396	1 902	12.6	0.31	0.46	0.33	0.34	243	2.62	14.47	631	644	172
<i>Kristall- o. smäglasbruk</i> (23)	2 443	1 858	42.7	6.29	34.77	1 390	1 499	.	
män	2 004	1 861	49.2	0.73	0.95	0.84	0.91	.	7.09	39.17	1 561	1 690	.
<i>Fönsterglasbruk</i> (5)	451	2 223	66.8	8.14	46.21	2 160	2 256	.	
män	415	2 225	67.0	0.84	1.12	1.03	1.07	.	8.58	48.76	2 274	2 378	.
<i>Buteljglasbruk</i> (7)	823	2 255	21.1	7.77	44.45	1 991	2 210	.	
män	745	2 255	23.3	0.83	1.27	0.93	1.04	.	8.21	46.92	2 095	2 335	.
<i>Träindustri</i> (643)	31 714	2 135	53.3	7.28	41.43	1 826	1 926	210	
män	28 608	2 142	54.8	0.82	0.96	0.90	0.94	.	7.61	43.28	1 904	2 013	207
kvinnor	287	2 070	52.6	0.61	0.83	0.73	0.75	.	5.98	31.71	1 485	1 542	272
minderåriga	2 339	2 063	34.7	0.40	0.54	0.45	0.46	.	3.57	20.23	923	943	186

Tab. 16 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1934.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sam- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst											
		Medeltal arbetstim- nar per år och arbetare	per timme						per dag (inkl. över- tid, natura- för- månar o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, natura- för- månar o. d.), kr.	per år		
			ordinarie tid	inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d.	kr.	in- dex- tal 1913 = 100	ordinarie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d.			in- dex- tal 1913 = 100		
												där- av på ac- kord %	tid- löu, kr.
Flottningsmän (14)	2 561 2 530	437 435	. 0.78	. 0.94	. 0.85	. 0.86	215	7.83 7.88	46.35 46.60	
Sågverk o. hyvlerier (338)	19 977 18 029 1 542	2 066 2 068 2 045	63.2 65.1 41.5	. 0.77 0.43	. 0.94 0.55	. 0.88 0.48	. 0.94 0.49	224 223	7.18 7.49 3.82	40.84 42.53 21.59	1 731 1 797 975	1 862 1 938 997	190 184 185
Snickeri- o. möbelfabriker (263)	8 445 7 534 716	2 129 2 137 2 082	34.5 36.0 20.6	. 0.89 0.36	. 1.04 0.52	. 0.95 0.39	. 0.97 0.40	237 222	7.26 7.70 3.07	40.85 43.30 17.48	1 885 2 000 812	1 946 2 065 826	187 183 188
Annan trävaruindustri (28)	731 515	2 127 2 115	54.2 51.6	. 1.04	. 1.22	. 1.13	. 1.16	258	8.11 9.11	44.97 50.57	2 096 2 349	2 190 2 460	237 196
Pappers- och grafisk industri (471)	41 272 34 536 4 406 2 032	2 327 2 334 2 296 2 267	50.3 53.7 37.6 18.0	. 1.20 0.73 0.42	. 1.08 0.77 0.59	. 1.18 0.74 0.45	. 1.19 0.76 0.46	9.01 9.72 6.00 3.58	52.62 56.78 34.90 20.90	2 387 2 557 1 676 1 007	2 581 2 730 1 738 1 028	219 214 255 210
Pappersmassfabriker (95)	16 493 15 753 387	2 319 2 323 2 180	65.1 66.1 19.8	. 0.99 0.46	. 1.10 0.65	. 1.06 0.50	. 1.12 0.51	260 255	9.12 9.27 3.87	53.08 53.92 23.08	2 346 2 382 1 067	2 564 2 603 1 109	206 201 199
Pappersbruk o. pappfabriker (65)	12 891 10 875 1 513 503	2 306 2 323 2 211 2 235	73.2 73.3 79.7 50.1	. 0.91 0.56 0.43	. 1.03 0.71 0.58	. 1.00 0.68 0.50	. 1.06 0.69 0.51	272 300 283	8.09 8.65 5.41 4.02	46.91 50.25 30.96 23.11	2 115 2 252 1 491 1 117	2 305 2 467 1 531 1 142	215 214 262 227
Finpappersbruk (11)	4 400 3 573 659 168	2 367 2 379 2 326 2 275	81.5 82.4 79.9 66.2	. 1.02 0.58 0.41	. 1.03 0.71 0.54	. 1.03 0.69 0.50	. 1.08 0.70 0.51	8.09 8.74 5.59 3.96	47.72 51.63 32.82 23.17	2 197 2 361 1 585 1 128	2 379 2 574 1 636 1 157
Grovpappersbruk (54)	8 491 7 302 854 335	2 273 2 294 2 118 2 215	68.4 68.3 79.6 41.7	. 0.88 0.55 0.43	. 1.04 0.70 0.60	. 0.99 0.67 0.50	. 1.05 0.68 0.51	8.09 8.60 5.26 4.04	46.48 49.56 29.49 23.08	2 070 2 195 1 415 1 112	2 267 2 414 1 450 1 135
Annan pappersindustri (92)	3 768 1 384 1 828	2 360 2 357 2 382	15.0 10.6 20.7	. 1.15 0.69	. 1.78 0.92	. 1.22 0.74	. 1.25 0.75	245 288	7.09 10.10 6.03	41.60 58.91 35.59	1 997 2 791 1 716	2 064 2 935 1 776	252 224 254
Tapetfabriker (13)	357 294 35	2 308 2 323 2 179 1.03 0.71	. 1.03 0.71	. 1.05 0.72	7.64 8.33 5.70	44.92 49.18 31.35	2 158 2 356 1 525	2 222 2 428 1 564	. . .
Annan lighthörande industri (79)	3 411 1 090 1 793	2 366 2 366 2 387	16.5 13.5 21.1	. 1.18 0.69	. 1.78 0.92	. 1.27 0.74	. 1.30 0.75	. . .	7.03 10.58 6.08	41.25 61.51 35.68	1 980 2 912 1 720	2 047 3 071 1 780	. . .
Grafisk industri (219)	8 120 6 524 1 010 586	2 359 2 373 2 287 2 330	2.6 2.1 7.0 0.6	. 1.48 0.84 0.44	. 1.90 0.96 0.40	. 1.49 0.85 0.44	. 1.56 0.88 0.45	236 267	11.11 12.42 6.86 3.61	65.83 73.90 40.07 21.07	3 060 3 425 1 906 1 014	3 394 3 694 2 006 1 054	273 282 265 265

Tab. 16 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1934.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sams- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst											
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		per timme						per år			
				ordinarie tid			inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d.			per dag (inkl. över- tid, natu- raför- män o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, natu- raför- män o. d.), kr.	ordi- narie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmän o. d. kr.
		antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.	kr.	in- dex- tal 1913 =100	kr.	kr.	kr.	in- dex- tal 1913 =100	
Grafiska anstalter . . . (26)	1 077	2 326	8 0	9 09	53 84	2 459	2 692	.
män	710	2 398	2 1	1 82	1 68	1 33	1 39	.	11 32	66 89	3 021	3 344	.
kvinnor	261	2 140	20 1	0 72	0 85	0 75	0 76	.	5 45	32 49	1 552	1 624	.
minderåriga	106	2 306	0 8	0 41	0 42	0 41	0 41	.	3 21	18 96	928	948	.
Bok- och accidenstrycke- rier (128)	4 679	2 372	3 1	10 80	63 17	2 953	3 164	.
män	3 656	2 381	3 4	1 42	1 93	1 43	1 49	.	12 12	71 05	3 311	3 554	.
kvinnor	661	2 340	3 2	0 87	1 22	0 89	0 91	.	7 34	42 63	2 028	2 127	.
minderåriga	362	2 349	0 8	0 47	0 39	0 47	0 48	.	3 85	22 47	1 077	1 124	.
Tidningstryckerier . . . (65)	2 364	2 349	0 1	12 59	78 48	3 542	3 824	.
män	2 158	2 352	0 1	1 64	1 43	1 64	1 72	.	13 26	80 94	3 748	4 047	.
kvinnor	88	2 337	.	0 90	.	0 90	0 95	.	7 67	44 63	2 033	2 231	.
minderåriga	118	2 295	.	0 39	.	0 39	0 41	.	3 23	18 66	899	933	.
Livsmedelsindustri . . . (645)	25 579	2 311	14 5	9 21	53 93	2 452	2 669	232
män	16 994	2 340	5 4	1 21	1 71	1 24	1 33	.	10 72	63 07	2 854	3 123	228
kvinnor	7 624	2 256	35 4	0 73	0 87	0 78	0 83	.	6 51	37 67	1 750	1 865	253
minderåriga	935	2 240	13 1	0 42	0 51	0 43	0 44	.	3 46	20 26	963	991	216
Kvarnar (53)	1 683	2 307	1 4	10 16	58 52	2 740	2 883	221
män	1 547	2 323	0 3	1 25	.	1 25	1 30	283	10 55	60 66	2 854	3 004	228
Pressjästfabriker (8)	228	2 358	0 5	11 93	69 70	3 252	3 485	276
män	212	2 358	0 5	1 44	1 92	1 44	1 53	356	12 33	72 04	3 360	3 602	269
Bagerier (135)	3 855	2 279	3 3	10 24	59 47	2 859	2 929	260
män	2 389	2 284	.	1 49	1 31	1 48	1 52	310	12 04	70 26	3 381	3 465	246
kvinnor	1 319	2 273	8 2	0 93	0 89	0 92	0 94	324	7 55	43 44	2 088	2 141	260
Mjukbrödsbagerier . . . (98)	2 169	2 317	11 36	66 89	3 239	3 319	.
män	1 731	2 315	.	1 52	.	1 52	1 55	.	12 28	72 26	3 511	3 596	.
kvinnor	380	2 343	.	0 96	.	0 96	1 00	.	7 93	46 74	2 240	2 337	.
Spisbrödsbagerier . . . (33)	1 205	2 193	9 84	55 61	2 649	2 699	.
män	574	2 183	.	1 42	.	1 42	1 45	.	11 60	56 01	3 102	3 170	.
kvinnor	624	2 204	.	1 02	.	1 02	1 04	.	8 31	46 69	2 254	2 288	.
Käxfabriker (4)	481	2 323	26 0	6 08	35 45	1 691	1 743	.
män	84	2 328	0 7	1 16	1 31	1 16	1 19	.	9 83	56 63	2 623	2 771	.
kvinnor	315	2 323	33 7	0 58	0 89	0 69	0 70	.	5 61	32 94	1 576	1 615	.
Råsockerbruk och raffinade- rier (26)	4 370	2 334	8 5	8 47	50 63	2 364	2 461	198
män	3 802	2 353	5 6	1 05	1 44	1 07	1 10	289	8 89	53 31	2 482	2 587	198
kvinnor	441	2 207	37 2	0 67	0 89	0 75	0 77	350	5 97	34 66	1 656	1 708	278
Råsockerbruk (21)	2 174	2 451	2 9	8 56	52 14	2 504	2 607	.
män	2 100	2 454	3 0	1 04	1 44	1 05	1 08	.	8 68	52 93	2 542	2 646	.
kvinnor	65	2 356	1 7	0 62	0 77	0 63	0 64	.	5 02	29 96	1 453	1 498	.
Raffinaderier och komb. fabriker (5)	2 196	2 219	14 5	8 38	49 05	2 225	2 317	.
män	1 702	2 229	9 1	1 06	1 44	1 10	1 13	.	9 18	53 82	2 409	2 515	.
kvinnor	376	2 181	43 9	0 69	0 89	0 78	0 80	.	6 15	35 50	1 691	1 744	.

Tab. 16 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1934.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sam- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst											
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare	per timme						per dag (inkl. över- tid, natura- förmå- ner o. d.)	per vecka (inkl. över- tid, natura- förmå- ner o. d.)	per år		
			ordinarie tid	inkl. över- tid, natu- raför- mäner o. d.	per kr.	in- dex- tal 1913 =100	ordinarie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raför- mäner o. d.			per kr.	in- dex- tal 1913 =100	
													där- av på ac- kord %
Choklad- o. karamellfabr. (44)	2 580	2 296	24.7	6.30	36.39	1 720	1 792	264	
män	576	2 318	10.1	1.21	1.35	1.22	1.26	268	10.27	59.94	2 775	2 916	219
kvinnor	1 644	2 289	30.9	0.65	0.77	0.69	0.70	304	5.65	32.47	1 543	1 604	248
minderåriga	360	2 293	19.9	0.35	0.43	0.37	0.37	264	2.94	17.17	843	851	217
Bryggerier och läskedrycks- fabriker (160)	5 121	2 310	8.9	11.24	64.72	2 705	3 244	251
män	4 192	2 319	7.3	1.20	2.11	1.27	1.51	290	12.14	69.79	2 582	3 497	233
kvinnor	868	2 273	16.9	0.83	1.20	0.89	0.96	320	7.49	43.37	2 007	2 177	272
Brännerier och destillerings- verk (6)	345	2 252	11.65	65.48	2 748	3 274	.
män	285	2 257	.	1.32	.	1.32	1.55	.	12.47	70.01	2 943	3 500	.
kvinnor	60	2 233	.	0.81	.	0.81	0.98	.	7.78	43.91	1 793	2 196	.
Bryggerier (134)	4 292	2 318	9.3	11.19	64.48	2 713	3 233	.
män	3 575	2 326	8.2	1.18	2.12	1.26	1.49	.	12.02	69.16	2 880	3 466	.
därav utkörare	1 075	2 312	29.7	0.96	2.12	1.31	1.81	.	14.44	82.36	3 002	4 160	.
övriga	2 500	2 332	.	1.24	1.96	1.25	1.36	.	11.00	63.47	2 833	3 168	.
kvinnor	660	2 276	15.8	0.82	1.21	0.88	0.95	.	7.42	42.97	1 993	2 159	.
Mineralvatten- och läske- drycksfabriker (20)	484	2 279	12.0	11.39	66.32	2 583	3 317	.
män	332	2 282	3.0	1.24	1.69	1.25	1.67	.	13.16	76.47	2 838	3 824	.
därav utkörare	149	2 292	7.5	1.06	1.58	1.10	2.03	.	16.19	93.73	2 508	4 687	.
övriga	183	2 277	0.8	1.32	2.15	1.33	1.37	.	10.72	62.45	2 989	3 124	.
kvinnor	148	2 273	28.8	0.87	1.18	0.96	0.99	.	7.69	44.93	2 163	2 246	.
Tobaksfabriker (10)	2 060	2 296	85.0	8.68	50.59	2 331	2 526	.
män	494	2 330	58.2	1.24	1.65	1.48	1.61	.	12.88	75.25	3 420	3 759	.
kvinnor	1 553	2 286	94.3	0.72	0.89	0.88	0.94	.	7.38	42.98	1 996	2 146	.
Slakterier och konserverfabri- ker (95)	2 752	2 216	10.5	9.71	55.92	2 640	2 779	251
män	1 771	2 338	2.1	1.38	1.33	1.38	1.41	307	11.37	67.70	3 220	3 391	260
kvinnor	869	1 999	29.8	0.85	0.84	0.85	0.86	374	6.49	34.69	1 640	1 702	.
Slakterier och charkuteri- fabriker (72)	1 650	2 355	0.2	10.54	66.19	3 179	3 337	.
män	1 377	2 376	0.1	1.44	2.18	1.44	1.47	.	11.89	71.41	3 430	3 598	.
kvinnor	250	2 244	0.7	1.03	1.23	1.03	1.05	.	8.32	45.08	2 199	2 274	.
Konserverfabriker (23)	1 102	2 013	28.0	6.44	35.31	1 623	1 709	.
män	394	2 210	9.4	1.07	1.30	1.10	1.12	.	8.90	50.85	2 332	2 483	.
kvinnor	619	1 899	43.8	0.62	0.84	0.72	0.72	.	5.31	28.18	1 302	1 359	.
Annan livsmedelsindustri (114)	2 930	2 432	1.8	7.91	48.83	2 188	2 451	220
män	2 011	2 449	0.9	1.09	1.29	1.09	1.18	251	9.27	57.25	2 624	2 879	216
Mejerier o. margarinfabr. (95)	2 664	2 472	0.5	7.99	49.73	2 232	2 515	.
män	1 867	2 471	0.5	1.09	1.32	1.09	1.18	.	9.33	57.91	2 656	2 925	.
Annan hushör. industri (19)	266	2 045	17.3	6.98	39.11	1 764	1 813	.
män	144	2 183	6.5	1.01	1.25	1.03	1.05	.	8.42	48.10	2 218	2 290	.
Textil- och beklädnadsindu- stri (446)	49 525	2 256	51.3	5.99	34.08	1 623	1 701	233
män	15 029	2 323	32.6	0.90	1.04	0.95	0.98	.	7.94	45.70	2 138	2 286	205
kvinnor	29 830	2 232	63.9	0.62	0.70	0.67	0.68	.	5.41	30.65	1 468	1 525	238
minderåriga	4 598	2 186	33.2	0.87	0.52	0.42	0.42	.	3.29	18.53	916	924	217

Tab. 16 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1934.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re, under verk- sam- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst												
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		per timme						per dag (inkl. över- tid, na- tura- för- månar o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, na- tura- för- månar o. d.), kr.	per år		
		antal	där- av på ac- kord- %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.	inkl. över- tid, natu- raför- månar o. d. kr.	in- dex- tal 1913 =100	ordi- narie tid, kr.			inkl. över- tid, natu- raför- månar o. d. kr.	in- dex- tal 1913 =100	
										ordinarie	inkl. över- tid, natu- raför- månar o. d.			in- dex- tal 1913 =100
Spinnerier, väverier o. d. (235)	34 855	2 283	51.8	5.86	33.47	1 584	1 669	237
män	12 708	2 336	31.9	0.84	0.99	0.89	0.93	266	7.54	43.42	2 021	2 164	214	
kvinnor	18 790	2 260	68.5	0.54	0.67	0.63	0.65	283	5.16	29.29	1 405	1 460	225	
minderåriga	3 310	2 215	35.3	0.37	0.52	0.42	0.43	269	3.34	19.06	934	949	221	
Bomullsindustri (58)	13 568	2 288	54.7	5.92	33.97	1 603	1 691	.	
män	5 562	2 342	33.5	0.83	0.96	0.87	0.91	.	7.38	42.87	1 986	2 133	.	
kvinnor	6 580	2 259	76.4	0.52	0.67	0.64	0.65	.	5.20	29.58	1 419	1 473	.	
minderåriga	1 425	2 212	40.6	0.37	0.53	0.43	0.44	.	3.42	19.62	958	975	.	
Linne-, hamp- och jute- industri (12)	2 437	2 312	54.3	6.06	34.34	1 622	1 717	.	
män	948	2 342	29.4	0.81	0.99	0.87	0.91	.	7.46	42.56	1 974	2 128	.	
kvinnor	1 288	2 307	75.7	0.49	0.70	0.65	0.67	.	5.43	30.71	1 471	1 536	.	
minderåriga	201	2 199	36.4	0.37	0.52	0.42	0.43	.	3.38	18.79	929	939	.	
Ylleindustri (60)	9 540	2 291	47.7	5.87	33.25	1 567	1 662	.	
män	3 784	2 345	31.0	0.84	0.97	0.88	0.92	.	7.53	43.02	1 996	2 149	.	
kvinnor	5 024	2 261	63.4	0.52	0.65	0.61	0.62	.	4.99	28.09	1 343	1 404	.	
minderåriga	732	2 227	29.4	0.38	0.49	0.41	0.41	.	3.27	18.51	910	926	.	
Trikåfabriker (56)	6 619	2 256	56.3	5.54	31.82	1 525	1 581	.	
män	1 244	2 295	42.2	0.87	1.12	0.98	1.00	.	8.03	46.36	2 199	2 302	.	
kvinnor	4 631	2 255	63.5	0.57	0.70	0.65	0.66	.	5.22	29.94	1 437	1 489	.	
minderåriga	718	2 187	34.2	0.36	0.54	0.42	0.43	.	3.28	18.78	920	937	.	
Band-, gardin- o. bindgarns- fabriker (31)	1 827	2 255	42.6	6.05	34.23	1 654	1 710	.	
män	647	2 311	28.1	0.91	1.14	0.98	1.00	.	8.10	46.27	2 235	2 313	.	
kvinnor	994	2 211	57.4	0.57	0.71	0.65	0.66	.	5.23	29.33	1 427	1 464	.	
minderåriga	186	2 305	15.6	0.38	0.50	0.40	0.40	.	3.24	18.66	924	933	.	
Färgerier, blekerier o. im- pregneringsfabriker . (18)	864	2 312	26.7	6.42	37.62	1 680	1 823	.	
män	523	2 320	8.2	0.87	1.08	0.88	0.92	.	7.61	43.20	1 972	2 145	.	
kvinnor	273	2 311	60.5	0.54	0.66	0.55	0.57	.	4.55	26.48	1 267	1 314	.	
minderåriga	48	2 227	60.7	0.31	0.42	0.38	0.38	.	2.94	17.03	843	851	.	
Skrädderier o. sömnadsfabri- ker (181)	12 990	2 193	49.6	6.33	36.77	1 730	1 788	215	
män	2 084	2 261	36.6	1.25	1.29	1.27	1.29	253	10.25	58.90	2 818	2 959	198	
kvinnor	9 764	2 188	54.7	0.72	0.75	0.74	0.75	341	5.87	33.17	1 596	1 643	265	
minderåriga	1 121	2 112	28.8	0.38	0.52	0.42	0.42	300	3.21	17.49	890	876	219	
Hatt- och mössfabriker . (30)	1 680	2 136	53.4	6.18	34.13	1 643	1 689	241	
män	237	2 137	39.1	1.26	1.50	1.36	1.37	228	10.87	58.86	2 865	2 921	188	
kvinnor	1 276	2 144	60.8	0.74	0.72	0.73	0.74	274	5.76	32.01	1 536	1 583	259	
Läder-, hår- och gummivaru- fabriker (199)	15 218	2 063	48.7	7.05	39.92	1 593	1 931	210	
män	8 396	2 094	47.3	1.02	1.26	1.13	1.15	.	8.70	49.49	2 345	2 400	189	
kvinnor	4 844	2 003	58.6	0.67	0.80	0.75	0.76	.	5.61	31.41	1 486	1 507	204	
minderåriga	1 977	2 079	31.5	0.41	0.59	0.47	0.47	.	3.54	20.10	976	978	263	

Tab. 16 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1934.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sam- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst												
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		per timme						per vecka			per år	
		antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d. kr.	per dag (inkl. över- tid, natu- raför- män- ner o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, natu- raför- män- ner o. d.), kr.	ordi- narie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d. kr.	in- dex- tal 1913 =100	in- dex- tal 1913 =100	
														ordinarie tid
Garverier (29)	1 848	2 317	51.2	8.16	47.58	2 315	2 376	211		
män	1 489	2 329	54.5	0.95	1.25	1.12	1.13	269	8.99	52.79	2 566	2 636	227	
Päls- o. skinnvarufabriker (24)	606	2 090	13.6	7.17	40.67	1 900	1 913	232		
män	256	2 172	11.7	1.14	1.07	1.13	1.13	217	8.58	51.39	2 444	2 580	191	
kvinnor	330	2 020	15.9	0.80	0.69	0.79	0.81	300	6.09	32.74	1 574	1 467	225	
Skofabriker (94)	7 898	1 914	54.7	6.64	37.07	1 756	1 780	204		
män	4 104	1 917	58.3	1.05	1.25	1.16	1.18	236	8.42	46.95	2 222	2 243	172	
kvinnor	2 848	1 910	57.5	0.65	0.81	0.74	0.75	242	5.34	29.74	1 410	1 433	180	
minderåriga	946	1 914	30.9	0.37	0.55	0.43	0.43	287	3.03	17.02	814	819	223	
Gummivarufabriker (8)	2 777	2 186	51.2	7.46	43.22	2 000	2 063	246		
män	1 299	2 228	33.4	1.06	1.37	1.17	1.19	313	9.56	55.67	2 550	2 657	203	
kvinnor	1 055	2 131	77.2	0.68	0.80	0.77	0.78	.	6.12	35.20	1 635	1 664	.	
Annau höhörande industri (44)	2 089	2 217	29.6	6.91	38.79	1 870	1 936	167		
män	1 248	2 223	26.8	0.96	1.17	1.02	1.04	212	8.30	46.74	2 235	2 330	167	
Kemisk-teknisk industri (168)	10 664	2 117	33.3	8.35	44.45	2 074	2 190	245		
män	7 262	2 172	29.4	1.08	1.28	1.14	1.18	.	9.39	52.18	2 427	2 572	221	
kvinnor	2 820	1 939	48.9	0.66	0.78	0.72	0.74	.	5.97	29.47	1 388	1 442	237	
minderåriga	582	2 288	15.6	0.42	0.61	0.45	0.45	.	3.62	20.65	1 018	1 039	244	
Färg-, olje- o. parfymfabr. (62)	2 468	2 328	8.6	8.09	46.68	2 182	2 324	250		
män	1 489	2 350	4.3	1.13	1.73	1.16	1.21	295	7.85	57.09	2 652	2 835	236	
kvinnor	712	2 281	18.9	0.69	0.96	0.74	0.77	367	6.14	34.98	1 671	1 749	296	
Färg- o. fernissfabriker (21)	562	2 419	6.9	8.71	51.96	2 424	2 598	.		
män	400	2 438	2.4	1.15	1.64	1.17	1.23	.	9.99	59.66	2 776	2 983	.	
kvinnor	121	2 418	17.3	0.69	1.02	0.75	0.77	.	6.13	37.03	1 801	1 852	.	
Olje-, tvål-, ljus- o. parfym- fabriker (41)	1 904	2 301	9.1	7.90	45.10	2 117	2 243	.		
män	1 089	2 321	4.9	1.12	1.74	1.16	1.20	.	9.80	56.13	2 611	2 781	.	
kvinnor	591	2 256	19.2	0.69	0.95	0.74	0.77	.	6.14	31.56	1 646	1 727	.	
Konstgödningsfabriker (9)	780	2 362	40.2	10.53	61.01	2 826	3 050	220		
män	730	2 371	41.6	1.14	1.47	1.28	1.33	277	10.85	63.08	2 922	3 154	215	
Sprängämnesfabriker (9)	1 130	2 294	72.1	9.57	55.39	2 564	2 720	224		
män	807	2 318	70.3	1.10	1.42	1.33	1.38	288	11.11	65.38	3 007	3 198	250	
Tändsticksfabriker (12)	3 229	1 627	56.3	7.29	30.00	1 418	1 460	192		
män	1 967	1 679	42.8	0.91	1.09	0.99	1.01	273	8.25	34.81	1 651	1 701	161	
kvinnor	1 221	1 547	80.1	0.53	0.73	0.69	0.70	333	5.71	22.62	1 061	1 090	183	
minderåriga	41	1 567	46.2	0.44	0.69	0.55	0.57	356	4.57	17.86	866	886	293	
Annan kemisk-teknisk ind. (76)	3 059	2 344	20.2	8.33	49.29	2 307	2 437	208		
män	2 269	2 370	19.0	1.09	1.19	1.11	1.16	252	9.29	55.55	2 587	2 744	215	
Saml. industrigrupper (3 940)	286 454	2 233	50.2	0.91	1.04	0.98	1.01	.	8.12	46.28	2 142	2 272	.	
män	207 666	2 246	49.9	1.02	1.16	1.09	1.14	.	9.18	52.55	2 415	2 578	.	
kvinnor	54 878	2 200	36.0	0.66	0.74	0.71	0.72	.	5.71	32.30	1 535	1 595	.	
minderåriga	20 087	2 175	35.4	0.39	0.56	0.45	0.46	.	3.55	20.28	977	992	.	

Tab. 16 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsrenar år 1934.

Näringsrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sams- hets- tiden	Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare	Genomsnittlig löneinkomst											
			per timme						per år					
			ordinarie tid			inkl. över- tid, natu- raförmän- er o. d.			per dag (inkl. över- tid, natu- raför- män- er o. d.), kr.		per vecka (inkl. över- tid, natu- raför- män- er o. d.), kr.		inkl. över- tid, natu- raförmän- er o. d.	
			antal	där av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.	kr.	in- dex- tal 1913 =100	kr.	kr.	kr.	kr.	in- dex- tal 1913 =100
<i>Byggnadsverksamhet</i> (1 548)	21 096	39.4	11.62	67.42	.	.	.		
män	20 682	40.0	1.21	1.90	1.49	1.51	11.76	68.25	.	.	.			
minderåriga	413	8.5	0.54	1.02	0.58	0.59	4.51	25.82	.	.	.			
<i>Egentl. byggnadsarbete</i> (743)	14 331	35.6	11.46	66.20	.	.	.			
män	14 232	35.7	1.19	1.91	1.45	1.46	11.50	66.44	.	.	.			
<i>Husbyggnadsarbete</i> (697)	11 838	35.9	11.96	69.55	.	.	.			
män	11 742	36.0	1.22	2.03	1.52	1.53	12.01	69.85	.	.	.			
<i>Väg- o. vattenbyggnadsarbete</i> (46)	2 493	34.7	9.25	51.93	.	.	.			
män	2 490	34.7	1.03	1.39	1.16	1.17	9.26	51.98	.	.	.			
<i>Installationsarbete</i> . . (138)	3 601	50.8	11.60	67.52	.	.	.			
män	3 567	50.9	1.25	1.68	1.47	1.51	11.66	67.91	.	.	.			
<i>Elektriska installationsarbeten</i> (31)	731	34.7	11.47	67.94	.	.	.			
män	719	34.5	1.29	1.74	1.45	1.48	11.61	68.75	.	.	.			
<i>Rörledningsarbeten</i> . (107)	2 870	55.5	11.63	67.41	.	.	.			
män	2 848	55.6	1.24	1.67	1.48	1.52	11.68	67.68	.	.	.			
<i>Målning och glasmåsteri</i> (667)	3 164	42.6	12.39	72.93	.	.	.			
män	2 883	46.5	1.32	2.15	1.71	1.71	13.18	77.84	.	.	.			
<i>Statliga verk o. byggnadsarbeten m. m.</i> (193)	20 043	22.15	43.0	.	.	.	10.19	57.50	2 636	2 821	.			
män	18 694	22.24	42.5	1.10	1.41	1.24	10.45	59.14	2 710	2 902	.			
kvinnor	967	2 122	53.4	0.74	0.99	0.87	7.24	39.61	1 848	1 951	.			
minderåriga	382	1 896	37.3	0.50	0.61	0.54	4.33	22.00	1 021	1 051	.			
<i>Mek. o. elektr. verkstäder samt skeppsvarv</i> (49)	7 194	2 151	58.5	.	.	.	11.60	62.40	2 950	3 118	.			
män	6 579	2 155	60.4	1.27	1.54	1.44	12.09	65.10	3 074	3 253	.			
kvinnor	445	2 093	40.8	0.77	0.99	0.86	7.11	37.28	1 797	1 864	.			
minderåriga	170	2 157	31.1	0.48	0.69	0.54	4.33	23.96	1 165	1 198	.			
<i>Elektriska linjearbeten och kraftverk</i> (20)	4 289	2 261	10.9	.	.	.	10.09	58.51	2 520	2 798	.			
män	4 243	2 260	11.0	1.09	1.69	1.16	10.15	58.85	2 533	2 813	.			
<i>Sågverk o. d.</i> (16)	1 036	62.7	6.67	37.88	.	.	.			
män	916	62.7	0.77	0.88	0.84	0.88	6.93	40.27	.	.	.			
<i>Bau- o. byggnadsarbeten</i> (43)	6 364	2 300	44.7	.	.	.	9.43	55.11	2 574	2 735	.			
män	6 323	2 302	44.6	1.00	1.30	1.14	9.46	55.30	2 583	2 746	.			
<i>Intendenturverkstäder, förråd o. d.</i> (65)	1 160	2 185	45.0	.	.	.	9.27	52.37	2 415	2 575	.			
män	633	2 218	30.0	1.28	1.31	1.29	10.87	61.24	2 856	3 039	.			
kvinnor	522	2 147	63.8	0.69	0.99	0.88	7.35	41.64	1 892	2 025	.			
<i>Kommunala verk o. byggnadsarbeten m. m.</i> ¹ (240)	18 989	2 286	22.4	.	.	.	12.33	70.41	3 291	3 521	275			
män	18 881	2 287	22.5	1.39	1.73	1.46	12.37	70.66	3 305	3 537	272			
minderåriga	109	2 040	5.5	0.59	1.22	0.62	5.14	26.15	1 256	1 307	284			

¹ Detaljerad årlig lönestatistik för kommunalarbetare i orter, anslutna till Svenska städernas förhandlingsorganisation, finnes i nämnda organisations verksamhetsberättelse.

Tab. 16 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1934.

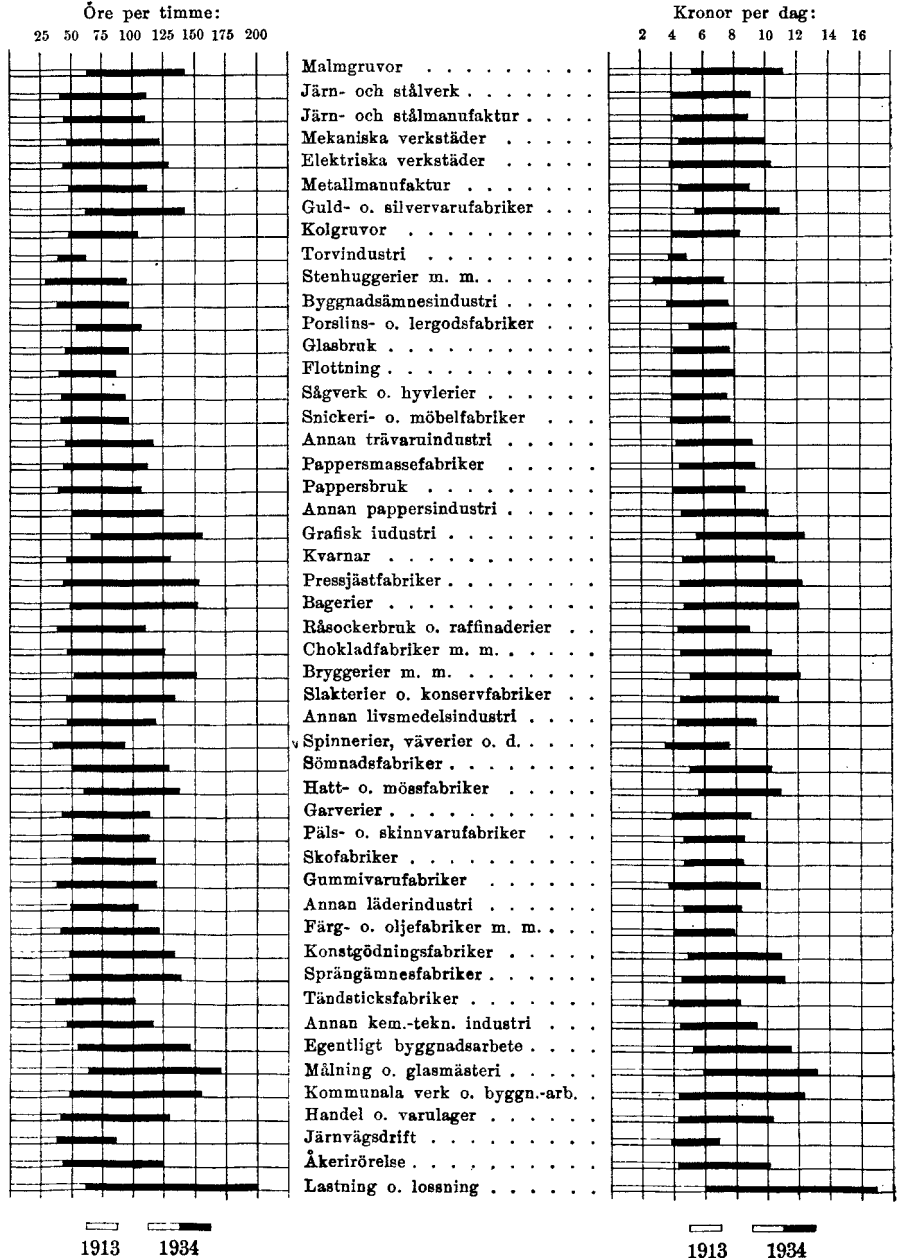
Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medeltal		Genomsnittlig löneinkomst										
	antal	där- av på ac- kord %	Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare	per timme						per dag (inkl. över- tid, na- tura- för- månar o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, na- tura- för- månar o. d.), kr.	per år	
				tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d. kr.	in- dex- tal 1913 = 100	ordina- rie tid, kr.			inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d. kr.	in- dex- tal 1913 = 100
Kraft-, belysnings- och vatten- verk (139)	6 139	2 298	18 0	11 66	66 14	3 109	3 301	.
män	6 099	2 300	18 1	1 31	1 75	1 39	1 46	.	11 70	66 40	3 130	3 322	.
minderåriga	40	2 065	3 2	0 60	0 95	0 61	0 65	.	5 18	26 66	1 227	1 333	.
Byggnads- o. anläggningsar- beten (89)	8 696	2 330	34 8	11 89	69 85	3 270	3 491	.
män	8 631	2 332	35 0	1 27	1 72	1 43	1 50	.	11 93	70 18	3 285	3 507	.
minderåriga	64	2 004	7 4	0 60	.	0 66	0 66	.	5 29	26 44	1 303	1 322	.
Spårvägsdrift (12)	4 155	2 178	1 8	14 36	77 86	3 582	3 900	.
män	4 151	2 178	1 8	1 65	1 98	1 65	1 79	.	14 38	77 92	3 585	3 903	.
Handel o. varulager (752)	7 154	2 358	4 9	9 32	54 94	2 637	2 748	251
män	5 488	2 391	3 5	1 25	1 44	1 26	1 29	315	10 43	61 32	2 967	3 070	249
kvinnor	1 398	2 378	10 7	0 77	0 70	0 76	0 78	355	6 32	37 58	1 784	1 843	298
minderåriga	268	2 384	0 5	0 37	0 53	0 37	0 37	264	2 99	17 80	888	888	213
Samfärdsel (270)	8 565	2 306	44 4	12 30	71 68	3 155	3 428	287
män	8 027	2 310	47 3	1 06	1 90	1 47	1 55	.	12 73	74 17	3 265	3 548	293
minderåriga	538	2 252	0 1	0 67	0 67	0 74	.	.	5 85	34 26	1 500	1 631	303
Järnvägsdrift (70)	2 119	2 370	12 3	6 82	39 94	2 012	2 018	171
män	2 101	2 371	12 3	0 82	1 06	0 85	0 86	226	6 84	40 04	2 017	2 028	169
Omnibusföretag ¹ (99)	1 727	2 308	9 75	57 72	2 675	2 827	.
män	1 226	2 335	.	1 36	.	1 36	1 44	.	11 30	67 19	3 170	3 289	.
minderåriga	501	2 245	.	0 69	.	0 69	0 77	.	6 05	35 37	1 542	1 694	.
Åkerirörelse (46)	683	2 458	9 89	59 30	2 849	2 980	231
män	644	2 459	.	1 21	.	1 21	1 24	288	10 18	60 70	2 920	3 047	234
Lastning o. lossning (55)	4 056	.	88 3	16 89	97 03	.	.	.
män	4 056	.	86 3	1 05	1 96	1 90	2 00	323	16 89	97 08	.	.	.
Tvättinrättningar (15)	699	2 336	16 6	6 90	41 05	1 952	2 044	.
män	164	2 312	3 4	1 25	1 16	1 25	1 30	.	10 14	60 17	2 841	3 016	.
kvinnor	527	2 351	20 9	0 70	0 86	0 73	0 75	.	5 98	35 39	1 691	1 758	.
minderåriga	8	1 852	.	0 49	.	0 49	0 49	.	3 71	18 26	901	913	.
Så övriga grupper (3 018)	76 546	2 189	33 3	1 19	1 67	1 35	1 41	.	11 23	64 55	2 933	3 135	.
män	71 936	2 188	34 1	1 23	1 70	1 39	1 45	.	11 58	66 55	3 040	3 255	.
kvinnor	2 892	2 284	26 5	0 75	0 91	0 79	0 82	.	6 53	37 83	1 789	1 864	.
minderåriga	1 718	2 084	10 2	0 55	0 71	0 57	0 60	.	4 68	26 27	1 211	1 278	.
Samtliga grupper (6 958)	363 000	2 224	46 7	0 98	1 13	1 05	1 10	275	8 77	50 11	2 278	2 414	221
män	279 602	2 231	46 0	1 09	1 26	1 17	1 22	271	9 73	56 10	2 542	2 715	219
kvinnor	57 770	2 204	54 5	0 67	0 75	0 71	0 73	304	5 75	32 57	1 548	1 609	247
minderåriga	21 805	2 168	33 5	0 41	0 56	0 46	0 47	261	3 64	20 73	991	1 010	208

¹ Då löneläget är mycket olika vid mindre och vid större företag, har här nedan verkställts en fördelning av hithörande företag efter antalet anställda:

Företag	Antal företag	Antal anställda	Genomsnittlig löneinkomst för vuxna män i kr. per			
			timme	dag	vecka	år
med mindre än 5 anställda	46	109	1 00	7 86	47 32	2 362
med 5—10	29	215	1 08	8 65	51 64	2 595
med 10 och fl.	24	902	1 57	12 30	72 80	3 567

Diagram IV. Genomsnittliga löneinkomster åren 1913 och 1934 per arbetstimme och per arbetsdag för vuxna manliga arbetare.

Moyenne des salaires en 1913 et 1934 par heure de travail et par jour pour les ouvriers hommes adultes.

förelseuppgifter föreligga för år 1913. — Beträffande de i tab. 16 meddelade lönesiffrorna för minderåriga arbetare bör särskilt beaktas, att de icke utan vidare kunna läggas till grund för en jämförelse mellan lönenivån inom olika näringsgrenar, enär åtskilliga skiljaktigheter torde föreligga med hänsyn bl. a. till de redovisade arbetarnas medelålder. Medan de vid spårvägs- och omnibusdrift, övriga kommunala verk och byggnadsarbeten samt skeppsvarv m. fl. anställda minderåriga, vilka haft de högsta genomsnittliga löneinkomsterna per timme, merendels torde vara ungdomlingar, som nalkas adertonårsåldern och mången gång utföra en vuxen mans arbete, synes inom glasindustrin m. fl. näringsgrenar, där lönenivån är avsevärt lägre, i betydande utsträckning sysselsättas yngre personer.

Såsom i översiktstabellen över lönenivåns förändringar meddelats, har den genomsnittliga timförtjänsten för samtliga redovisade arbetare, oavsett ålder och kön år 1934 beräknats till 1·10 kr., varav enligt tab. 16 1·05 kr. (95 %) intjänats på ordinarie tid och återstoden utgjort ersättning för övertidsarbete, värde av åtnjutna naturaförmåner m. m. För vuxna manliga arbetare har medellönen (1·22 kr.) legat över men för kvinnor (0·73 kr.) och minderåriga (0·47 kr.) avsevärt under den genomsnittliga timförtjänsten för samtliga arbetare. Den ordinarie timförtjänsten utgjorde för män 1·17 kr., för kvinnor 0·71 kr. och för minderåriga 0·46 kr. eller resp. 95·9, 97·3 och 97·9 % av totala löneinkomsten.

Timlönernas fluktuationer inom olika näringsgrenar 1913—1934. Tidigare har påvisats, att löneutvecklingen sett sig rätt olika för manliga och för kvinnliga arbetare. Från år 1913 till år 1934 har sålunda för vuxna manliga arbetare timlönen stigit med i genomsnitt 171 %, medan kvinnornas timförtjänst under motsvarande tid ökats med 204 %. Lönefluktuationerna bli givetvis mera varierande, om man med hjälp av tab. 16 undersöker motsvarande stegringstal inom de särskilda företagsgrupperna. För att underlätta ett närmare studium av löneutvecklingen inom dylika grupper ha i tablan här nedan sammanställts högsta och lägsta ökningstal i fråga om timförtjänster under perioden.

Timförtjänsternas procentuella stegring åren 1913—1934.

		Högsta ökningsprocenter.	
<i>Män.</i>	%		%
Pressjästfabriker	256	Elektriska verkstäder	200
Stenbrott och stenhuggerier	228	Färg-, olje- o. parfymfabriker	195
Kommunala verk och byggnadsarbeten	223		
Lastning och lossning	223	<i>Kvinnor.</i>	
Handel och varulager	215	Slakterier o. konservfabriker	274
Gummivarufabriker	213	Färg-, olje- o. parfymfabriker	267
Bagerier	210	Metallmanufaktur	261
Slakterier o. konservfabriker	207		
		Handel och varulager	255
		Råsockerbruk och raffinaderier	250
		Skrädderier o. sömnadsfabriker	241
		Järn- o. stålmanufaktur	237
		Tändsticksfabriker	233
		Bagerier	224
		Bryggerier och läskedrycksfabriker	220

Lägsta ökningsprocenter.			
<i>Män.</i>	%		%
Järnvägsdrift (enskild) . . .	126	Porlins-, kakel- o. lergods-fabriker	98
Sågverk o. hyvlerier . . .	124	Torvindustri	59
Gruvor i mellersta Sverige	118		
Päls- o. skinnvarufabriker	117	<i>Kvinnor.</i>	
Kolgruvor	117	Mekaniska verkstäder . . .	204
Glasbruk	116	Päls- o. skinnvarufabriker	200
Flottnings	115	Pappersbruk o. pappfabriker	200
»Annan» läder-, hår- o. gum-mivaruin dustri	112	»Annan» pappersindustri .	188
		Elektriska verkstäder . . .	188
		Spinnerier, väverier o. d. .	183
		Hatt- och mössfabriker . .	174
		Grafisk industri	167
		Skofabriker	142
		Porlins- kakel- o. lergods-fabriker	123

Den under närmast föregående år rätt allmänna tendensen till någon sänkning av lönerna har under redogörelseåret ytterligare gjort sig gällande och framträder även vid en granskning av under året träffade kollektivavtal. I de nya avtal, som träffades i samband med uppörelsen för byggnadsindustrien och denna närliggande fack, reducerades utgående timlöner med 4 å 7 % och ackordslönerna med 9—15 %. För rörledningsbranschen sänktes timlöner och ackord med resp. ca 6 och 8 %. Inom elektriska installationsbranschen träffades nytt riksavtal för montörer, där reduktionen å lönerna blev i stort sett densamma som för rörledningsfacket. Det nya riksavtalet för litografiska och kemigrafiska anstalter innebar en sänkning av de utgående timlönerna med 2—7 %, medan minimallönerna lämnades oförändrade. Beträffande fönsterglasbruken i Oxelösund och Glava prolongerades avtalen med det villkor, att under avtalstiden utgående avlöningar skulle minska med i Oxelösund från 6 till 15 % för olika yrkeskategorier och i Glava 5 %. Enligt det nya riksavtalet inom buteljglasindustrien sänktes förutvarande timlöner och ackord med växlande belopp, i genomsnitt 4 å 5 %. Inom handelsbranschen minskades utgående veckolöner med 1 å 2 kr. på en del orter, bl. a. i Stockholm och i Skånestäderna. De nya kommunalarbetaravtalen inneburo i allmänhet en sänkning av timlönen med 2 å 3 öre. För statens järnvägars ban- och byggnadsarbetare reducerades de förutvarande timlönerna med 2 öre i de tre lägsta ortsgrupperna och med 3 öre i övriga ortsgrupper. I vattenfallsstyrelsens avtal för timavlönade arbetare vid kraftverksförvaltningen sänktes timlönerna med 2 å 3 öre, varjämte dyrortsgrupperingen reviderades till överensstämmelse med för kommunikationsverken gällande gruppering. Det nya avtalet för telegrafverkets tillfälliga linjearbetare innebar däremot i lönehänseende väsentligen oförändrade löner.

Undersöker man, i vad mån tendensen till sänkning av avtalslönerna under redogörelseåret även påverkat de faktiska timförtjänsterna, framträder i tab. 16 (i jämförelse med motsvarande tabell i årsboken för 1933) beträffande manliga arbetare nedgång från år 1933 särskilt inom följande näringsgrenar: kakel-, sten- och lergodsfabriker (15 %), gruvor och anrikningsverk (8 %), guld- och silvervarufabriker (7 %), elektriskt installationsarbete (7 %), rörledningsarbete (7 %), elektriska linjearbeten och kraftverk (7 %), päls- och skinnvarufabriker (5 %), kommunala byggnads- och anläggningsarbeten (5 %), statliga mekaniska och elektriska verkstäder (4 %) samt »annan» livsmedelsindustri (3 %). För kvinnornas del märkes nedgång i timförtjänsterna endast inom handel och varulager (3 %) samt bagerier (2 %).

Det finnes emellertid näringsgrenar, där arbetarpersonalen uppnått högre genomsnittliga timförtjänster än föregående år. Så är fallet för männens vidkommande vid stenbrott och stenhuggerier (15 %), fönsterglasbruk (8 %), målning och glasmästeri (7 %), mineral- och läskedrycksfabriker (utkörare, 6 %), väg- och vattenbyggnadsarbeten (5 %), pressjästfabriker (4 %), käfabriker (4 %),

»annan» pappersindustri (4 %), sprängämnesfabriker (4 %) samt pappersmassfabriker (3 %). För kvinnornas del redovisas ökning av timförtjänsten inom hatt- och mössfabriker (4 %) samt »annan» pappersindustri (4 %).

Ackords- och tidlön. Vid en lönestatistisk undersökning av de genomsnittliga timförtjänsternas höjd inom olika företagsgrupper bör beaktas även deras samband med avlöningsformen och särskilt utbredningen av ackordsarbete.

Beträffande arbetstidens användning ger tab. 16 vid handen, att i genomsnitt för samtliga redovisade arbetare 46·7 % av antalet arbetstimmar beräknas ha använts för ackordsarbete (jfr sid. 57). Riksmedeltalet för männen (46·0 %) låg obetydligt under, men för kvinnorna (54·5 %) rätt avsevärt över det allmänna genomsnittet. Inom de särskilda i tabellen redovisade arbetargrupperna växlade motsvarande tal från så gott som ingenting till över 90 %. För att mera överskådligt belysa, inom vilka arbetsområden ackordsarbetet dominerar, ha i efterföljande tablå sammanställts de yrken och fack, inom vilka ackordstimmarna under redogörelseåret uppgått till minst hälften av totala timavtalet.

Ackordsyrken.

	Ackords- tim., %		Ackords- tim., %		Ackords- tim., %
<i>Män.</i>		Tobaksfabriker	58·2	Gummivarufabriker	77·2
Lastning o. lossning	86·3	Stenbrott o. stenhuggerier	54·7	Porlins-, kakel- o. lergods- fabriker	75·4
Torvindustri	80·0	Garverier	54·5	Elektriska verkstäder	72·9
Pappersbruk o. pappfabri- ker	73·3	Järn- o. stålmanufaktur	54·1	Spinnerier, väverier o. d.	68·5
Järn-, stål- o. kopparverk	71·5	Elektriska verkstäder	53·6	Statens intendenturverk- städer, förråd o. d.	63·8
Gruvor o. anrikningsverk	70·7	»Annan» trävaruindustri	51·6	Hatt- och mössfabriker	60·8
Sprängämnesfabriker	70·3	Kolgruvor	51·3	Skofabriker	57·5
Pappersmassfabriker	66·1	Byggnadsämnesindustri	51·0	Metallmanufaktur	56·2
Sågverk o. hyvlerier	65·1	Installationsarbete	50·9	Skrädderier o. sömnadsfa- briker	54·7
Statliga sågverk o. d.	62·7				
Mekaniska verkstäder	61·1	<i>Kvinnor.</i>			
Statliga mek. o. elektriska verkstäder	60·4	Tobaksfabriker	94·3		
Skofabriker	58·3	Tändsticksfabriker	80·1		
		Pappersbruk o. pappfabri- ker	79·7		

Avlöningsformens betydelse för löneläget inom olika näringsgrenar sammanhänger med att arbetsförtjänsterna i regel ställa sig väsentligt olika, allt eftersom avlöningsformen är tid- eller ackordslön. Vid en närmare undersökning om timlönerns växlingar i tab. 16, till vilken hänvisas för närmare detaljer, bör dock beaktas, att de högre ackords- och tidlönsförtjänsterna företrädesvis avse företag å större och dyrare orter, medan de lägre i ganska stor utsträckning härröra från sådana företag, som äro förlagda till landsbygden.¹ För samtliga i tabellen redo-

¹ Beträffande arbetslönerna inom olika dyrtorsgrupper hänvisas till sid. 78 o. f.

visade arbetargrupper var den genomsnittliga timförtjänsten vid tidlönsarbete 0⁹⁸ kr., medan den vid ackordsarbete uppgick till 1¹³ kr. eller 15³ % mera. Motsvarande tal för vuxna män voro resp. 1⁰⁹ och 1²⁸ kr. (överskott 15⁶ %) samt för kvinnliga arbetare resp. 0⁶⁷ och 0⁷⁵ kr. (överskott 11⁹ %). Dessa allmänna genomsnitt påverkas emellertid, förutom av det skiftande antalet tidlöns- och ackordsarbetare, även av fluktuationerna i arbetsförtjänsterna per timme inom olika industrigrenar.

Den för hela undersökningsområdet eller för en viss del därav erhållna genomsnittliga tidlönen och motsvarande ackordslön avse vidare ej sällan olika arbetargrupper och äro därför ej alltid jämförbara. Med nuvarande primärmaterial för industriella lönestatistiken kan denna felkälla endast till en del elimineras därigenom, att man begränsar undersökningen till arbetargrupper, som i större omfattning arbetat både på ackord och tidlön (i genomsnitt för varje grupp minst 20 och högst 80 % av arbetstiden på ackord). Efter sådan bearbetning av de i tab. 16 publicerade uppgifterna finner man, att merförtjänsten vid ackordsarbete växlar för män mellan 2—63 % och för kvinnor mellan 4—45 %. Ordnar man dessa procenttal i tvenne stigande serier och söker gränserna för deras mittersta hälfter (genom bortskärande av första och sista fjärdedelen eller »kvartilen»), befinnas de på sådant sätt beräknade normala överskottsvariationerna utgöra för män 18—32 % och för kvinnor 23—31 %.

Vill man belysa timlönernas förskjutningar i samband med olika avlöningsformer, ger en jämförelse mellan tab. 16 och motsvarande tabell i föregående lönestatistik vid handen, att timförtjänsterna för vuxna *manliga arbetare* vid ackordsarbete (där dylikt förekom i nämnvärd utsträckning) sedan år 1933 minskats mest inom följande näringsgrenar: husbyggnadsarbete (17 %), kakel-, sten- och lergodsfabriker (12 %), elektriskt installationsarbete (11 %), rörledningsarbete (10 %), päls- och skinnvarufabriker (8 %), guld- och silvervarufabriker (6 %) samt kommunala byggnads- och anläggningsarbeten (6 %). De näringsgrenar åter, där ackordslönen per timme ökats sedan föregående år, komma i följande ordning: fönsterglasbruk (18 %), stembrott och stenhuggerier (14 %), väg- och vattenbyggnadsarbete (9 %) samt hatt- och mössfabriker (7 %).

Vad tidlönerna beträffar drabbade tillbakagången i lönesatserna sedan 1933 hårdast rörledningsarbeten (9 %), fönsterglasbruk (8 %), tvättinrättningar (7 %), elektriskt installationsarbete (6 %), guld- och silvervarufabriker (5 %) samt statliga mekaniska och elektriska verkstäder (5 %). Stegringen i tidlönsatserna var mest betydande vid väg- och vattenbyggnadsarbete (6 %), målning och glasmästeri (5 %) samt pressjästfabriker (4 %).

För *kvinnliga* arbetare påträffas den största minskningen från föregående år i de genomsnittliga ackordslönerna vid färgerier, blekerier m. m. (10 %), statens intendenturverkstäder (3 %) samt skrädderier och sömnadsfabriker (3 %). Däremot visa följande näringsgrenar förhållan-

devis stor ökning i ackordslön under redogörelseåret, nämligen »annan» pappersindustri (7 %), statens mekaniska och elektriska verkstäder (7 %), käxfabriker (5 %) samt guld- och silvervarufabriker (3 %).

Störst har minskningen i tidlönen från 1933 till 1934 varit för den kvinnliga arbetarpersonalen vid kakel-, sten- och lergodsfabriker (12 %), käxfabriker (12 %), färgerier, blekerier m. m. (9 %), mekaniska verkstäder (6 %), guld- och silvervarufabriker (6 %) samt päls- och skinnvarufabriker (5 %). De näringsgrenar åter, som visade ökning i tidlönen, voro i ordning som följer: hatt- och mössfabriker (6 %), bok- och accidenstryckerier (5 %), slakterier och charkuterifabriker (5 %), »annan» pappersindustri (3 %), tapetfabriker (3 %) samt skrädderier och sömnadsfabriker (3 %).

Löneinkomster per dag. I tab. 16 föreligga även beräkningar om den genomsnittliga löneinkomsten per dagsverke för samtliga i lönestatistiken redovisade näringsgrenar. Det på grundval av nämnda tabell utarbetade diagram IV (sid. 67) utvisar jämväl de genomsnittliga löneinkomsterna per dag för vuxna manliga arbetare inom de näringsgrenar, för vilka jämförelseuppgifter föreligga för år 1913.

För samtliga i årets lönestatistik redovisade näringsgrenar utgjorde genomsnittliga löneinkomsten per dagsverke för män 9^{·79} kr. och för kvinnor 5^{·75} kr. mot resp. 9^{·75} och 5^{·75} kr. föregående år. Begränsar man undersökningen till den egentliga industrien, bli de genomsnittliga dagsförtjänsterna lägre eller för 1934 för män 9^{·18} kr. och för kvinnor 5^{·71} kr. mot resp. 9^{·08} och 5^{·71} kr. år 1933.

Löneinkomster per vecka. I tab. 16 har även uträknats den normala veckoinkomsten, varvid som sådan ansetts den genomsnittliga arbetsförtjänsten per vecka under den tid arbetaren sysselsatts inom vederbörande företag.

Tab. 16 visar, att den normala veckoinkomsten år 1934 i genomsnitt för samtliga redovisade näringsgrenar uppgick till för män 56^{·10} kr. och för kvinnor 32^{·57} kr. mot resp. 54^{·73} och 32^{·69} kr. föregående år. För den egentliga industrien voro motsvarande veckolöner år 1934 resp. 52^{·55} och 32^{·30} kr. samt år 1933 resp. 50^{·82} och 32^{·43} kr.

Löneinkomster per år. Enär för arbetare med säsonganställning den faktiska genomsnittsinkomsten per år ej kan med nöjaktig noggrannhet beräknas (jfr sid. 41), har man funnit lämpligt att för vissa säsongyrken endast meddela uppgifter om arbetsförtjänster per vecka och per dag. För övriga arbetargrupper återfinnas i tab. 16 beräknade genomsnittliga årslöner, av vilka här nedan återges några sammanfattningssiffror.

För samtliga undersökta grupper ger tabellen vid handen, att den genomsnittliga totala arbetsförtjänsten under år 1934 var för män 2 715 och för kvinnor 1 609 kr. mot resp. 2 612 och 1 555 kr. föregående år. Tages en-

dast hänsyn till arbete å ordinarie tid (och bortses från naturaförmåner), uppgick medelförtjänsten för år 1934 till resp. 2 542 och 1 548 kr. (mot resp. 2 454 och 1 498 kr. år 1933), medan återstoden eller resp. 173 och 61 kr. (mot resp. 158 och 57 kr. år 1933) utgjorde värdet av åtnjutna naturaförmåner, ersättning för övertidsarbete o. d. — Vid begränsning till den egentliga industrien bli siffrorna lägre för männen, i det att den totala arbetsförtjänsten utgjorde år 1934 för män 2 578 och för kvinnor 1 595 kr. samt år 1933 för män 2 429 och för kvinnor 1 540 kr.

Tidlöner inom småindustri och hantverk. För att komplettera de i det föregående meddelade knapphändiga lönestatistiska uppgifterna angående arbetare inom småindustri och hantverk ha i tab. 17 beräknats dels genomsnittliga lönebelopp för hantverks- och transportarbetare, sjöfolk, restaurangpersonal och hembiträden, dels de procentuella löneförändringar, som ägt rum under perioden 1914—1934, i den mån jämförelsetal för utgångsåret föreligga. I tabellen lämnade uppgifter, vilka uppdelats på Stockholm och på övriga orter (mestadels städer), grunda sig på föreståndarna för de offentliga arbetsförmedlingskontoren gjorda uppskattningar av den normala kontanta lönen och avse gällande lönesatser för arbete å ordinarie tid. Till arbetsförtjänstens ökning genom ackords- och övertidsarbete har sålunda hänsyn härvidlag ej kunnat tagas.

För de till hantverk och transportverksamhet hörande yrkesgrupperna är lönen i enlighet med gällande löneformer beräknad per vecka om 48 arbetstimmar. De inom sjömansyrket samt restaurangrörelse och husligt arbete anställda åtnjuta månadslön (jämte kost och logi), dock med undantag för tvätt- och rengöringsarbeterskor, vilka pläga erhålla dagspenning (och fri kost). — I efterföljande tablå meddelas, på grundval av uppgifter från arbetsförmedlingsanstalterna, en beräkning av det uppskattade värdet av kvinnliga tjänares naturaförmåner.

Uppskattat värde av kost och logi	Kronor per månad						Indextal för 1934 (1914 = 100)		
	Orter med över 10 000 inv.		Övriga orter		Samtliga orter		Orter med över 10 000 inv.	Övriga orter	Samtliga orter
	1914	1934	1914	1934	1914	1934	1934	1934	1934
Stockholm	33	70	.	.	33	70	212	.	212
Östra Sverige . . .	33	49	31	40	32	42	148	129	131
Småland o. Öarna .	32	50	30	40	31	42	156	133	135
Södra Sverige . . .	33	45	32	38	33	41	136	119	124
Västra Sverige . . .	37	50	20	42	30	45	135	210	150
Norra Sverige . . .	30	43	33	40	32	41	143	121	128
Hela riket	33	48	30	40	31	43	145	133	139

Enligt denna sammanställning uppskattades det månatliga värdet av kost och logi för riket i dess helhet till 31 kr. år 1914 och 43 kr. år 1934, vilket innebär en stegring av 39 %; till jämförelse må nämnas, att levnadskostnadernas allmänna stegring från tiden närmast före krigsutbrottet till år 1934 beräknats till 54 %. I en del större städer har dock värdet

Tab. 17. Tidlöner åren 1914 och 1934 för hantverks- och transportarbetare samt sjöfolk ävensom för i restaurangrörelse och i husligt arbete anställd personal.

Yrkesgrupper	Genomsnittlig avlöning i kronor						Löneökning (+) eller löneminskning (-) i %					
	Stockholm		Övriga orter		Samtliga orter		Stockholm		Övriga orter		Samtliga orter	
	1914	1934	1914	1934	1914	1934	1914	1934	1914	1934	1914	1934
	1914	1934	1914	1934	1914	1934	1914	1934	1914	1934	1914	1934
<i>Hantverks- och transportarbete</i> (beräknad veckoavlön.)												
Stenhuggeriarbetare	40	72	27	52	28	52	+ 80	-15	+ 93	0	+ 86	-2
Bleck- och plåtslageriarbetare	40	81	28	57	28	57	+103	0	+104	0	+104	0
Möbel- och finsnickeriarbetare	32	63	24	47	24	47	+ 97	- 2	+ 96	-2	+ 96	-2
Murare	38	72	32	59	32	59	+ 89	-14	+ 84	-5	+ 84	-5
Byggnadssträvarbetare	35	72	28	57	28	57	+106	- 5	+104	-2	+104	-3
Måleriarbetare	40	77	30	60	30	60	+ 93	+ 1	+100	0	+100	0
Herskrädderiarbetare	30	68	25	50	26	50	+127	0	+100	0	+ 92	0
Skomakeriarbetare	30	75	22	40	21	40	+150	0	+ 82	0	+ 90	0
Bageriarbetare	31	70	26	60	27	60	+126	0	+131	+2	+122	+2
Hamn- och stuveriarbetare	34	58	30	55	31	55	+ 71	0	+ 83	-4	+ 77	-4
Åkeriarbetare	24	65	20	42	20	42	+171	+ 3	+110	0	+110	0
Tvätterskor och strykerskor	12	36	13	26	13	26	+200	0	+200	+4	+100	+4
Springpojkar	10	19	5	12	6	12	+ 90	+ 6	+140	0	+100	0
<i>Sjöfolk</i> (normal månadshyra, vartill kommer fri kost och logi ombord)												
A. Ång- och motorfartyg												
I. Utrikes fart												
Timmermän (o. båtsmän)	160	.	157	78	157	.	0	.	0	+101	0
Matrosor	150	.	144	64	144	.	0	.	+4	+125	+4
Lättmatrosor	112	.	111	51	111	.	0	.	0	+118	0
Jungmän	55	.	51	33	51	.	0	.	-4	+ 55	-4
Eldare och motormän	150	.	142	63	143	.	0	.	+1	+127	+1
Kollämpare	98	.	91	45	91	.	0	.	0	+102	0
Stuertar	225	.	219	108	219	.	0	.	+1	+103	+1
Kockar	175	.	162	69	163	.	0	.	-1	+136	-1
II. Inrikes fart												
Timmermän (o. båtsmän)	156	.	156	.	.	.	+1	.	+1
Matrosor	150	.	140	.	141	.	0	.	+1	.	+1
Lättmatrosor	105	.	107	.	107	.	0	.	+6	.	+6
Jungmän	52	.	52	.	.	.	-2	.	-2
Eldare och motormän	160	.	137	.	138	.	0	.	+1	.	0
Kollämpare	100	.	89	.	90	.	0	.	-3	.	-3
Stuertar	205	.	205	.	.	.	+4	.	+4
Kockar	153	.	153	.	.	.	+3	.	+3
B. Segelfartyg												
Timmermän (o. båtsmän)	150	.	152	77	152	.	0	.	+1	+ 97	+1
Matrosor	140	.	133	64	133	.	0	.	+2	+108	+2
Lättmatrosor	80	.	84	50	84	.	0	.	0	+ 68	0
Jungmän	55	.	46	33	47	.	0	.	+2	+ 42	+4
Stuertar	165	.	138	77	141	.	0	.	+5	+ 83	+3
Kockar	60	.	62	28	62	.	0	.	-5	+121	-5
<i>Hotell- och restaurangrörelse samt husligt arbete</i> (månadslön, vartill kommer fri kost och logi)												
Hotelldrängar m. fl.	35	80	28	67	28	67	+129	0	+139	+2	+139	+2
Hotelldiskerskor, -köksor m. fl.	22	45	18	41	18	41	+105	0	+128	0	+128	0
Hushållerskor	23	45	23	43	23	43	+ 96	0	+ 87	+2	+ 87	+2
Ensjungfrur	18	45	16	33	16	33	+150	+13	+106	0	+106	0
Ensamjungfrur	19	45	15	35	16	35	+137	+13	+133	+3	+119	+3
Köksor	15	35	18	34	18	34	+133	0	+ 89	0	+ 89	0
<i>Tvätt- och rengöringsarbeterskor</i> (dagspenning, vartill kommer fri kost)												
	2:15	5:00	1:58	3:71	1:62	3:72	+133	0	+135	+2	+130	+2

¹ I städer med över 10 000 inv. 37:00 kr. samt i övriga orter 34:00 kr.

² „ „ „ „ „ 4:18 „ „ „ „ 3:55 „

av fritt vivre uppskattats väsentligt högre, för Stockholm sålunda till c:a 70 kr. per månad.

Löneinkomster för statens anläggningsarbetare. Till komplettering av de i tab. 16 meddelade genomsnittslönerna vid statens anläggningsarbeten lämnas i det följande vissa uppgifter, vilka ställts till förfogande av järnvägsstyrelsens statistiska kontor och vattenfallsstyrelsens byggnadsavdelning. Hur år 1934 arbetsförtjänsterna, beräknade i genomsnitt dels per arbetstimme och dels per »anställnings-» eller »levnadsdag»,¹ gestaltat sig för året i dess helhet framgår av tab. 18.

Vid statens järnvägsbyggnader (814 arbetare i medeltal för år 1934) utgjorde medelförtjänsten per arbetstimme 1·41 kr. och per »anställningsdag» 9·24 kr. Tidlönen har i genomsnitt uppgått till 1·08 kr. och ackordsförtjänsten till 1·47 kr. per arbetstimme. Vid statens järnvägars banavdelning uppgick medelförtjänsten för samtliga med drift och underhåll sysselsatta arbetare (i medeltal 2 404 man, varav 662 ackordsarbetare) till 1·05 kr. per timme; förtjänsten utgjorde i medeltal 1·00 kr. vid tidlöns- och 1·17 kr. vid ackordsarbete. — Löneinkomsterna för de arbetare, som varit sysselsatta med förändrings-, nybyggnads- och elektrifieringsarbeten (1842 man, varav 868 ackordsarbetare), ha i allmänhet legat något högre, nämligen vid 1·16 kr. i genomsnitt per timme för samtliga arbetare samt 0·98 kr. vid tidlöns- och 1·37 kr. vid ackordsarbete. Skillnaden i fråga om genomsnittsförtjänsterna mellan de tvenne huvudkategorier, i vilka banarbetarna uppdelats efter anställningsform, nämligen stadigvarande banarbetare samt ban- och byggnadsarbetare, uppgick till 22 öre per timme vid drift och underhåll och 14 öre per timme vid förändrings- och nybyggnadsarbeten.

Vattenfallsverkets byggnadsföretag, vid vilka år 1934 sysselsattes i genomsnitt 769 arbetare, redovisas i avdelning C av tab. 18. Siffrorna utvisa, att inom denna arbetargrupp de genomsnittliga arbetsförtjänsterna växlade mellan 1·11 och 1·23 kr. per timme samt 7·31—8·99 kr. per »levnadsdag» vid de olika arbetsföretagen.

Årslönernas fluktuationer inom olika näringsgrenar sedan åren 1913 och 1920. I tab. 16 meddelas jämväl indextal för årsförtjänsternas stegring sedan 1913, i den mån jämförelsematerial för detta år föreligger.²

Såsom av redogörelsen över den allmänna löneutvecklingen redan framgått, nådde den genomsnittliga stegringen av årsinkomsten för såväl män

¹ Såsom »anställnings-» eller »levnadsdagar» räknas summan av antalet arbetsdagar, sön- och helgdagar samt sådana söckendagar, då arbetet utan arbetarnas förvällande varit inställt.

² Till jämförelse må nämnas, att löneökningen 1914—1934 inom de i tab. 17 (sid. 74) redovisade hantverks- och transportarbetargrupperna växlar mellan 77 och 122 % och torde i genomsnitt kunna anslås till nära 100 %. Denna ökning är ej oväsentligt lägre än den siffra för lönestegringen per år (121 %), som med år 1913 till bas ovan beräknats för arbetare inom industri, handel och samfärdsel. — Inom sjömansyrket växlade löneökningen för de olika bemanningspecialiteterna på ång- och motorfartyg (i utrikes fart) mellan 55 och 186 % och på segelfartyg mellan 42 och 121 %. Den genomsnittliga lönestegringen för manskapet å ång- och motorfartyg kan anslås till c:a 108 och å segelfartyg till c:a 87 %.

Tab. 18. Medelförtjänster under år 1934 för arbetare vid statens järnvägsbyggnader, statens järnvägars banavdelning och statens vattenfallsverks byggnadsföretag.

Arbetarkategorier samt byggnadsföretag	Löneinkomst i kr. per		Arbetarkategorier samt byggnadsföretag	Löneinkomst i kr. per	
	arbets-timme	anställningsdag		arbetstimme	
				vid drift och underhåll	vid förändrings- och nybyggnadsarbeten
A. Statens järnvägsbyggnader¹					
Spårjusterare	1:08	7:47	Grupp I (arb. utan särsk. yrkeskunnighet)	1:42	1:31
Bergsprängare	1:56	9:03	Grupp III (särsk. yrkesk. arb., såsom byggnads- o. finsnickare, elektriker m. fl.)	1:54	1:62
Betongarbetare (ej särsk. utbildade)	1:46	10:21	2. Ban- och byggnadsarbetare	1:17	1:37
Jordarbetare	1:41	9:28	Grupp I (arb. utan särsk. yrkeskunnighet)	1:16	1:36
Skogsröjare	1:25	7:61	Grupp II (yrkesk. arb., såsom cementslipare, stenarb. m. fl.)	1:39	1:50
Stängselsättare			Grupp III (särsk. yrkesk. arb., såsom byggnads- o. finsnickare, elektriker m. fl.)		
Diverse hjälparbetare	1:30	8:77	Samtliga arbetare därav: stadigvarande banarbetare	1:05	1:16
Gropare	1:23	10:10	ban- och byggnadsarbetare	1:25	1:30
Tippare	1:46	9:97		1:03	1:16
Stenarbetare (grund- o. trumläggare)	1:41	8:93			
Timmermän	1:47	9:64			
Telefonarbetare					
Byggnads- o. finsnickare (förräds-)	1:48	10:02			
Maskinkötare å arbetsmaskiner	1:57	13:24			
Räsläggare	1:74	11:41			
Smöder (förräds-)	1:57	10:66			
Stenhuggare (stenarbetare med större yrkeskicklighet)	1:71	10:65			
Samtliga arbetare därav: vid tidlönsarbete	1:41	9:24			
ackordsarbete	1:08				
	1:47				
	arbetstimme				
	vid drift och underhåll	vid förändrings- och nybyggnadsarbeten			
B. Statens järnvägars banavdelning			C. Statens vattenfallsverks byggnadsföretag		
a. Arbete mot tidlön å ordinarie tid	1:00	0:98	a. Götaälvsarbetena		
1. Stadigvarande banarbetare	1:23	1:27	Vargön	1:12	7:70
Grupp I (arb. utan särsk. yrkeskunnighet)	1:18	1:23	Grupp I	1:00	7:06
Grupp II (yrkesk. arb. såsom cementslipare, stenarb. m. fl.)	1:32	1:34	Hjälp-, transport- o. diversearbetare	1:00	7:06
Grupp III (särsk. yrkesk. arb., såsom byggnads- o. finsnickare, elektriker m. fl.)			1:15	1:13	Grupp II
2. Ban- och byggnadsarbetare	0:98	0:97	Bergarbetare	1:16	7:55
Grupp I (arb. utan särsk. yrkeskunnighet)	0:95	0:95	Timmermän	1:18	7:37
Grupp II (yrkesk. arb., såsom cementslipare, stenarb. m. fl.)	1:15	1:13	Järn- o. metallarbetare m. fl.	1:10	8:26
Grupp III (särsk. yrkesk. arb., såsom byggnads- o. finsnickare, elektriker m. fl.)			1:31	9:09	
			1:24	8:10	
b. Arbete å ackord eller enligt arbetsavtal å ordinarie tid	1:17	1:37	Smöder	1:28	8:61
1. Stadigvarande banarbetare	1:43	1:42	Järn- o. metallarbetare m. fl.	1:19	9:41
			Diverse yrkesutbildade specialarb.	2:07	16:08
			Trollhättan	1:11	7:69
			Grupp I	1:03	7:26
			Hjälp-, transport- o. diversearbetare	1:03	7:26
			Grupp II	1:16	7:87
			Förrädsarbetare	1:03	9:33
			Utsättare	0:98	8:00
			Bergarbetare	1:18	7:66
			Tunnelsprängare	1:18	8:32
			Gråstensmurare o. cementarbetare	1:21	8:18
			Timmermän	1:12	8:12
			Grupp III	1:26	8:78
			Timmermän, snickare	1:23	8:57
			Järn- och metallarbetare	1:12	8:22
			Diverse yrkesutbildade specialarb.	1:53	10:12

¹ Att 1934 års medeltal för statens järnvägsbyggnaders vidkommande i flera fall väsentligt skilja sig från motsvarande medeltal för föregående år, beror till stor del på ändrade förhållanden med avseende på banbyggnadsarbetenas omfattning och förläggning till olika landsdelar och orter. Sålunda skiljer sig timlönen å tydligare belägna orter från lönen å nordligare belägna med åtminstone 30 öre.

Tab. 18 (forts.). Medelförtjänster under år 1934 för arbetare vid statens järnvägsbyggnader, statens järnvägars banavdelning och statens vattenfallsverks byggnadsföretag.

Arbetarkategorier samt byggnadsföretag	Löneinkomst i kr. per		Arbetarkategorier samt byggnadsföretag	Löneinkomst i kr. per	
	arbets-timme	levnadsdag		arbets-timme	levnadsdag
Ormo (skärmanordning i Nordre älv ¹)	1:23	8:99	c. Metalströmsarbetena		
Grupp I	1:07	8:22	Malfors	1:14	7:61
Hjälp-, transport- o. diversearbetare	1:07	8:22	Grupp I	1:09	7:22
Grupp II	1:12	7:57	Hjälp-, transport- och diverse-		
Timmermän	1:11	7:19	arbetare	1:09	7:22
Järn- och metallarbetare m. fl.	1:14	9:82	Grupp II	1:23	8:17
Grupp III	1:93	13:60	Bergarbetare	1:25	8:14
Timmermän, snickare	1:19	7:89	Timmermän	1:16	7:13
Smeder	1:29	8:55	Järn- och metallarbetare m. fl.	1:11	8:51
Järn- och metallarbetare	1:37	9:75	Grupp III	1:26	8:83
Diverse yrkesutbildade specialarb.	2:45	17:97	Timmermän, snickare	1:27	8:48
b. Porjus kraftverk	1:15	8:01	Smeder	1:35	8:67
Grupp I	1:07	7:60	Järn- och metallarbetare m. fl.	1:20	10:23
Hjälp-, transport- o. diversearbetare	1:07	7:60	Diverse yrkesutbildade special-		
Grupp II	1:23	8:27	arbetare	1:45	15:68
Bergarbetare	1:23	8:20	Motala ²	1:13	7:31
Tunnelarbetare	1:32	8:17	Grupp I	1:05	6:77
Timmermän	1:22	8:37	Hjälp-, transport- och diverse-		
Grupp III	1:26	9:21	arbetare	1:05	6:77
Timmermän, snickare	1:16	8:38	Grupp III	1:31	8:53
Smeder	1:37	9:74	Timmermän, snickare	1:23	7:90
Järn- och metallarbetare	1:25	9:28	Diverse yrkesutbildade special-		
Diverse yrkesutbildade specialarb.	1:24	8:85	arbetare	1:61	11:06

som kvinnor under här behandlade period sin högsta punkt år 1920. En närmare granskning visar, att utvecklingen varit likartad för det övervägande flertalet näringsgrenar, men att för ett mindretal grupper höjdpunkten nåddes först påföljande år. Sedan toppåret (1920 resp. 1921) har en sänkning av årsförtjänsterna ägt rum, vilken för närvarande kan uppskattas till i genomsnitt 25 % för både män och kvinnor. Inkomstreduktionen har emellertid ställt sig olika inom de särskilda i lönestatistiken redovisade näringsgrenarna.

En jämförelse mellan siffrorna i tab. 16 och tillgängliga uppgifter för år 1920 (resp. 1921) ger vid handen, att årsförtjänsterna för vuxna manliga arbetare sedan toppåret minskats mest inom följande näringsgrenar, nämligen skofabriker (48 %), tändsticksfabriker (43 %), kristall- och småglasbruk (43 %), kakel-, sten- och lergodsfabriker (43 %), guld- och silvervarufabriker (41 %), »annan» läder-, hår- och gummivaruindustri (41 %), sågverk och hyvlerier (40 %), skrårderier och sömnadsfabriker (38 %), tegelbruk (38 %) samt raffinaderier och kombinerade sockerfabriker (38 %). För de kvinnliga arbetarna har lönereduktionen sedan toppåret varit störst inom skofabriker (46 %), tändsticksfabriker (36 %), skrårderier och sömnadsfabriker (30 %), spinnerier, väverier o. d. (30 %) samt handel och varulager (26 %).

¹ Avser 1:sta och 2:dra kvartalen. — ² Avser 2:dra, 3:dje och 4:de kvartalen.

Undersöker man, vilka arbetargrupper under perioden 1920 (1921)—1934 minst utsatts för lönenedsättning, visar ett jämförande studium av det lönestatistiska materialet, att de manliga arbetarna vid kommunala byggnads- och anläggningsarbeten samt pressjästfabriker fått sin årslön reducerad med knappt 10 % under perioden i fråga. Förhållandevis låga äro även lönereduktionerna för manliga arbetare vid mineralvatten- och läskedrycksfabriker (13 %), käxfabriker (14 %), tidningstryckerier (16 %), skeppsvarv (16 %), sprängämnesfabriker (16 %), elektriska verkstäder (16 %), spårvägsdrift (17 %) samt mekaniska verkstäder (17 %). För arbeterskorna påträffas de minsta förändringarna inom grafisk industri (9 %), »annan» pappersindustri (11 %), hatt- och mössfabriker (14 %), malmbrytning och metallindustri (14 %), choklad- och karamellfabriker (14 %) samt färg-, olje- och parfymfabriker (15 %).

Övergår man därefter till en jämförelse mellan årsinkomsternas och timlönernas fluktuationer under redogörelseåret i förhållande till närmast föregående år, visar en närmare granskning, att årslönerna icke följt alldeles samma utvecklingslinje som timförtjänsterna. Om man utgår från de arbetargrupper, vilkas genomsnittliga timförtjänster förblivit i det närmaste oförändrade under redogörelseåret, visar det sig, att trots timlönernas stillastående delvis rätt betydande höjningar i årslönerna kunna iakttagas, beroende på en tämligen genomgående ökning i genomsnittliga antalet utgjorda arbetstimmar. Exempel härpå erbjuda mekaniska verkstäder (m),¹ metallmanufaktur (m), cementvarufabriker (m), snickeri- och möbelfabriker (m), tegelbruk (m), tändsticksfabriker (m) samt bryggerier och läskedrycksfabriker (kv).

Undersöker man därefter de näringsgrenar, där timförtjänsten under år 1934 sjunkit i förhållande till år 1933, har sänkningens återverkan på årsförtjänsterna genomgående mildrats genom ökning av arbetstiden. Exempel härpå erbjuda gruvor och anrikningsverk (m), päls- och skinnvarufabriker (m), »annan» trävaruindustri (m), pappersbruk och pappfabriker (kv) samt tändsticksfabriker (kv). — I fråga om de näringsgrenar, där timlönen under året stigit, finner man, att ökningen i timlön för en hel rad av industrier åtföljts av en än större stegring i årsinkomsten, beroende på att den faktiska arbetstiden per år räknat samtidigt ökats. Till denna grupp höra bl. a. järn-, stål- och kopparverk (m), järn- och stålmanufaktur (m), »annan» läder-, hår- och gummivaruindustri (m), hatt- och mössfabriker (m o. kv), pappers- och grafisk industri (m), pappersmassfabriker (m), sprängämnesfabriker (m) samt pressjästfabriker (m).

Arbetslöner inom olika dyrortsgrupper och å olika orter samt inom export- och hemmamarknadsindustri. En ungefärlig föreställning om olika arbetarkategoriernas lönestandard erhålles visserligen genom de förut meddelade siffror, som angiva manliga, kvinnliga och minderåriga arbe-

¹ Män = m, kvinnor = kv.

tares genomsnittsinkomster inom olika näringsgrenar. Men de inbördes differenser, som dessa genomsnittssiffror uppvisa, ha, såsom förut antytts, i sin tur rönt inflytande bl. a. av resp. företags förläggning inom orter och ortsgrupper med skiljaktiga levnadskostnader. I det följande jämföras med varandra de genomsnittliga löneförhållandena inom de särskilda dyrortsgrupperna (efter 1935 års dyrortsgruppering), och denna jämförelse utsträcker sig även till de särskilda näringsgrenarna. I likhet med föregående år har försök gjorts att erhålla en åtminstone ungefärlig föreställning om löneläget inom å ena sidan den del av industrien, som är direkt beroende av den utländska konkurrensen, å den andra den, där ett dylikt beroende ej föreligger. De bägge nyss berörda indelningsgrunderna, nämligen företagens fördelning å ena sidan på olika dyrortsgrupper och å den andra efter avsättningsförhållandena, ha dock ej endast tillämpats var för sig, utan även i inbördes samband. För att belysa lokala lönevariationer inom resp. dyrortsgrupper ha vissa beräkningar verkställts rörande löneläget inom olika näringsgrenar i de fyra största städerna, varjämte den regionala synpunkten ytterligare utförts genom företagens fördelning på län och dyrortsgrupper. Undersökningarna angående lönernas samband med ovan angivna faktorer avse i regel såväl män som kvinnor. I likhet med föregående års lönestatistik ha därvid de sju i den officiella dyrortsgrupperingen utskilda grupperna (A, B, C, D, E, F och G) redovisats var för sig, ehuru de i vissa tabeller sammandragits till tre, nämligen grupperna A—C, D—F och G.¹ Därvid bör emellertid beaktas, att den år 1935 företagna dyrortsgrupperingen medfört vissa förändringar, som försvåra jämförelser med tidigare år.

Beträffande manliga (m) och kvinnliga (kv) arbetare ger en jämförelse mellan lönenivån inom olika dyrortsgrupper följande resultat:

Ortsgrupp	Levnadskostnader (rikamedeltal=1 000)		Genomsnittlig löneinkomst år 1934 för vuxna arbetare				Indextal (medeltal i D:grupp =1 000)				levnads- kostna- der
	grupp- gränser	medel- tal	kr. per år		kr. per timme		per år		per timme		
			m	kv	m	kv	m	kv	m	kv	
A	t. o. m. 930	868	2 006	1 298	0·92	0·59	773	897	807	881	804
»	B 931—	990 960	2 294	1 426	1·02	0·65	884	985	895	970	889
»	C 991—1 050	1 020	2 459	1 474	1·11	0·68	948	1 019	974	1 015	944
»	D 1 051—1 110	1 080	2 594	1 447	1·14	0·67	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
»	E 1 111—1 170	1 140	2 745	1 521	1·20	0·70	1 058	1 051	1 053	1 045	1 056
»	F 1 171—1 230	1 200	2 975	1 606	1·33	0·72	1 147	1 110	1 167	1 075	1 111
»	G 1 231 o. däröver	1 284	3 563	1 890	1·60	0·85	1 374	1 306	1 403	1 269	1 189

Medeltalen för de särskilda ortsgrupperna visa både för män och för kvinnor (med undantag för kvinnor inom grupperna C och D) en steg-

¹ Ortsgrupperna A och B omfatta i stort sett landsbygd, grupperna C, D och E flertalet städer och tätare bebyggda samhällen, grupp F en del större städer och industrisamhällen samt grupp G Stockholm (med förstäder), Göteborg och ett fåtal dyrorter i norra Sverige. Såsom framgår av tabellerna, ha vid redovisningen efter dyrortsgrupper järnvägspersonal och vissa andra kategorier av anställda och arbetare måst utslutas, enär primäruppgifternas art ej möjliggör en sådan uppdelning. Sådana lönesiffror, som gälla blott ett mindre antal (färre än 100) personer, och vilka därför knappast kunna tillmätas mera allmän betydelse, ha i tabellen betecknats med medievalstil.

Tab. 19. Genomsnittliga löneinkomster år 1934 per arbetstimme

Näringsgrenar (m = män kv = kvinnor)	Antal redo- visade arbetare	Genomsnittlig löneinkomst (inklusive övertid, naturaförmåner o. d.) i kr. per timme vid företag inom dyrortsgrupp								Löneindextal, om medellönen inom yrtsgrupp A—C sättes = 100		
		A	B	C	D	E	F	G	Samt- liga	E	F	G
Malmbrytning och metallindustri . . . m	78 763	0·94	1·03	1·16	1·14	1·22	1·26	1·50	1·20	116	120	143
kv	3 729	0·63	0·57	0·69	0·66	0·68	0·73	0·92	0·79	110	118	148
däruv:												
Gruvor och anrikningsverk m	6 379	0·90	0·98	1·30	.	1·55	.	2·22	1·42	145	.	207
mellersta Sverige m	3 790	0·90	0·98	1·30	.	1·10	.	.	1·07	103	.	.
norra Sverige m	2 589	.	.	1·23	.	1·75	.	2·22	2·05	142	.	180
Järn-, stål- och kopparverk m	15 117	0·86	1·04	1·13	1·15	1·17	1·70	.	1·11	111	162	.
Järn- och stålmanufaktur m	10 966	1·00	1·00	1·08	1·18	1·15	1·14	1·55	1·10	115	114	155
Mek. och elektriska verkstäder m	42 570	0·90	1·05	1·16	1·12	1·22	1·22	1·43	1·23	114	114	134
Metallmanufaktur m	3 169	0·88	1·06	1·00	1·06	1·15	1·03	1·37	1·12	119	106	141
Jord- och stenindustri m	18 078	0·90	0·95	1·02	1·04	1·15	1·14	1·37	0·97	122	121	146
kv	1 338	0·54	0·52	0·67	0·50	0·67	0·68	0·76	0·65	110	111	125
däruv:												
Kolgruvor m	996	1·04	1·04	.	.	.
Stenbrott och stenhuggerier m	3 803	0·83	0·89	1·04	1·13	1·31	1·11	1·64	0·95	147	125	184
Byggnadsämnesindustri m	7 369	0·90	0·98	0·95	1·02	1·07	1·18	1·44	0·97	115	127	155
Porslins-, kakel- och lergodsfabriker m	1 753	0·99	0·90	1·12	0·97	1·12	1·08	1·21	1·07	107	103	115
Glasbruk m	3 254	0·90	0·98	1·11	0·93	.	1·41	1·57	0·97	.	147	164
däruv:												
Kristall- och smäglasbruk m	2 004	0·90	0·97	.	0·93	.	1·41	.	0·91	.	157	.
Träindustri m	28 608	0·81	0·92	0·98	1·00	1·03	1·03	1·16	0·94	113	113	127
kv	287	0·58	0·53	0·62	0·71	0·63	0·75	0·87	0·75	111	132	153
däruv:												
Sågverk och hyrlerier m	18 029	0·77	0·91	0·99	1·00	0·90	1·00	1·10	0·94	98	109	120
Snickeri- och möbelfabriker m	7 534	0·84	0·94	0·94	1·02	1·09	1·07	1·16	0·97	122	120	130
Pappers- och grafisk industri m	34 536	0·96	1·08	1·15	1·20	1·21	1·34	1·61	1·19	113	125	150
kv	4 406	0·65	0·68	0·65	0·72	0·71	0·70	0·88	0·76	106	104	131
däruv:												
Pappersmassefabriker m	15 753	0·96	1·10	1·16	1·19	1·04	1·05	1·12	1·12	94	95	101
Pappersbruk och pappfabriker m	10 875	0·96	1·05	1·05	1·29	1·12	1·26	1·17	1·06	110	124	115
kv	1 513	0·66	0·69	0·66	0·79	0·78	0·73	0·80	0·69	107	107	118
Kartongvarufabr., bokbinderier o. d. m	1 384	1·03	1·07	1·02	0·99	1·20	1·11	1·40	1·25	115	107	135
kv	1 828	0·64	0·67	0·63	0·63	0·70	0·71	0·82	0·75	108	109	126
Grafisk industri m	6 524	.	0·97	1·25	1·28	1·42	1·47	1·67	1·56	120	125	142
kv	1 010	.	.	0·52	0·64	0·73	0·71	0·68	0·88	125	119	172
Livsmedelsindustri m	16 994	1·04	1·07	1·11	1·22	1·28	1·44	1·61	1·33	119	133	149
kv	7 624	0·60	0·64	0·71	0·74	0·72	0·80	0·95	0·83	104	116	138
däruv:												
Kvarnar m	1 547	1·11	0·96	1·20	1·17	1·38	1·34	1·52	1·30	124	121	137
Bagerier m	2 389	.	1·10	1·24	1·32	1·40	1·52	1·61	1·52	115	125	132
kv	1 319	.	1·11	0·77	0·92	0·92	0·86	1·05	0·94	118	110	135
Råsockerbruk och raffinaderier m	3 802	1·06	1·11	1·04	1·15	1·13	.	1·26	1·10	107	.	119
Choklad- och karamellfabriker kv	1 644	.	0·46	0·65	0·56	0·60	0·70	0·73	0·70	94	109	114
Bryggerier och läskedrycksfabriker m	4 192	1·08	1·21	1·24	1·28	1·35	1·51	1·70	1·51	112	125	140
utkörer m	1 224	1·27	1·44	1·43	1·48	1·56	1·91	2·10	1·83	111	136	150
övriga m	2 968	0·99	1·17	1·17	1·19	1·23	1·33	1·54	1·38	107	116	134
kv	868	0·67	0·78	0·78	0·81	0·81	0·87	1·07	0·96	105	113	139
Tobaksfabriker m	494	.	.	1·25	1·27	1·48	1·52	1·81	1·61	118	122	145
kv	1 553	.	.	0·76	0·79	0·80	0·88	1·01	0·94	105	116	133
Slakterier och konserverfabriker m	1 771	0·98	0·99	1·12	1·14	1·39	1·44	1·68	1·41	134	138	158
Textil- och beklädnadsindustri m	15 029	0·82	0·86	0·96	0·97	0·96	1·09	1·25	0·98	110	125	144
kv	29 830	0·59	0·63	0·66	0·63	0·68	0·68	0·77	0·68	110	110	124
däruv:												
Spinnerier, väverier o. d. m	12 708	0·81	0·86	0·92	0·90	0·93	1·04	1·08	0·93	108	121	126
kv	18 790	0·57	0·63	0·64	0·60	0·67	0·65	0·68	0·65	108	105	110
Skrädderier och sömnadsfabriker m	2 084	0·94	0·63	1·14	1·19	1·17	1·36	1·50	1·29	113	131	144
kv	9 764	0·63	0·56	0·68	0·68	0·69	0·77	0·85	0·75	105	117	129
Hatt- och mössfabriker kv	1 276	0·60	.	.	0·67	0·69	0·69	0·86	0·74	115	115	143

¹ Häruv ha 3 327 manliga arbetare vid enskilda järnvägar och omnibusföretag ej kunnat fördelas på dyrorts-fördelar sig återstoden på dyrortsgrupper på följande sätt: män gr. A 12·0 %, gr. B 16·7 %, gr. C 14·3 %, gr. D 8·0 %, gr. E 17·0 %, gr. F 20·0 %, gr. G 29·1 %.

för industriarbetare m. fl. inom olika dyrortsgrupper.

Näringsgrenar (m = män kv = kvinnor)	Antal redo- visade arbetare	Genomsnittlig löneinkomst (inklusive övertid, naturaförmåner o. d.) i kr. per timme vid företag inom dyrortsgrupp								Löneindextal, om medellönen inom ortsgrupp A—C sättes = 100			
		A	B	C	D	E	F	G	Samt- liga	E	F	G	
Läder-, hår- och gummivarufabriker	m	8 396	0·92	1·11	1·03	1·14	1·23	1·28	1·35	1·15	116	121	127
därav:	kv	4 844	0·59	0·78	0·66	0·72	0·76	0·79	0·85	0·76	104	108	116
Garverier	m	1 489	0·86	1·17	1·14	1·16	0·98	0·92	1·28	1·13	87	81	113
Skofabriker	m	4 104	0·94	1·00	1·03	1·12	1·28	1·30	1·20	1·18	129	131	121
Gummivarufabriker	m	1 299	·	1·14	·	1·20	·	1·24	1·48	1·19	·	109	130
kv	kv	1 055	·	0·83	·	0·70	·	0·72	0·96	0·78	·	87	116
Kemisk-teknisk industri	m	7 262	0·87	1·00	1·20	1·16	1·14	1·22	1·43	1·18	105	112	131
därav:	kv	2 820	0·58	0·65	0·74	0·78	0·72	0·73	0·84	0·74	106	107	124
Färg-, olje- och parfymfabriker	m	1 489	0·65	0·92	1·14	1·17	1·23	1·13	1·36	1·21	127	116	140
kv	kv	712	·	0·51	0·73	0·67	0·66	0·69	0·84	0·77	100	105	127
Konstgödningsfabriker	m	730	·	·	1·08	1·30	1·31	1·30	1·49	1·33	121	120	138
Tändsticksfabriker	m	1 967	0·95	0·93	1·09	1·08	1·05	·	·	1·01	109	·	·
kv	kv	1 221	0·67	0·64	0·73	0·78	0·73	·	·	0·70	111	·	·
Samtliga industrigrupper	m	207 606	0·91	1·01	1·10	1·12	1·16	1·25	1·50	1·14	115	124	149
kv	kv	54 878	0·59	0·65	0·68	0·67	0·69	0·72	0·85	0·72	106	111	131
Byggnadsverksamhet	m	20 682	0·91	1·06	1·31	1·34	1·39	1·50	1·74	1·51	122	132	153
därav:													
Egentligt byggnadsarbete	m	14 232	0·89	1·06	1·31	1·33	1·36	1·51	1·69	1·46	120	134	150
Installationsarbete	m	3 567	·	0·83	1·24	1·32	1·31	1·38	1·62	1·51	109	115	135
Målning och glasvästeri	m	2 883	1·00	1·08	1·32	1·39	1·56	1·64	2·20	1·71	133	140	188
Statliga verk och byggnadsarbeten													
m. m.	m	18 694	1·00	1·00	1·13	1·11	1·32	1·45	1·57	1·30	125	137	148
kv	kv	967	·	0·60	0·72	0·79	1·01	0·92	0·97	0·92	146	133	141
därav:													
Mek. o. elektriska verkstäder samt skeppsvarv	m	6 579	1·25	0·99	1·28	1·22	1·38	1·56	1·66	1·51	115	130	138
kv	kv	445	·	0·52	0·80	·	1·02	0·87	0·85	0·89	146	124	121
Elektr. linjearbeten och kraftverk	m	4 243	0·95	1·09	1·09	1·14	1·22	1·33	1·51	1·24	112	128	139
Sågverk o. d.	m	916	0·67	0·77	0·88	0·97	·	0·96	·	0·88	·	122	·
Ban- och byggnadsarbeten	m	6 323	1·03	1·01	1·15	1·11	1·20	1·30	1·48	1·19	112	121	138
Intendenturverkstäder, förråd o. d. m.	m	633	0·89	1·12	1·19	1·24	1·27	1·37	1·53	1·37	111	120	134
kv	kv	522	·	0·76	0·66	0·79	0·96	0·93	1·04	0·94	141	137	153
Kommunala verk o. byggnadsarbeten													
m. m.	m	18 881	1·27	0·98	1·10	1·17	1·22	1·35	1·81	1·55	114	126	169
därav:													
Kraft-, belysnings- och vattenverk	m	6 090	1·27	1·06	1·15	1·28	1·30	1·36	1·73	1·46	115	120	153
Byggnads- och anläggningsarbeten	m	8 631	·	0·79	1·04	1·11	1·13	1·28	1·82	1·50	115	131	186
Spårvägsdrift	m	4 151	·	·	·	·	1·48	1·55	1·86	1·79	·	·	·
Handel och varulager	m	5 486	0·86	0·98	1·08	1·10	1·17	1·23	1·40	1·29	115	121	137
kv	kv	1 398	0·44	·	0·61	0·71	0·69	0·73	0·80	0·78	117	124	136
Samfärdsl	m	1 8027	2·04	1·94	1·59	1·91	2·11	2·03	1·81	1·55	117	113	101
därav:													
Lastning och lossning	m	4 056	2·04	1·94	1·59	1·91	2·15	2·07	1·99	2·00	119	115	111
Tvättinrättningar	m	164	1·17	·	·	0·89	1·33	·	1·32	1·30	118	·	113
kv	kv	527	0·62	·	·	0·60	0·86	0·60	0·77	0·75	139	97	124
Samtliga övriga grupper	m	71 936	1·00	1·08	1·19	1·23	1·32	1·48	1·71	1·45	118	132	153
kv	kv	2 892	0·60	0·60	0·71	0·70	0·90	0·77	0·83	0·82	134	115	124
Samtliga grupper år 1934	m	279 602	0·92	1·02	1·11	1·14	1·20	1·33	1·60	1·22	118	130	157
kv	kv	57 770	0·59	0·65	0·68	0·67	0·70	0·72	0·85	0·73	108	111	131
Samtliga grupper år 1933	m	255 080	0·92	0·99	1·10	1·18	1·24	1·32	1·63	1·22	122	129	160
kv	kv	54 661	0·64	0·63	0·66	0·68	0·70	0·73	0·85	0·73	109	114	133

grupper. — ² Härav ha 14 870 män och 499 kvinnor ej kunnat fördelas på dyrortsgrupper. Frånräknas dessa, 9·9 %, gr. E 11·9 %, gr. F 12·7 % och gr. G 22·5 %; kvinnor gr. A 6·4 %, gr. B 11·7 %, gr. C 7·8 %, gr. D

ring av löneinkomsterna från billigaste till dyraste ortsgrupp i fråga om såväl årslöner som timlöner. Förhållandet mellan lönenivå och levnads-kostnader inom de olika dyrortsgrupperna åskådliggöres närmare genom i tablån inlagda indextal. Till bas för dessa har valts medellönen och medelindextalet för levnadskostnaderna i ortsgrupp D, bl. a. för att minska verkningarna av det förhållandet, att den till stadssamhällena lokaliserade industrien upptar den övervägande delen (c:a $\frac{3}{4}$) av den kvinnliga arbetarstammen, medan de manliga arbetarna mera jämnt fördela sig på land och stad.

En föreställning om i vad mån liknande divergenser i lönehänseende även framträda för särskilda näringsgrupper och viktigare näringsgrenar, erhålles genom tab. 19. Tabellen utvisar, att lönedifferenser mellan olika dyrortsgrupper göra sig gällande även inom de särskilda näringsgrenarna, om också i växlande grad.

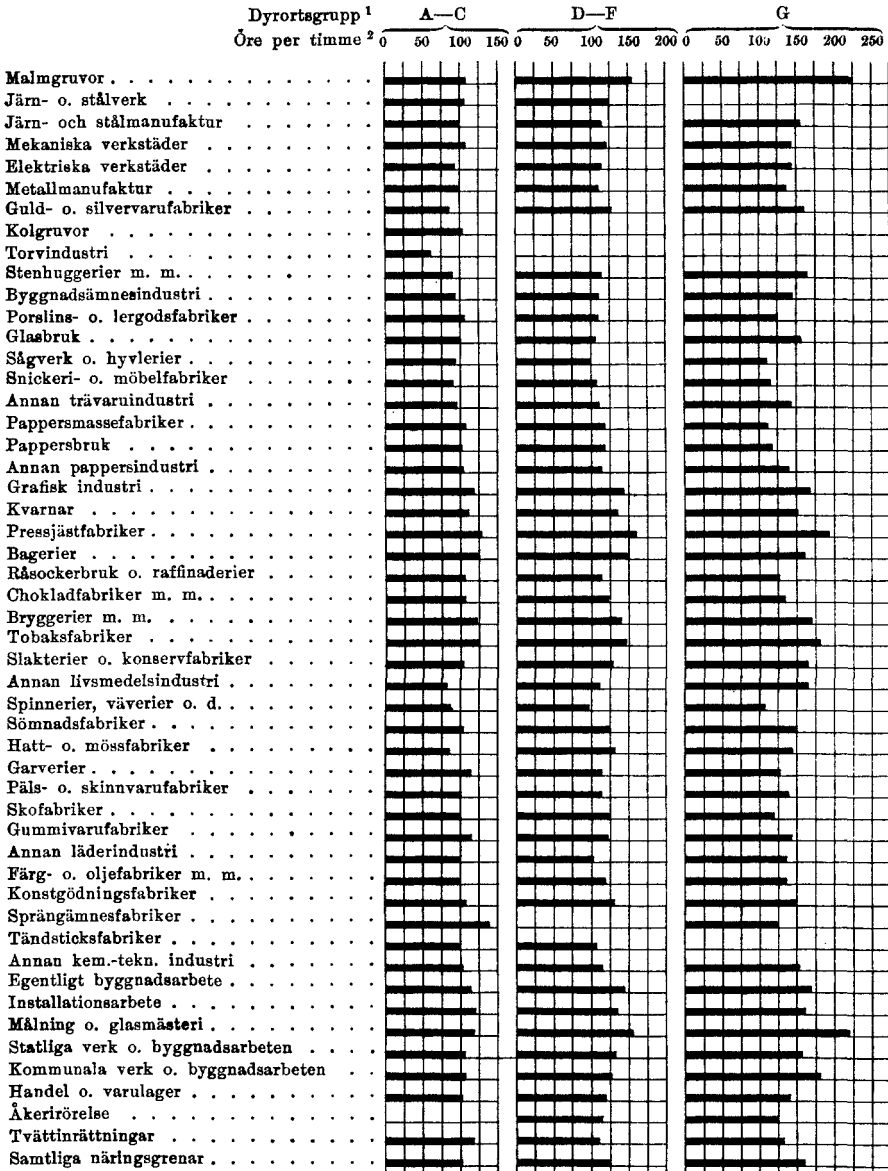
För att ge en siffermässig överblick av förhållandet mellan lönenivån inom olika dyrortsgrupper meddelas i sista avdelningen av tab. 19 indextal för medeltimlönen inom dyrortsgrupperna E, F och G, när motsvarande medellön inom de tre grupperna A, B och C tillsamman tagna sättas lika med 100. I genomsnitt för samtliga redovisade arbetare visar tabellen, att medellönen i den högsta ortsgruppen (G) ligger 57 % högre för män och 31 % högre för kvinnor än medeltalet för grupp A—C, medan motsvarande skillnad i levnadskostnadshänseende torde kunna uppskattas till omkring 40 %. Begränsar man G-gruppen till enbart Stockholm, stiger skillnaden mellan lönenivåerna till 67 % för män och 38 % för kvinnor och mellan levnadskostnadslägena till c:a 50 %. — En åskådlig bild av sambandet mellan löner och levnadskostnader ges i vidstående diagram V, som visar timlönerna inom olika näringsgrenar, sedan dessa fördelats på de tre dyrortsgrupperna A—C, D—F och G.

Vid en mera ingående jämförelse mellan löneläget inom olika näringsgrenar bör alltså hänsyn tagas till deras olikformiga lokalisering i dyrortshänseende. I en tidigare årgång av denna publikation¹ har tillämpats en numerisk metod för en dylik jämförelse mellan olika näringsgrenar genom medellönernas reducering till samma levnadskostnadsnivå (riksmedeldyrhet). De därvid verkställda beräkningarna visa, att lönenivån för industriarbetare m. fl. ter sig mindre söndersplittrad, sedan lönerna korrigerats med hänsyn till industriens lokalisering i dyrortshänseende. Tänkbart är, att olikheterna i löneläget inom olika industrier skulle ytterligare reduceras, om hänsyn även kunde tagas till arbetarpersonalens skiljaktiga sammansättning bl. a. med hänsyn till ålder och yrke. Framhållas må emellertid, att vid lönesättningen de särskilda industriernas betalningsförmåga är en väl så viktig faktor som de ovan nämnda. Belägg härpå givas i följande kapitel.

¹ Lönestatistisk årbok för Sverige 1931, sid. 86 o. f.

Diagram V. Löneläget för manliga industriarbetare m. fl. inom olika dyrortsgrupper.

Salaires pour les ouvriers de l'industrie, etc., dans les différents groupes de localités suivant la cherté de la vie.

¹ Groupe de localités. — ² Öre par heure.

Arbetslöner inom export- och hemmamarknadsindustri. För att i någon mån belysa denna fråga ha de i undersökningen ingående företagen, med ledning av å frågeformulären erhållna särskilda uppgifter om företagens avsättningsförhållanden och beroende av utländsk konkurrens, fördelats i trenne grupper, nämligen exportindustri, hemmamarknadsindustri och »blandad» industri. Till den första gruppen ha hänförts de företag, som till övervägande del producera exportvaror. Den andra huvudgruppen omfattar företag med mera lokalt begränsad avsättning utan nämnvärd kännning av utländsk konkurrens och den tredje gruppen sådana, vilka huvudsakligen ha avsättning å den inhemska marknaden men där möta kännbar konkurrens genom utländsk import. Det ligger i sakens natur, att stora svårigheter möta vid ett försök till detaljerad uppdelning av de redovisade företagen efter deras produktionsinriktning, beroende dels på uppgiftens art och dels på det skick, vari primärmaterialet föreligger. Mellan ren export- och typisk hemmamarknadsindustri finnes en mångfald övergångsformer, vartill ytterligare kommer, att produktionsinriktningen i viss grad växlar med konjunkturen.

En sammanfattande överblick över beräkningarnas resultat lämnas i tab. 20, som utvisar fördelningen av de i årets löneundersökning ingående manliga arbetarna på exportindustri (Exp.), skyddad hemmamarknadsindustri (H.) och »blandad» industri (Bl.) samt den genomsnittliga löneinkomsten per år och per timme för nämnda tre arbetargrupper, varjämte motsvarande tal även beräknats för de olika dyrortsgrupperna, som dock i detta fall sammanslagits till tre, nämligen A—C, D—F och G. Dessutom återges i tabellen motsvarande huvudsiffror för åren 1920—1933, i den mån jämförelsetal föreligga.

Av tabellen framgår, att exportindustrien år 1934 skulle omfattat 25,6, den »blandade» företagsgruppen 20,1 och den »skyddade» hemmamarknadsindustrien¹ 54,3 % av samtliga i lönestatistiken redovisade manliga arbetare. Inom dyrortsgruppen A—C tillhöra 36,2 % exportindustrien och 24,8 % den blandade gruppen, medan den skyddade industrien upptar 39,0 % av det inom gruppen redovisade antalet arbetare. Såväl i den mellersta som i den högsta dyrortsgruppen sjunker export- och den »blandade» gruppens relativa betydelse, medan den skyddade hemmamarknadsindustrien visar motsvarande tillväxt.

Tab. 20 ger ett siffermässigt uttryck för det kända förhållandet, att det nuvarande löneläget är förhållandevis högre inom den skyddade hemmamarknadsindustrien än inom konkurrensindustrierna, d. v. s. exportindustrien och den »blandade» gruppen, ehuru en tendens till utjämning gör sig gällande. Av intresse är att konstatera, att lönenivån inom samma dyrortsgrupp ingalunda alltid ligger högre för den »skyddade»

¹ Till den skyddade hemmamarknadsindustrien ha hänförts dels byggnadsverksamhet, statliga och kommunala arbeten samt handel och samfärdsel (tillhoppa 25,7 % av redovisade manliga arbetare), dels viss fabriksindustri utan nämnvärd utländsk konkurrens (28,6 % av arbetarna), nämligen grafisk industri, bagerier, bryggerier, tobaksfabriker samt flertalet företag inom byggnadsämnesindustri samt snickeri- och möbelindustri m. m.

Tab. 20. Arbetsförtjänster inom export- och hemmamarknadsindustri.

Exp. = exportindustri, Bl. = blandad industri, H. = skyddad hemmamarknadsindustri.

År och dyrortsgrupp	Antal manliga arbetare			Medelförtjänst för manliga arbetare i kronor								
	Samliga arbetare	Därav			per år			per timme				
		Exp.	Bl.	H.	Samliga arbetare	Exp.	Bl.	H.	Samliga arbetare	Exp.	Bl.	H.
Samtliga dyrortsgrupper												
1920	224 963	26.5	30.3	43.2	3 600	3 504	3 469	3 752	1.65	1.61	1.61	1.70
1921	178 991	25.0	28.5	46.5	3 371	3 059	3 060	3 728	1.62	1.57	1.52	1.69
1922	172 163	24.5	27.6	47.9	2 579	2 122	2 340	2 951	1.21	1.03	1.09	1.35
1923	187 403	25.2	29.5	45.3	2 482	2 050	2 264	2 864	1.13	1.03	1.03	1.25
1924	212 599	28.2	27.6	44.2	2 600	2 321	2 397	2 905	1.15	1.07	1.04	1.27
1925	211 623	28.6	28.9	42.5	2 647	2 443	2 348	2 987	1.18	1.11	1.06	1.31
1926	218 841	29.2	28.6	42.2	2 702	2 502	2 427	3 027	1.20	1.14	1.07	1.34
1927	221 784	29.3	29.8	40.9	2 753	2 614	2 464	3 062	1.20	1.15	1.07	1.34
därav grupp A—C	86 418	43.7	38.7	17.6	2 262	2 341	2 216	2 164	1.00	1.03	0.97	0.98
» » D—F	79 889	23.3	36.4	40.3	2 827	2 625	2 669	3 089	1.23	1.14	1.15	1.35
» » G . .	32 168	26.7	10.0	63.3	3 828	3 786	3 188	3 946	1.69	1.68	1.42	1.74
1928	226 616	30.6	29.5	39.9	2 697	2 372	2 495	3 096	1.22	1.16	1.09	1.36
därav grupp A—C	93 394	45.3	35.8	18.9	2 176	2 114	2 238	2 205	1.02	1.05	0.99	1.01
» » D—F	84 871	23.7	35.9	40.4	2 835	2 566	2 689	3 122	1.24	1.17	1.16	1.36
» » G . .	34 473	28.8	10.1	61.1	3 658	3 080	3 253	3 999	1.67	1.58	1.41	1.76
1929	244 813	31.3	27.6	41.1	2 846	2 716	2 591	3 183	1.25	1.19	1.12	1.38
därav grupp A—C	97 123	47.7	31.0	21.3	2 386	2 453	2 331	2 318	1.05	1.07	1.02	1.04
» » D—F	90 803	23.0	31.7	42.3	2 420	2 758	2 751	3 147	1.27	1.19	1.19	1.38
» » G . .	36 991	25.6	10.6	63.8	3 987	3 912	3 291	4 133	1.76	1.76	1.43	1.82
1930	287 023	30.0	23.5	46.5	2 865	2 702	2 550	3 255	1.29	1.22	1.11	1.44
därav grupp A—C	117 401	44.6	30.4	25.0	2 365	2 423	2 321	2 313	1.06	1.10	1.03	1.04
» » D—F	79 582	25.0	27.2	47.8	2 903	2 740	2 699	3 104	1.27	1.21	1.17	1.37
» » G . .	63 474	20.2	11.0	68.8	3 937	3 780	3 207	4 100	1.73	1.68	1.41	1.80
1931	276 939	26.3	24.8	48.9	2 767	2 537	2 426	3 093	1.29	1.19	1.11	1.44
därav grupp A—C	117 286	39.2	29.5	31.3	2 234	2 334	2 144	2 195	1.04	1.09	1.00	1.03
» » D—F	83 550	21.8	25.0	53.2	2 814	2 590	2 570	3 043	1.29	1.20	1.19	1.37
» » G . .	65 102	13.2	15.0	71.8	3 763	3 460	3 152	3 979	1.75	1.75	1.40	1.83
1932	267 285	24.8	22.3	52.9	2 597	2 123	2 292	3 003	1.27	1.13	1.07	1.40
därav grupp A—C	112 712	37.8	26.4	35.8	2 052	2 007	2 046	2 113	1.01	1.03	0.98	1.00
» » D—F	81 737	20.1	23.2	56.7	2 672	2 168	2 423	2 991	1.27	1.15	1.13	1.37
» » G . .	61 573	11.4	14.3	74.3	3 557	2 728	2 822	3 884	1.73	1.67	1.31	1.81
1933	255 090	27.9	20.4	51.7	2 612	2 319	2 346	2 901	1.22	1.11	1.07	1.34
därav grupp A—C	110 099	40.5	24.1	35.4	2 126	2 175	2 117	2 070	1.02	1.04	0.99	1.00
» » D—F	79 078	21.6	21.7	56.7	2 714	2 448	2 455	2 935	1.24	1.14	1.11	1.34
» » G . .	54 481	15.7	12.0	72.3	3 495	2 808	2 964	3 767	1.63	1.50	1.32	1.71
1934	279 602	25.6	20.1	54.3	2 715	2 528	2 508	2 902	1.22	1.11	1.07	1.31
därav grupp A—C	113 896	36.2	24.8	39.0	2 271	2 364	2 284	2 167	1.02	1.07	1.00	0.99
» » D—F	91 185	22.7	20.1	57.2	2 782	2 641	2 624	2 909	1.23	1.16	1.13	1.30
» » G . .	59 650	13.6	11.7	74.7	3 563	3 039	3 138	3 760	1.60	1.49	1.34	1.66

industrien än för övriga industrier. För landsbygden (dyrortsgrupp A—C) synes fastmer övervägande motsatsen vara fallet. Inom de båda övriga i tabellen redovisade dyrortsgrupperna, som omfatta medelstora städer och industriskidhällen, resp. Stockholm och Göteborg m. m., gör sig däremot den skyddade industriens högre lönenivå märkbart gällande.

För att mera ingående undersöka, i vad mån lönenivåns söndersplittring påverkats av utvecklingen under de senare åren, har i tab. 21 beräknats den procentuella nedgången i timlön för vuxna manliga arbetare från

Tab. 21. Lönutvecklingen sedan år 1920—1921 för manliga arbetare inom olika näringsgrenar och dyrorstgrupper.

Näringsgrenar	Timförtjänstens procentuella minskning från toppåret (1920 resp. 1921) t. o. m. 1934					Näringsgrenar	Timförtjänstens procentuella minskning från toppåret (1920 resp. 1921) t. o. m. 1934					
	Samtliga företag	Därav inom dyrorstgrupp					Samtliga företag	Därav inom dyrorstgrupp				
		A—C	D—F	G				A—C	D—F	G		
<i>Konkurrensindustri</i>	182.0	31.1	33.1	34.2		Buteljglasbruk	41.9	41.9	.	.		
Hatt- och mössfabriker	13.8	34.1	16.5	28.7		Flottning	46.6	46.6	.	.		
Stenbrott o. stenhuggerier	17.4	15.2	32.7	36.9								
Cementfabriker	20.0	22.0	28.3	.		<i>Skyddad hemmamärknadsindustri</i>	123.9	29.6	22.9	22.4		
Gummivarufabriker	22.2	17.4	31.6	16.4		Mineralvatten- och läskedrycksfabriker	8.7	.	20.2	.		
Sprängämnesfabriker	22.5	20.2	.	41.4		Kommunala byggnads- och anläggningsarbeten	11.8	27.9	27.9	8.1		
Konstgödningsfabriker	24.9	38.3	27.0	24.4		Käxfabriker	11.9	7.6	30.8	.		
Järn-, stål- o. kopparverk	25.5	28.1	32.6	.		Spårvägsdrift	14.8	.	19.0	22.8		
Tändsticksfabriker	25.7	27.3	27.4	.		Pressjästfabriker	15.5	7.2	15.3	.		
»Annan» kemisk-teknisk industri	27.5	32.9	31.5	19.8		Tidningsstryckerier	15.7	23.2	19.6	15.7		
Elektriska verkstäder	27.9	*21.4	28.8	28.1		Bok- o. accidenstryckerier	16.8	20.1	23.4	21.8		
Mekaniska verkstäder	29.1	27.2	31.6	27.8		Slakterier och charkuterifabriker	17.6	18.3	22.2	12.2		
Järn- o. stålmanufaktur	30.4	31.5	29.3	35.1		Grafiska anstalter	19.7	.	13.3	23.0		
Pönsterglasbruk	30.5	35.4	.	.		Mjukbrödsbagerier	19.7	21.8	19.6	21.2		
»Annan» trävaruindustri	30.5	20.8	27.6	28.6		Handel och varulager	20.4	22.7	20.7	24.7		
Olje-, tvål-, ljus- och parfymfabriker	30.6	33.3	29.6	32.5		Konservfabriker	20.6	.	22.5	.		
Choklad- o. karamellfabriker	30.8	27.4	31.9	37.4		Kraft-, belysnings- o. vattenverk	20.7	23.6	24.6	19.9		
Garverier	31.1	29.4	32.9	.		Målning o. glasmästeri	20.8	32.4	17.0	19.4		
Kristall- o. smäglasbruk	31.6	32.3	.	.		Lastning och lossning	20.9	22.1	12.8	36.6		
Päls- o. skinnvarufabriker	31.9	.	24.0	29.9		Bryggerier	23.6	13.7	21.0	29.3		
Triktfabriker	32.4	39.2	29.5	40.2		Färg- och fernissfabriker	23.6	.	29.2	22.0		
Pappersmassfabriker	32.9	31.1	37.1	33.3		Spisbrödsbagerier	25.3	30.4	29.0	21.6		
Finpappersbruk	32.9	32.9	*33.7	.		»Annan» livsmedelsindustri	25.8	47.4	30.9	12.2		
Gruvor och anriktningsverk	33.3	27.7	3.1	20.4		»Annan» pappersindustri	28.6	19.4	32.7	26.3		
Linne-, hamp- o. juteindustri	34.1	30.4	40.1	.		Åkerirörelse	28.7	.	29.0	31.3		
Metallmanufaktur	35.3	32.2	38.9	30.5		Kvarnar	29.0	26.0	28.6	.		
Råsockerbruk	35.7	35.9	36.2	.		Tegelbruk	31.4	33.3	26.8	.		
Ylleindustri	36.1	40.8	34.5	30.9		Husbyggnadsarbete	32.3	33.7	30.1	32.0		
Raffinaderier och komb. fabriker	36.2	38.3	36.5	33.3		Kalkbruk o. cementvarufabriker	32.9	33.1	34.4	30.2		
Grovpappersbruk	37.1	36.6	30.3	39.1		Snickeri- och möbelfabriker	36.6	36.9	33.1	42.9		
Sågverk o. hyvlerier	37.3	37.4	39.3	42.1		Guld- o. silvervarufabriker	38.8	.	36.9	38.7		
Band-, gardin- och bindgarnfabriker	37.5	53.9	38.5	33.3		Skrädderier och sömnadsfabriker	39.4	31.6	39.4	34.8		
Skofabriker	37.9	46.2	34.6	46.9		Färgerier, blekerier m. m.	39.9	.	38.6	35.1		
Bomullsindustri	38.1	37.0	38.0	40.9		Väg- och vattenbyggnadsarbete	54.8	37.2	52.0	53.7		
Porslinsfabriker	38.6	39.8	39.4	*37.9		Torvindustri	56.3	57.6	.	.		
»Annan» läder-, hår- och gummivaruindustri	39.9	38.5	37.8	40.4								
Kolgruvor	41.2	41.2	.	.								
Kakel-, sten- o. lergods-fabriker	41.4	12.4	38.8	.								

¹ Siffran justerad med hänsyn till förändringar i materialets fördelning på dyrorstgrupper under jämförelseperioden.

² Uppgift finnes endast för 1920.

³ , , , , , 1921.

Tab. 22. Löneinkomster i vissa större städer för arbetare inom olika näringsgrenar år 1934.

Orter och näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löne- inkomst i kr. pr timme för				Orter och näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löne- inkomst i kr. pr timme för					
	Mänliga arbetare			Kvinnliga arbetare		Mänliga arbetare			Kvinnliga arbetare		
	Samtliga företag	Exp.	Bl.			H.	Samtliga företag	Exp.		Bl.	H.
Ortsgrupp G.					Ortsgrupp F.						
<i>Stockholm.</i>					<i>Malmö.</i>						
Samtl. arb. (m. 31 280, kv. 10 093)	1.70	1.45	1.46	1.74	0.90	Brygg. o. läskedrycksfabr. utkörare	1.61	.	.	1.61	0.94
Järn- o. stålmanufaktur	1.81	1.47	1.66	1.85	.	övriga	1.93	.	.	1.93	.
Mekaniska verkstäder	1.62	1.59	1.64	1.61	0.83	Spinnerier, väverier o. d. Skrädderier o. sömn.-fabr.	1.07	.	1.07	1.09	0.67
Elektriska verkstäder	1.42	1.46	1.27	1.49	0.98	Färg-, olje- o. parfymfabr. 'Annan' kemisk-tekn. ind.	1.20	.	1.27	1.11	.
Metallmanufaktur	1.38	1.36	1.41	1.45	0.93	Egentligt byggnadsarbete	1.60	.	.	1.60	.
Guld- o. silfvervarufabriker	1.68	.	1.45	1.69	0.89	Installationsarbete	1.50	.	.	1.50	.
Byggnadsämnesindustri	1.62	.	.	1.62	.	Målning o. glasmästeri	1.77	.	.	1.77	.
Sågverk och hyvlerier	1.56	.	1.37	1.57	.	Stat. verkst. o. skeppsvärv Kraft-, belysnings- o. vat- tenverk	1.69	.	.	1.69	.
Snickeri- o. möbelfabriker	1.42	.	.	1.42	.	Kommunala byggnads- o. anläggningsarbeten	1.64	.	.	1.64	.
'Annan' pappersindustri	1.50	.	1.37	1.51	0.84	Spårvägsdrift	1.76	.	.	1.76	.
Grafisk industri	1.70	.	.	1.70	1.08	Handel och varulager	1.30	.	.	1.30	0.79
Bagerier	1.64	.	.	1.64	1.07	Åkerirörelse	1.09	.	.	1.09	.
Brygg. o. läskedrycksfabr. utkörare	1.76	.	.	1.76	1.16	Lastning o. lossning	1.69	.	.	1.69	.
övriga	2.24	.	.	2.24	.	Ortsgrupp F.					
Tobaksfabriker	1.58	.	.	1.58	1.16	<i>Malmö.</i>					
Slakterier o. konserverfabriker	1.83	.	.	1.83	1.01	Samtl. arb. (m. 9 373, kv. 4 458)	1.34	1.15	1.19	1.40	0.71
Spinnerier, väverier o. d. Skrädderier o. sömn.-fabr.	1.70	.	.	1.70	0.69	Järn- o. stålmanufaktur	1.17	1.09	1.31	1.14	0.64
Hatt- o. mössfabriker	1.48	.	.	1.48	0.87	Mekaniska verkstäder	1.17	1.13	1.17	1.18	.
Skofabriker	0.79	Grafisk industri	1.54	.	.	1.54	0.74
Färg-, olje- o. parfymfabr. 'Annan' kemisk-tekn. ind.	1.22	.	.	1.22	0.76	Bagerier	1.70	.	.	1.70	.
Egentligt byggnadsarbete	1.41	.	1.45	1.38	0.86	Choklad- o. karamellfabr. Tobaksfabriker	1.30	.	.	1.30	0.71
Installationsarbete	1.45	.	1.46	1.48	0.83	Spinnerier, väverier o. d. Skrädderier o. sömnadsfabr.	1.44	.	.	1.44	0.88
Målning o. glasmästeri	1.89	.	.	1.89	.	Hatt- o. mössfabriker	1.19	.	1.13	1.20	0.66
Statens verkstäder och skeppsvärv	1.74	.	.	1.74	.	Skofabriker	1.39	.	1.56	1.37	0.74
Städtiga ban- o. bygg.-arb. Försvarsväsendets intenden- turverkstäder, förråd o. d.	2.57	.	.	2.57	.	Konstgödningsfabriker	1.36	.	1.31	1.38	0.72
Kraft-, belysnings- o. vat- tenverk	1.58	.	.	1.58	0.85	Egentligt byggnadsarbete	1.30	.	1.33	1.16	.
Kommunala byggnads- och anläggningsarbeten	1.59	.	.	1.59	.	Installationsarbete	1.49	.	.	1.49	.
Spårvägsdrift	1.98	.	.	1.98	.	Stat. verkst. o. skeppsvärv Kraft-, belysnings- o. vat- tenverk	1.34	.	.	1.34	.
Handel och varulager	1.93	.	.	1.93	.	Kommunala byggnads- o. anläggningsarbeten	1.59	.	.	1.59	.
Lastning o. lossning	1.42	.	.	1.42	0.81	Spårvägsdrift	1.43	.	.	1.43	.
Tvättinrättningar	2.39	.	.	2.39	.	Handel och varulager	1.28	.	.	1.28	0.75
<i>Göteborg.</i>					<i>Norrköping.</i>						
Samtl. arb. (m. 18 080, kv. 5 882)	1.44	1.33	1.22	1.54	0.75	Samtl. arb. (m. 4 483, kv. 2 631)	1.21	1.17	1.01	1.29	0.66
Järn- o. stålmanufaktur	1.21	.	.	1.21	.	Mekaniska verkstäder	1.05	1.07	1.05	1.01	.
Mekaniska verkstäder	1.81	1.36	1.24	1.15	.	Grafisk industri	1.33	.	.	1.33	0.69
Elektriska verkstäder	1.29	.	1.02	1.39	.	Spinnerier, väverier o. d. Egentligt byggnadsarbete	0.99	.	0.98	1.01	0.64
Porslins-, kakel- o. lergods- fabriker	1.21	.	1.23	0.85	.	Kraft-, belysnings- o. vat- tenverk	1.45	.	.	1.45	.
Sågverk o. hyvlerier	1.11	1.09	.	1.12	.	Kommunala byggnads- o. anläggningsarbeten	1.41	.	.	1.41	.
Snickeri- o. möbelfabriker	1.14	1.14	.	1.19	.	Spårvägsdrift	1.29	.	.	1.29	.
'Annan' trävaruindustri	1.24	.	.	1.24	.	Handel och varulager	1.48	.	.	1.48	.
'Annan' pappersindustri	1.13	.	1.00	1.17	0.69						
Grafisk industri	1.53	.	.	1.53	0.75						
Bagerier	1.55	.	.	1.55	0.96						
Choklad- o. karamellfabr.	1.33	.	.	1.33	0.71						

arbetslönernas toppår (1920 resp. 1921) under perioden till och med år 1934. För att åstadkomma en närmare belysning av utvecklingsförloppet härvidlag ha löneuppgifterna ordnats under de båda huvudrubrikerna »skyddad industri» och »konkurrensindustri» (d. v. s. export- och blandad industri) i fallande skala efter den procentuella nedgången i timförtjänst.

Tabellen ger vid handen, att löneminskningen under perioden 1920—1934 uppgått till 32% för konkurrensindustrien men till allenast 23% för hemmamarknadsindustrien. En liknande differens återfinnes inom samtliga i tabellen redovisade dyrortsgrupper. I den lägsta sammanfattningsgruppen (A—C) är denna differens relativt obetydlig men blir i de båda högsta grupperna påfallande stor. Därjämte tyda tabellens siffror på, att lönereduktionerna inom konkurrensindustrien gått ungefär lika fram i städerna som å landsbygden, medan däremot inom hemmamarknadsindustrien de högre dyrortsgrupperna i regel visa en större motståndskraft mot lönereduceringen än de lägre.

Undersöker man, vilka grenar inom konkurrensindustrien förete de minsta relativa timlönesänkningarna, utgöras dessa av hatt- och mössfabriker (14 %), stenbrott och stenhuggerier (17 %), cementfabriker (20 %), gummivarufabriker (22 %), sprängämnesfabriker (23 %), konstgödningsfabriker (25 %), järn-, stål- och kopparverk (26 %) samt tändsticksfabriker (26 %). Den största lönereduktionen möter vid flottning (47 %), buteljglasbruk (42 %), kakel-, sten- och lergodsfabriker (41 %), kolgruvor (41 %), »annan» läder-, hår- och gummivaruindustri (40 %), porslinsfabriker (39 %), bomullsindustri (38 %) samt skofabriker (38 %). I fråga om den skyddade hemmamarknadsindustrien befinnes den största lönereduktion under perioden 1920—1934 ha drabbat torvindustri (56 %), väg- och vattenbyggnadsarbetare (55 %), färgerier, blekerier m. m. (40 %), skrädderier och sömnadsfabriker (40 %) samt guld- och silvervarufabriker (39 %). Ser man åter på vilka näringsgrenar bäst förmått upprätthålla högkonjunktorens toplöner, utgöras dessa av mineralvatten- och läskedrycksfabriker (9 %), kommunala byggnads- och anläggningsarbeten (12 %), käxfabriker (12 %), spårvägsdrift (15 %), pressjästfabriker (16 %) samt tidningstryckerier (16 %).

Anmärkas bör slutligen, att möjlighet föreligger, att de i tab. 21 verkställda beräkningarna rönt inverkan av att jämförelsematerialet vid de båda undersökningstillfällena kunnat vara något olika sammansatt, särskilt på grund av den för vissa näringsgrenar fullständigare redovisning, som åvägabringats för 1934. Härtill kommer i fråga om de särskilda dyrortsgrupperna, att den för år 1935 företagna dyrortsgrupperingen, såsom tidigare påpekats, medfört vissa omflyttningar i dyrortsavseende av orter, som försvåra jämförelser med tidigare år.

Arbetslöner å vissa viktigare orter samt inom olika län. Den föregående redogörelsen har endast avsett medellönerna inom olika dyrorts- och avsättningsgrupper, tagna dels var för sig och dels i inbördes kombination.

Under gruppmedeltalen dölja sig emellertid ej sällan ganska avsevärda variationer i lönesatserna, beroende på näringslivets lokala gestaltning samt organisationsförhållanden etc. För att, i den mån så kan ske utan obehörigt blottande av enskilda näringsidkares förhållanden, även belysa dylika avvikelser från det genomsnittliga löneläget, ha i tab. 22 sammanförts ett antal löneuppgifter för de fyra största städerna beträffande sådana näringsgrenar, inom vilka sysselsättes ett större antal (i regel minst 150) vuxna män eller kvinnor, härrörande från flera särskilda företag, varvid de olika näringsgrenarna fördelats med hänsyn tagen till företagens avsättningsförhållanden. Liksom i fråga om tab. 16 redovisas därvid den totala löneinkomsten per timme (inkl. övertidersättning, naturaförmåner o. d).

En närmare granskning av tab. 22 kompletterar de i tab. 19 meddelade genomsnittslönerna för olika dyrortsgrupper genom att belysa det stundom rätt växlande löneläget å särskilda orter inom samma grupp. Vid dessa jämförelser måste dock reservation göras för bristande jämförbarhet på grund av de redovisade företagens växlande art och produktionsinriktning på olika orter.

För att ytterligare tillmötesgå uttalade önskemål om komplettering av lönestatistikens allmänna medeltal medelst regionala siffror, har i tab. 23 det lönestatistiska materialet fördelats på län och inom varje län — i den mån så kunnat ske — på de tre dyrortsgrupperna A—C, D—F och G. För var och en av dessa sammanfattningsgrupper meddelas i tabellen medelförtjänster under år 1934 per timme, dag, vecka och år. I fråga om timlönerna har därjämte skett en särredovisning länsvis för exportindustri, blandad industri och skyddad hemmamarknadsindustri. Liksom eljest i detta kapitel har därvid undersökningen begränsats till vuxna manliga och kvinnliga arbetare, medan ingen hänsyn tagits till förekomsten av minderårig arbetskraft.

De särskilda länsmedeltalen måste användas med en viss försiktighet, särskilt när de grunda sig på fåtaliga primäruppgifter. De giva emellertid en antydning om landets så att säga lönegeografiska struktur, särskilt om de här meddelade industrilönerna sammanställas med förut meddelade länsmedeltal för arbetslöner inom jordbruk (sid. 20—21), skogsbruk (sid. 33) och vägarbete (sid. 35).

Tab. 23. Löneinkomster för industriarbetare m. fl. inom olika län och dyrorstgrupper år 1964.
(Medievala siffror ange, att medeltalet avser mindre än 10 arbetare.)

Län och dyrorstgrupp (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löneinkomst för manliga arbetare i kr. per						Genomsnittlig löneinkomst för kvinnlige arbetare i kr. per							
	t i m m e			dag	vecka	år	t i m m e			dag	vecka	år		
	Samt- liga företag	Exp.	Bl.				H.	Samt- liga företag	Exp.				Bl.	H.
Stockholm (41 378)	1·70	1·45	1·46	1·74	13·51	77·66	3 797	0·90	0·98	0·81	0·91	7·07	40·59	2 004
Stockholms län (9 679)	1·83	1·29	1·25	1·41	10·84	62·93	3 081	0·82	0·76	0·78	0·86	6·58	37·68	1 848
dyrorstgr. A—C (2 645)	1·08	1·10	1·10	1·04	8·68	50·81	2 362	0·69	0·77	0·68	0·66	5·49	30·81	1 430
dyrorstgr. D—F (4 194)	1·36	1·48	1·16	1·45	11·22	65·28	3 240	0·80	0·75	0·72	0·82	6·33	36·12	1 806
dyrorstgr. G (2 667)	1·65	1·57	1·42	1·65	12·44	71·33	3 535	0·94	0·90	0·98	0·78	7·61	44·05	2 203
Uppsala län (4 778)	1·27	1·16	1·21	1·31	10·16	59·28	2 856	0·78	0·72	0·78	0·78	6·16	34·33	1 706
dyrorstgr. A—C (1 472)	1·14	1·17	1·26	1·08	9·14	53·27	2 600	0·70	0·78	0·61	0·52	5·00	30·00	1 500
dyrorstgr. D—F (3 306)	1·33	1·13	1·11	1·37	10·65	62·21	2 991	0·80	0·72	0·80	0·80	6·42	35·49	1 761
Södermanlands län (11 255)	1·15	1·18	1·15	1·16	9·27	53·68	2 635	0·66	0·69	0·67	0·65	5·20	29·95	1 481
dyrorstgr. A—C (2 880)	0·99	1·06	0·98	0·96	7·94	46·01	2 223	0·59	0·59	0·60	0·59	4·53	26·17	1 312
dyrorstgr. D—F (8 346)	1·21	1·18	1·20	1·23	9·80	56·68	2 798	0·66	0·69	0·67	0·66	5·23	30·15	1 489
Östergötlands län (16 411)	1·11	1·08	1·05	1·15	8·98	51·45	2 496	0·64	0·70	0·63	0·64	5·04	28·46	1 422
dyrorstgr. A—C (6 457)	1·01	1·00	1·06	0·99	8·15	46·63	2 259	0·60	0·67	0·61	0·58	4·71	27·09	1 321
dyrorstgr. D—F (9 913)	1·20	1·16	1·02	1·26	9·72	55·74	2 719	0·65	0·74	0·63	0·66	5·10	28·71	1 440
Jönköpings län (13 437)	1·05	0·99	1·09	1·05	8·38	46·97	2 285	0·71	0·68	0·58	0·73	5·52	29·22	1 418
dyrorstgr. A—C (9 555)	1·02	0·96	1·10	0·99	8·12	46·21	2 248	0·71	0·69	0·53	0·73	5·56	30·36	1 462
dyrorstgr. D—F (3 816)	1·12	1·02	0·87	1·19	9·08	48·91	2 385	0·70	0·67	0·57	0·73	5·44	27·33	1 346
Kronobergs län (4 749)	0·91	0·90	0·89	0·92	7·27	41·15	1 926	0·53	0·56	0·56	0·46	4·22	24·06	1 157
dyrorstgr. A—C (4 749)	0·91	0·90	0·89	0·92	7·27	41·15	1 926	0·53	0·56	0·56	0·46	4·22	24·06	1 157
Kalmar län (7 539)	1·02	1·02	0·96	1·04	8·13	46·02	2 158	0·64	0·74	0·57	0·62	5·17	26·79	1 284
dyrorstgr. A—C (4 464)	0·90	0·91	0·94	0·88	7·19	40·57	1 914	0·60	0·61	0·57	0·63	4·81	25·90	1 268
dyrorstgr. D—F (3 001)	1·20	1·13	1·15	1·23	9·54	54·21	2 611	0·67	0·79	0·61	0·61	5·38	27·29	1 294
Gotlands län (1 183)	1·01	0·97	1·03	0·98	8·00	46·08	2 118	0·85	0·62	0·87	0·87	6·47	38·37	1 926
dyrorstgr. A—C (695)	0·96	0·98	0·94	0·94	7·55	43·29	1 890	0·62	0·62	0·62	0·62	4·94	27·50	1 375
dyrorstgr. D—F (488)	1·07	0·92	1·09	0·98	8·61	49·81	2 492	0·87	0·62	0·87	0·87	6·64	39·68	1 991
Blekinge län (5 149)	1·04	0·86	0·88	1·15	8·39	48·42	2 416	0·61	0·57	0·63	0·65	4·79	27·77	1 364
dyrorstgr. A—C (3 006)	0·92	0·86	0·91	0·96	7·45	43·8	2 165	0·57	0·57	0·56	0·59	4·53	26·62	1 326
dyrorstgr. D—F (1 984)	1·26	1·00	1·27	1·08	10·18	58·42	2 905	0·67	0·65	0·72	0·72	5·15	29·37	1 417
Kristianstads län (6 883)	1·01	0·90	0·98	1·04	7·98	46·95	2 305	0·63	0·47	0·62	0·63	4·96	29·18	1 447
dyrorstgr. A—C (6 883)	1·01	0·90	0·98	1·04	7·98	46·95	2 305	0·63	0·47	0·62	0·63	4·96	29·18	1 447
Malmöhus län (31 811)	1·21	1·13	1·09	1·29	9·69	56·20	2 752	0·68	0·71	0·69	0·68	5·59	31·20	1 540
dyrorstgr. A—C (8 127)	1·03	1·17	1·02	1·04	8·27	48·30	2 355	0·60	0·74	0·72	0·66	4·71	26·78	1 312
dyrorstgr. D—F (23 670)	1·28	1·12	1·16	1·34	10·28	59·46	2 928	0·69	0·62	0·69	0·70	5·49	31·83	1 572
Hallands län (5 266)	1·05	0·94	0·99	1·09	8·44	48·74	2 400	0·63	0·42	0·60	0·65	5·02	28·61	1 430
dyrorstgr. A—C (2 204)	0·94	0·90	0·74	0·96	7·51	43·15	2 087	0·63	0·42	0·58	0·63	5·06	28·69	1 435
dyrorstgr. D—F (3 037)	1·12	1·16	1·00	1·21	9·06	52·42	2 594	0·63	0·60	0·68	0·68	4·99	28·54	1 426
Göteborgs o. Bohus län (31 880)	1·36	1·21	1·19	1·48	11·01	63·38	3 156	0·74	0·72	0·70	0·78	5·80	32·98	1 634
dyrorstgr. A—C (2 883)	1·02	1·05	0·99	0·97	8·18	45·27	2 328	0·66	0·66	0·65	0·67	5·08	29·09	1 406
dyrorstgr. D—F (4 620)	1·18	1·15	1·15	1·24	9·57	54·62	2 657	0·71	0·80	0·67	0·74	5·64	32·18	1 576
dyrorstgr. G (24 061)	1·44	1·33	1·22	1·54	11·69	67·66	3 347	0·75	0·69	0·71	0·80	5·88	33·43	1 662

Tab. 23 (forts.). Löneinkomster för industriarbetare m. fl. inom olika län och dyrtorsgrupper år 1934.
(Medievala siffror ange, att medeltalet avser mindre än 10 arbetare.)

Län och dyrtorsgrupp (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löneinkomst för manliga arbetare i kr. per							Genomsnittlig löneinkomst för kvinnliga arbetare i kr. per						
	t i m m e				dag	vecka	år	t i m m e				dag	vecka	år
	Samt- liga företag	Exp.	Bl.	H.				Samt- liga företag	Exp.	Bl.	H.			
Älvsborgs län (23 322)	1·00	1·06	0·94	1·04	8·07	46·12	2 287	0·68	0·68	0·68	0·68	5·40	30·21	1 497
dyrtorsgr. A—C (12 547)	0·95	0·97	0·92	0·97	7·66	43·26	2 156	0·66	0·68	0·66	0·65	5·25	29·33	1 445
» D—F (10 740)	1·07	1·31	0·97	1·12	8·57	49·68	2 456	0·71	·	0·70	0·71	5·56	31·13	1 553
Skaraborgs län (7 246)	0·98	0·96	0·98	1·00	7·81	44·26	2 160	0·63	0·65	0·64	0·61	5·05	26·10	1 273
dyrtorsgr. A—C (6 251)	0·95	0·96	0·98	0·93	7·52	42·43	2 064	0·64	0·65	0·65	0·60	5·07	25·87	1 258
» D—F (987)	1·20	·	1·10	1·20	9·57	55·91	2 789	0·62	·	0·59	0·63	4·93	27·87	1 360
Värmlands län (14 548)	1·04	1·02	1·05	1·06	8·39	48·45	2 359	0·67	0·66	0·64	0·69	5·21	29·80	1 481
dyrtorsgr. A—C (10 763)	1·01	1·02	0·97	1·00	8·14	46·79	2 288	0·63	0·66	0·56	0·60	4·90	27·77	1 382
» D—F (3 756)	1·15	1·06	1·18	1·17	9·22	53·94	2 600	0·71	·	0·66	0·72	5·50	31·77	1 577
Örebro län (15 695)	1·15	1·15	1·00	1·19	9·14	52·00	2 538	0·77	0·72	0·71	0·81	5·76	32·23	1 564
dyrtorsgr. A—C (9 021)	1·07	1·15	0·94	0·97	8·71	50·25	2 463	0·70	0·72	0·60	0·74	5·67	32·30	1 579
» D—F (6 530)	1·33	·	1·14	1·35	10·03	55·47	2 683	0·81	·	0·75	0·83	5·82	32·24	1 559
Västmanlands län (9 672)	1·10	1·08	1·11	1·11	8·83	51·58	2 536	0·73	0·78	0·60	0·77	5·76	34·09	1 691
dyrtorsgr. A—C (5 406)	1·01	0·93	1·00	1·03	8·03	46·73	2 310	0·66	0·68	0·58	0·80	4·87	28·43	1 402
» D—F (4 229)	1·22	1·16	1·26	1·28	9·89	58·08	2 841	0·77	0·80	0·62	0·84	6·19	36·65	1 816
Kopparbergs län (10 631)	1·08	1·15	1·09	1·02	8·65	48·08	2 292	0·65	0·56	0·72	0·64	5·24	29·34	1 456
dyrtorsgr. A—C (7 785)	1·08	1·19	1·09	0·96	8·65	47·13	2 244	0·66	0·59	0·73	0·65	5·31	29·17	1 442
» D—F (2 693)	1·10	0·99	1·10	1·16	8·76	51·22	2 458	0·71	0·51	0·69	0·71	5·68	31·92	1 588
Gävleborgs län (18 690)	1·16	1·14	0·92	1·28	9·42	54·23	2 612	0·71	0·77	0·67	0·73	5·67	32·68	1 615
dyrtorsgr. A—C (8 564)	1·11	1·15	0·86	1·08	9·01	51·79	2 451	0·66	0·74	0·66	0·51	5·50	31·71	1 579
» D—F (9 889)	1·22	1·12	1·05	1·43	9·92	57·21	2 803	0·71	0·80	0·67	0·74	5·71	32·93	1 624
Västernorrlands län (13 485)	1·15	1·11	0·99	1·40	9·43	54·45	2 527	0·75	0·71	0·77	0·75	6·02	33·97	1 690
dyrtorsgr. A—C (7 051)	1·09	1·10	1·00	1·01	8·98	51·79	2 332	0·66	0·69	0·79	0·55	5·35	29·30	1 474
» D—F (4 870)	1·21	1·12	0·96	1·48	9·86	56·53	2 688	0·80	·	0·81	0·65	36·14	1 795	
» G (1 541)	1·32	1·03	·	1·45	10·67	60·34	2 675	0·85	0·84	·	0·85	6·71	39·34	1 904
Jämtlands län (1 917)	1·16	0·98	0·86	1·32	9·21	52·54	2 497	0·79	·	·	0·79	6·23	36·18	1 803
dyrtorsgr. A—C (960)	0·98	0·98	0·84	1·01	7·89	45·39	2 116	0·61	·	·	0·61	4·88	26·55	1 328
» D—F (374)	1·08	0·98	0·87	1·23	8·33	49·43	2 213	·	·	·	·	·	·	·
» G (577)	1·52	·	·	1·52	12·09	66·21	3 307	0·88	·	·	0·88	6·85	41·05	2 042
Västerbottens län (5 730)	1·36	1·24	0·89	1·55	10·80	63·02	2 974	0·75	0·45	·	0·75	5·94	34·87	1 735
dyrtorsgr. A—C (1 757)	1·11	1·07	0·89	1·24	8·90	50·47	2 278	0·58	0·45	·	0·59	4·42	26·01	1 298
» D—F (3 112)	1·46	1·38	·	1·58	11·74	67·80	3 240	0·76	·	·	0·76	6·08	36·20	1 796
» G (862)	1·52	1·06	·	1·69	11·10	70·93	3 584	0·81	·	·	0·81	6·89	35·50	1 783
Norrbottnens län (6 920)	1·47	1·57	·	1·39	11·62	59·80	2 807	0·84	0·59	·	0·85	6·41	36·10	1 780
dyrtorsgr. A—C (1 603)	1·08	1·07	·	1·09	8·47	49·60	2 318	0·61	0·59	·	0·61	3·96	23·32	1 117
» D—F (1 317)	1·12	0·98	·	1·18	8·80	53·30	2 379	0·82	·	·	0·82	6·34	37·44	1 721
» G (4 001)	1·82	2·22	·	1·55	14·34	65·80	3 143	0·90	·	·	0·90	7·23	39·94	2 003
Hela riket ¹ (337 372)	1·22	1·14	1·07	1·31	9·79	56·10	2 715	0·73	0·74	0·69	0·75	5·75	32·57	1 609
dyrtorsgr. A—C (127 728)	1·02	1·07	1·00	0·99	8·19	46·93	2 271	0·65	0·66	0·65	0·64	5·13	28·73	1 409
» D—F (114 872)	1·23	1·16	1·13	1·30	9·85	56·78	2 782	0·70	0·74	0·67	0·71	5·51	31·19	1 543
» G (75 082)	1·60	1·49	1·34	1·66	12·82	72·90	3 563	0·84	0·97	0·76	0·88	6·67	38·16	1 889

¹ Inberäknat arbetare, som ej kunnat fördelas på dyrtorsgrupper och län.

K. SOCIALSTYRELSEN
FEMTE BYRÅN

Lantarbetarstatistiken
Tel. 11 40 95

Insändes till hushållningssällskapet
före den 15 november 1934.

UPPGIFTER

för tjänsteåret 1934—1935 angående vissa lantarbetarförhållanden inom
(område),
av hushållningssällskap, avgivna den 19
av Telefon:

Obs! Å följande sida meddelade »P. M.» torde noggrant genomläsas, innan formuläret ifylles.

1. a) Förefinnes inom området arbetslöshet i större utsträckning bland manliga lantarbetare, som önska:

årstjänst (tjänstefolk, statare o. d.)?	}	tillfälligt lant- eller	}	sommar?
		skogsarbete (daglönare)		vinter?
- b) Ha svårigheter att bereda ungdomen arbete och anställning inom jordbruket eller inom andra näringsgrenar medfört, att arbetskraften på vissa bruksdelar kan anses vara väl stor i förhållande till det normala arbetskraftsbehovet?
- c) Andra iakttagelser rörande arbetslösheten på landsbygden och dess orsaker:

	S o m m a r e n						V i n t e r n					
	Arbetet slutar			Dagliga raster			Arbetet slutar			Dagliga raster		
	Arbe- tet börjar kl.	mån- dag —fre- dag kl.	lör- dag kl.	måndagar —fredagar raster- nas antal	raster- nas sam- man- lagda längd, tim.	lördagar raster- nas antal	Arbe- tet börjar kl.	mån- dag —fre- dag kl.	lör- dag kl.	måndagar —fredagar raster- nas antal	raster- nas sam- man- lagda längd, tim.	lördagar raster- nas sam- man- lagda längd, tim.
2. a) Ordinarie arbetstid för												
vanliga jordbruksarbetare												
körkarlar (inberäknat tid för rykt och stallrengöring)												
kreaturs-(djur-)skötare												

- b) Förekommer övertids- samt sön- och helgdagsarbete för andra än djurskötare och i så fall i vilken utsträckning? mot vilken ersättning?
3. Vanlig kontant årslön tjänsteåret 1934/35 för vuxen fullgod manlig tjänare (dräng): kr.
 » » » » » » » » » » kvinnlig tjänare (piga): kr.
 Beräknat värde av kost och logi per dag för manlig tjänare (dräng): kr.
 » » » » » » » » » » kvinnlig tjänare (piga): kr.
 Des-utom följande förmåner:
4. Vanlig kontant årslön tjänsteåret 1934/35 för statare (Obs! ej förmån):
 (Ifylles blott å orter, där statsavlönning förekommer.)
 körkarl eller annan jordbruksarb. »
 kreaturs-(djur-)skötare »

Sammansättningen av den å orten vanliga *staten* (oberäknat bostad):

Varuslag	Kvan- titet	å pris	Varuslag	Kvan- titet	å pris	Varuslag	Kvan- titet	å pris
Mjolk, oskummad			Skörd av statarens utsäde å gårdens potatisskifte ¹			Torv		
» skummad			Potatis ²			Elektr. belysning		
Råg			Sill			Andra varor		
Rågmjöl			Salt			(torde specificeras):		
Vete			Björkved					
Vetemjöl			Barred			Hela staten		
Korn			Stenkol					
Havre o. blandsäd								
Ärter								

¹ Nettoskörd, alltså frånräknat statarens eget utsäde. I händelse sättpotatis som regel lämnas av arbetsgivaren, torde utsädet inräknas i skörden.

² Här uppføres endast potatis, som gives i mått eller vikt, varemot potatis, skördad å anvisad del av gårdens potatisskifte, uppføres å föregående rad.

Anmärkningar (här angives särskilt, i vad mån staten för kreaturskötare m. fl. avviker från den ovan angivna, samt specificeras och värderas andra statarens tillkommande förmåner, såsom fri läkarvård, fria försäkringsavgifter, fria skatter, fria skjutisar o. s. v.):

Statarfamiliens *bostad* utgöres i allmänhet av rum och kök, till ett beräknat årligt hyresvärde av kr.

Dessutom trädgårdstappa (»hage», inklusive av stataren själv brukat potatisland) till en areal av kvm och ett årligt arrendevärde av kr. (Införes endast för den händelse denna förmån i trakten allmänt åtnjutes av statare samt därest densamma kan värdesättas för sig och icke ingår i bostadens hyresvärde.)

5.	Vanlig daglön (ev. timlön) i egen kost för				Vanlig daglön (ev. timlön) i arbets- givares kost för			
	män		kvinnor		män		kvinnor	
	Sommaren 1934, kr.	Vintern 1934/35, kr.	Sommaren 1934, kr.	Vintern 1934/35, kr.	Sommaren 1934, kr.	Vintern 1934/35, kr.	Sommaren 1934, kr.	Vintern 1934/35, kr.
<i>Daglönare</i> (eller timarlönade arbetare)								
Fasta (med fri bostad)								
Tillfälliga { med fri bostad								
utan								

Anmärkningar (här angives särskilt, i vilken utsträckning det inom området förekommer, att daglönare utöver penninglönen erhålla andra naturaförmåner än fri bostad [med vedbrand och potatisland], såsom mjölk, spannmål m. m.):

6. Gäller inom redovisningsområdet *kollektivavtal* för lantarbetare? Tillämpas eljest inom området avtalsenliga lönesatser mera allmänt för dessa arbetare?

Anvisningar för ifyllande av punkterna 1—5 å frågeformuläret.

1. a) Här uppgives, huruvida inom området arbetslöshet i större utsträckning gjort sig gällande inom jordbruket, antingen på sådant sätt att fullgoda arbetare, som önskat årstjänst, ej kunnat erhålla sådan, eller också i form av brist på tillfälliga arbetsförtjänster.

b) Här meddelas möjligast utförliga uppgifter om, huruvida de svårigheter, som f. n. göra sig gällande att bereda den vuxna ungdomen arbete och anställning inom jordbruket eller andra näringsgrenar, lett till att arbetskraften inom jordbruket å orten eller med avseende på vissa brukningsdelar blivit väl stor i förhållande till det normala arbetskraftsbehovet eller med fört andra liknande följdfeleaser.

2. Med jordbruksarbetare förstås företrädesvis arbetet på fälten (utarbetet) och det därmed sammanhängande arbetet i lador, logar etc. i motsats till arbetet i stall och ladugårdar, och böra uppgifterna sålunda avse gårdar med i någon mån genomförd arbetsfördelning. Med arbetstid menas normal arbetstid (icke övertid). Med sommar avses de tre månader av sommarhalvåret, då denna ordinarie arbetstid börjar tidigast och slutar senast (i medeltal), med vinter de tre månader av vinterhalvåret, då densamma börjar tidigast och slutar tidigast (i medeltal).

3. Med manlig tjänare (dräng) menas vanlig (kör)dräng, icke fördräng, kreaturskötare eller annan förtroende- eller yrkesman i husbondes kost. Av kvinnliga tjänare redovisas blott sådana, vilka helt eller delvis utföra jordbruksysslor (sålunda ej vanliga hembiträden). Med årslön förstås allenast lön i kontant, ev. handpenning inberäknad. Värdet av kost och logi beräknas lämpligen, med ledning av inackorderingspris för personer i motsvarande ställning eller på grundval av skillnaden i dagspenning för tillfällig daglönare i egen och i arbetsgivares kost; ev. kan även taxeringsmyndigheternas värdering användas. Under förmåner upptagas och värderas gåvor i penningar, kläder o. d., därest sådana gåvor i trakten allmänt förekomma.

4. Med statare förstås här statarlönad körkarl (eller annan jordbruksarbetare) och kreaturskötare, men icke slöjdare, rättare eller annan yrkes- eller förtroendemann med stat. Med årslön avses allenast lön i kontant, ev. handpenning inberäknad. För varje i den på orten vanliga staten ingående varuslag (även bränsle) angives dess kvantitet och värde i penningar per l. kg o. s. v. (å pris) efter å orten rådande försäljningspris i parti (icke självkostnadspris eller »bokpris»). Under potatisskörd redovisas å statistikn endast skörd å land, som erhålles fritt kört och gödslat eller eljes drives i samband med gårdens övriga åkerjord, medan av statarens själv brukad potatisjord betraktas som »trädgårdstappa». Därest beträffande det förra slaget potatislön exakt uppgift å skördens storlek och värde icke kan lämnas, må i stället arealen och utsädet angivas. Vedens mängd bör helst uppgivas i kub; användes annat mått, torde angivas, huru många kubm det motsvarar. — Om i stället för vissa naturaprodukter givas penningar (t. ex. saltvarpenningar i stället för sill och salt), betecknas detta för resp. varuslag genom ett streck i kolumnen för »kvantitet», varemot penningbeloppet införes i »å pris»-kolumnen. — I fall kreaturskötare erhåller icke allenast högre kontant årslön utan jämväl andra naturaförmåner än körkarl, bör statistikn för kreaturskötare meddelas under »Anmärkningar». Bostadens hyresvärde bör upptagas efter å orten gällande hyrespris. — Å orter, där statarlönade jordbruksarbetare eller ladugårdsskötare icke förekomma, behöver punkt 4 å formuläret icke ifyllas.

5. Med tillfällig daglönare förstås, i motsats till fast sådan, lantarbetare, vilken mot dagspenning (eller timlön) gör arbete åt jordbrukare, utan att vara bunden av för längre tid ingånget muntligt eller skriftligt arbetsavtal.

OBS! Nedanstående uppgifter äro tillförsäkrade skydd jämligt § 2 mom. 4 tryckfrihetsförordningen och kunna följaktligen icke komma till obehörigas kännedom.

Företagets namn:

Näringsgren:

Tillverkar (försäljer) huvudsakl.

Belägenhet:
 kommun samt om möjligt närmare ortsbestämning (järnvägsstation, by etc.)
 för huvudkontoret
 för arbetstället

Arbetet har under år 1934 varit i gång veckor (= arbetsdagar). (antal) (antal)

Har under året sådan driftsinskränkning förekommit, att arbetstiden per man och vecka understigit 48 timmar?

I så fall, har inskränkningen skett genom minskat antal driftstimmar per dag?; driftsdagar per vecka?; växelvis permittering av arbetare? Angiv driftsinskränkningens ungefärliga omfattning.

Har företaget under år 1934 i högre grad varit beroende av utländsk konkurrens på den inhemska marknaden? Har någon del av tillverkningen exporterats till utlandet? I den händelse export förekommit, önskas ungefärlig uppgift om, huru stor del (ex. 75, 50, 25 % etc.) (Ja eller Nej)

exportens värde utgjort av det totala tillverkningsvärdet år 1934. (Ja eller Nej)

A Förvaltnings- och befälspersonal.	Medeltal anställda under verksamhetstiden			Totalsumma utbet. avlöning, kontant och in natura (inber. dyrtidstillägg)		
	Män	Kvinnor	Summa	Män Kronor	Kvinnor Kronor	Summa Kronor
OBS! Företagsledare (direktörer, disponenter, förvaltare, handelsföreståndare m. fl.), samt handelsresande o. d. medräknas icke.						
Teknisk personal						
a) ingenjörer, komister, ritare o. d.	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
b) verkmästare, förmän (ej deltagande i arb.) o. d.	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
Kontorspersonal						
a) kamrerare, bokhållare, kontorister o. d.	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
b) vaktmästare, bud o. d.	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
Butikspersonal o. d.						
a) försäljnings- o. lagerpersonal (ej lagerarbetare, vilka redovisas under avd. B Arbetare)	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
b) springpojkar o. d.	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
Observera anvisningarna å omsläående sida!			Summa	(kr.)	(kr.)	(kr.)
	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)

B Arbetare (inberäkna lagerarbetare, chaufförer samt för män, som själva deltaga i arb.)	Medeltal arbetare per dag under verksamhetstiden ¹	Antal under året utgjorda dagsverken ²	Arbete å ordinarie tid				Övertidsarbete		Und. året kont. utb. för män, ss. lön und. sem., prov., gratifik., hyresb. m. m., som ej inr. i själva arb.-l. Kronor	Värde av naturaförmåner (fri bostad, fri ved m. m.) per år Kronor	Totalsumma	
			Tidlösarbete		Ackordsarbete ⁵		Antal under året utgjorda arbets-timmar	Härför utbetalad arbetslön ⁶ Kronor			under året utgjorda arbetstimmar	arbetelön och förmåner under året Kronor
			Antal under året utgj. arb. timmar ³	Härför utbetalad arbetslön Kronor ⁴	Antal under året utgj. arb. timmar	Härför utbetalad arbetslön Kronor						
Män över 18 år	(antal män)	(ant. d.-v.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	
Kvinnor över 18 år . .	(antal kv.)	(ant. d.-v.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	
Minderåriga (samt lärlingar)	(ant. mind.)	(ant. d.-v.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	
Summa	(antal arb.)	(ant. d.-v.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	

Anmärkningar (avsedda att förtydliga och komplettera ovanstående uppgifter)

¹ Medeltalet arbetare beräknas sålunda, att man hopräknar antalet anställda vid varje avlöningstillfälle (ev. varje dag under året, summerar de sålunda erhållna siffrorna och därefter dividerar summan med antalet avlöningsdagar (ev. antalet faktiskt utgjorda arbetsdagar). — ² Säsom dagsverke räknas varje dag, som arbetare eller arbetsförmän varit i arbete, oberoende av huru stor del av dagen han arbetat. Natiskt räknas som dagverke. — ³ Avser faktisk arbetstid, alltså med frånräknande av semesterid, sänktimmar o. d. — ⁴ Här inberäknas ej sjukavlöning och olycksfallsersättning, vilka förmåner i öka skola medtagas å formüläret, samt ej heller lön under semester, som redovisas under rubriken "förmåner". — ⁵ Härunder inbegripes även arbete mot premielön, tonlön o. d. lönesystem, varigenom lönebeloppet i väsentlig mån göres beroende av arbetsprestationen eller arbetsprodukten. Hela det på ackordsarbete intjänade beloppet bör här uppgivas och ej blott det s. k. ackordsöverskottet. — ⁶ Här redovisas hela förtjänsten på övertidsarbete och ej blott den s. k. övertidsprocenten.

den 1935.

(Arbetsgivarens firma)